

HERKES İÇİN ERİŞİM

Erişilebilir bir Stadyum ve Maç Günü Deneyimi Yaratmak
için UEFA ve CAFE İyi Uygulama Kılavuzu

HERKES İÇİN ERİŞİM

ÖNSÖZ	06
Total futbol, total erişim	08
Bu kılavuz kimler tarafından ve neden okunmalıdır?	09
İyi erişim neden bu kadar önemlidir?	10

A SOSYAL ENGELLİLİK MODELİ

A:1	Sosyal engellilik modeli nedir?	14
A:2	Tekerlekli Sandalye kullanıcıları	14
A:3	Sınırlı hareket kabiliyeti olan kişiler	14
A:4	Görme engelli ve kör kişiler	15
A:5	İşitme engelli ve sağır kişiler	15
A:6	Öğrenme güçlüğü olan kişiler	15
A:7	Psikolojik rahatsızlığı veya zihinsel hastalığı olan kişiler	15
A:8	İyi erişimden yararlanacak diğer kişiler	16

B BAŞLICA PAYDAŞLAR

C ENGELLİLİK VE EŞİTLİK MEVZUATI

D MİSYON BEYANLARI

E ERİŞİLEBİLİRLİK DENETİMİ VE PLANLAMASI

E:1	Erişim denetimi nasıl yapılır	32
E:2	Erişim denetimi neleri içermeli	32

ENGELLİLİK GÖREVLİLERİ

34

STADYUMA GIDIŞ

38

G:1	Kulüple irtibata geçmek	40
G:2	Stadyuma gidiş	42
G:3	Bırakma ve alma noktaları	42
G:4	Otopark	43
G:5	Erişim güzergahları	45
G:6	İşaretler ve yol bulma	46
G:7	Görevliler ve yardımcılar	48
G:8	Yardım köpekleri	49

STADYUM İÇERİSİNDE HAREKET ETME

50

H:1	Girişler ve çıkışlar	52
H:2	Belirlenmiş girişler	53
H:3	Sirkülasyon alanları	54
H:4	Dikey sirkülasyon	54

İZLEME ALANLARI

60

I:1	Kapsayıcı oturma planları	62
I:2	Kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilen koltuklar	63
I:3	Tekerlekli sandalye kullanıcılarına özel alanlar	64
I:4	Kapsayıcı izleme standartları	66
I:5	Yükseltilmiş izleme alanları	68
I:6	Saha yanı izleme alanları	68
I:7	Orta kademe izleme alanları	69
I:8	Esnek oturma düzeni	70
I:9	Ayakta izleme düzeni	71
I:10	Maç günü dışındaki etkinlikler	71

ERİŞİLEBİLİR BİLGİLER

72

J:1	Alternatif format bilgileri	74
J:2	İşitme güçlüğü olan ve sağır seyirciler için stadyum olanakları	77
J:3	Sesli anlatımlar	79

ERİŞİLEBİLİR HİZMETLER

82

K:1	Erişilebilir tuvaletler	84
K:2	İlk yardım odaları	90
K:3	Yiyecek-içecek noktaları	90
K:4	Yönetici locaları ve ağırlama süitleri	91
K:5	Perakende satış noktaları ve diğer ticari alanlar	91
K:6	Medya	91

STADYUMDAN AYRILMA

92

L:1	Çıkış güzergahları	94
L:2	Acil durum sistemleri ve müdahaleleri	94

ERİŞİLEBİLİRLİK EĞİTİMİ

98

M:1	Engelliye fiili ve sözlü taciz	100
M:2	Engellilere karşı temel görgü kuralları	101
M:3	Ayrımcılık içermeyen dil	102
M:4	Etkili iletişim	102
M:5	Engelli bir kişiye yardımcı olma	103

ÇALIŞILMIŞ ÖRNEKLER

104

N:1	Çalışılmış örnek 1	106
N:2	Çalışılmış örnek 2	107
N:3	Çalışılmış örnek 3	109
N:4	Çalışılmış örnek 4	110
N:5	Çalışılmış örnek 5	112

SÖZLÜK VE REFERANSLAR

SÖZLÜK	114
REFERANSLAR	117

Futbol, görüşü, rengi, dini inancı ne olursa olsun herkese hitap eden bir spordur ve canlı bir futbol maçına ve dünya çapındaki taraftarlara sunduğu sevinç ve hayal kırıklıklarına tanık olma deneyimi herkese açık olmalıdır - ancak değildir. Şu anda Avrupa Birliği'nde yaşayan 80 milyon kadar engelli dahil olmak üzere, nüfusun büyük bir kısmı canlı maçlarda sahip olması gereken kolay erişime sahip değildir. Bu belgenin amacı, bu gruptaki kişilere erişilebilir ortamlar yaratmaları amacıyla futbol kulüplerine ve stadyumlara yardımcı olabilecek pratik çözümleri belirlemek ve paylaşmaktır.

Avrupa'daki futbol seyircileri gittikçe daha çok-kültürlü bir hale gelmektedir ve böylelikle günümüz Avrupa toplumunun sosyal yapısını daha geniş bir şekilde temsil etmektedir. Ayrıca, futbolu desteklemenin ve canlı maçlara gidebilmenin Avrupa kültürünün önemli bir unsuru olduğu da geniş kitlelerce kabul edilen bir gerçektir. Dolayısıyla günümüzün modern Avrupası'nda herkesi kapsamak istiyorsak, stadyumlarımızın da herkesi kapsıyor olmasını sağlamalıyız.

Bu kılavuz belge, engelli kişilerin canlı maçlara gittiklerinde karşılaştıkları sorunlara yönelik tek bir çözüm olarak tasarlanmamıştır; daha ziyade tüm Avrupa maçları için erişilebilir ve kapsamlı stadyumlar sunmalarını sağlamak amacıyla, UEFA üyelerine ve kulüplerine iyi uygulamalara yönelik temel bir ölçüt sunmaktadır.

UEFA'da bizler taraftarların her zaman oyunun merkezinde olduğuna inanırız. Bu nedenle de, ortağımız CAFE (Avrupa'da Futbol Erişim Merkezi) ile birlikte oluşturulmasına yardımcı olduğumuz bu belgenin futbolu ve özellikle de maç günü deneyimini herkes için mümkün olduğunca açık ve erişilebilir hale getirme konusunda değerli bir araç olacağını umuyoruz.

Saygılarımla,

Gianni Infantino
UEFA Genel Sekreteri

Tam futbol, tam erişim

Ağustos 2009'da UEFA, Avrupa'da Futbola Erişim Merkezi (CAFE) adlı Avrupa çapında yeni bir yardım kuruluşu oluşturmak amacıyla Monako Yardım Kuruluşu Ödülü'nü Ulusal Engelli Taraftar Derneği'ne vermiştir.

CAFE, UEFA'nın 53 üye derneğindeki engelli taraftarların futbol maçlarına gidebilmesini sağlamak ve bunu herkes için sorunsuz ve katılımcı bir deneyim haline getirmek için oluşturulmuştur.

Engelli olma durumu nüfusun yaklaşık %10'unu etkilemektedir ve UEFA'nın kapsadığı coğrafyada yaşayan yaklaşık 100 milyon engelli bulunmaktadır. Bunların yaklaşık 500.000'inin futbol taraftarı olduğu tahmin edilmektedir ve bu kişiler eşit erişim hakkıyla birlikte, herkes gibi futboldan keyif alma hakkına da sahiptir. Ancak, stadyumlardaki sınırlamalar nedeniyle pek çok engelli kişi futbola olan tutkusunu tam anlamıyla yaşayamamaktadır.

CAFE, canlı bir maça gitmenin engelli bir kişi üzerinde yaratacağı kapsayıcı, güçlendirici ve öz-güven sağlayıcı etkisinin farkındadır ve sahalardaki olanakları iyileştirmek için paydaşlarıyla yakın çalışmalar yürütmekte olup, UEFA, 53 üye derneği ve Avrupa'daki futbol kulüpleri dahil, paydaşlarına erişim tavsiyeleri sunmaktadır.

CAFE aynı zamanda bütün Avrupa genelinde spor stadyumları için standartlar ve iyi uygulamalar oluşturmaya yönelik daha yekpare bir yaklaşım oluşturmak amacıyla Avrupa Komisyonu Standardizasyon Komitesi (CEN) gibi kuruluşlarla da işbirliği yapmakta ve UEFA EURO 2012'de engelli taraftarlara daha iyi erişim sağlanmasına yardımcı olmak için Polonya ve Ukrayna'da UEFA ve EURO 2012 yerel organizasyon komiteleri ile çalışmaktadır.

CAFE'nin çalışmalarının bir başka önemli yönü de engelli taraftarlara doğrudan destek sağlamasıdır. Kendi yerel taraftar gruplarını oluşturmaları için sunulan yardımla birlikte, engelli kişiler kendi futbol kulüpleri ve yönetim kurullarıyla çalışabilmekte ve CAFE'nin çalışmalarını yerel ve ulusal düzeyde devam ettirebilmektedir; CAFE'nin sürdürülebilmesi ve mevcut desteği için bu son derece önemlidir. Maç hizmetlerine ve olanaklarına eşit erişim standart bir uygulamaya dönüştüğü zaman CAFE de başarılı olmuş sayılacaktır.

Lütfen www.cafefootball.eu internet sitemizi ziyaret edin veya info@cafefootball.eu adresine e-posta gönderin, +44 (0)1244 893586 nolu telefonu arayın veya Skype: cafe-football üzerinden iletişime geçin.

Bu kılavuz kimler tarafından ve neden okunmalıdır?

Bu kılavuzun amacı yeni ve mevcut stadyumlar için bir iyi uygulama ölçütü sağlamak; futbol kulüplerinin, ulusal federasyonların ve stadyum yöneticilerinin herkes için erişilebilir, kapsayıcı ve herkese açık yüksek kaliteli stadlar sunmalarına yardımcı olmak için pratik ve açık çözümler sunmaktır.

Bu belgede yer alan yol gösterme ve standartların kapsamlı erişim sağlamanın tek yolu olmadığını not etmek önem arz etmektedir. Bu kılavuz tavsiye niteliğinde bir belgedir ve sıkı kurallar koyan bir belge olmadığı gibi, alternatif ve yaratıcı çözümleri önleyici de değildir. Aynı sonuçları veren eşit derecede tatmin edici başka fiziksel veya operasyonel çözümler de olabilir. Bu belge aynı zamanda yeni inşaat, modernizasyon veya genişletme projelerinin planlama aşamalarında yerel engelli kişilerin ve vasıflı yerel erişim profesyonellerinin doğrudan katkılarının yerini almak için tasarlanmamıştır. Aksine, tüm bunlar çok önemlidir. Bu belge yöneticilere ve planlamacılara kulüplerini ve stadyum olanaklarını, hizmetlerini ve etkinliklerini tüm toplum için gerçek anlamda erişilebilir kılabilme konusunda yardımcı olacak çok değerli bir araçtır.

Bulundukları yer, ölçek ve konumları nedeniyle hepsi farklı olan yeni stadyumlar planlanmaya ve inşa edilmeye devam etmektedir. Buna ek olarak, mevcut stadyumlar da sürekli olarak genişletilmekte, adapte edilmekte ve modernleştirilmektedir. Hepsinin ortak amacı maç günlerinde ve maç dışındaki günlerde futbolun sunduğu

heyecanı tatmak ve keyfini çıkarmak isteyen taraftarların, müşterilerin, gönüllülerin ve görevlilerin beklentilerini ve taleplerini karşılayan iyi tasarlanmış, iyi yönetilen ve iyi işletilen tesisler ve hizmetler sunmaktır.

Genelde mevcut bir stadın büyük yapısal değişiklikler yapılmadan iyileştirilemeyeceği söylenir. Ama bu kesinlikle doğru değildir. Avrupa'daki ilerici kulüp ve stadyumlar tarafından çok sayıda akılcı, düşük maliyetli tasarım ve yönetim çözümleri uygulanmaktadır ve bu çözümler, yerel ve daha geniş toplumun tüm fertlerine daha kapsayıcı ve eşit bir deneyim sunmak ve kulübe daha geniş ve daha temsiliyetçi bir taban kazandırmak için erişilebilir olanak ve hizmetler sunmaktadır.

Bu yayın, çoğu durumda yerel inşaat düzenlemeleri ve yönetmeliklerinde zaten tanımlanmış olan erişilebilirlik standartlarını föz önünde bulundurmaktadır. Ancak, planlamacı ve tasarımcılar en iyi yerel yapı standartlarının dahi sadece minimum erişim gerekliliklerine yer verdiğini unutmamalıdır; bunun altında yatan varsayım minimumun yeterli olduğudur, fakat gerçekte bu, sadece yapılan ortama işlevsel, değerli ve eşit erişim sağlamaya yönelik bir başlangıç noktasıdır. Minimum erişilebilirlik standartları, engelli kişilerin ve erişilebilir bir ortama ihtiyaç duyan diğer kişilerin karşılaştığı engellerin pek çoğuna çözüm sunmamaktadır.

Minimum standartlar tanımları gereği sadece minimum erişim sunarlar. Tüm toplum için gerçek anlamda kapsamlı bir planlama için minimumun ötesine geçmek gerekir. Tasarımcılar ve yöneticiler, etkinlik alanlarını ve tesisleri inşa ederken veya yenilerken daha geniş bir çeşitlilik arz eden ve giderek yaşanan bir toplumun ihtiyaçlarını kapsamak amacıyla daha yüksekleri hedeflemeye çalışmalıdır.

Bu yayının yazarları maç günü stadyumda olup bitenleri yansıtan bir yapı oluşturmaya çalışmıştır. Ancak buradaki bir diğer amaç da her bölüme ayrı olarak başvurabilmektir. Umarız bu yayından yararlanır ve eski ya da yeni olsun, stadyumlarınızda iyileştirme yapma konusunda kullanışlı bulursunuz.

Daha fazla bilgi ve yönlendirme için lütfen yerel engelli taraftar gruplarınızla irtibata geçin ve bu belgenin sonunda listelenen yerel yapı yönetmeliklerine ve referans belgelere bakın.

İyi erişim neden bu kadar önemlidir?

Geleneksel olarak erişilebilirlik sadece engelli insanlarla alakalı bir sorun olarak görülmektedir. Ancak araştırmalar, erişilebilir altyapıya ihtiyaç duyan kişilerin %20'yi aştığını göstermektedir. Erişilebilir futbol stadları ve hizmetleri, hepsi de kapsayıcı olanaklardan yararlanacak olan, çeşitli gerekliliklere ve özel ihtiyaçlara sahip görevlilerin, gönüllülerin, taraftarların ve müşterilerin çıkarına olacaktır.

Futbol takımlarını desteklemek ve canlı maçlara katılmak Avrupa kültürünün ve geleneğinin bir parçası olarak kabul edilmektedir. Futbol taraftarları giderek çeşitlenmekte ve çok kültürlü Avrupa toplumunu gittikçe daha geniş anlamda temsil etmektedir. Bunlara doğal olarak maçlara gitmek isteyen daha fazla sayıda engelli kişi de dahildir. Ayrıca, pek çok kulüp ve stadyum maç dışında da olanak, hizmet ve etkinlikler sunarak kendilerini yerel toplum hayatının merkezine konumlandırmaktadır ve giderek daha fazla sayıda engelli kişinin futbol alanında da çalışmasını ve gönüllü olmasını beklemek mantıklı olacaktır. Bu da, işveren olarak kulüp ve stadların erişilebilir bir çalışma ortamı sağlamalarının şart olduğu anlamına gelmektedir.

Sadece Avrupa Birliği'nde* yaşayan 80 milyon engelli kişi vardır - bu rakam Belçika, Çek Cumhuriyeti, Yunanistan, Macaristan ve Hollanda'nın toplam nüfusuna veya toplam AB nüfusunun altıda birine eşittir. Dört Avrupalıdan birinin ailesinde engelli bir üye vardır ve %60'ı yakın veya uzak çevrelerinde engelli birilerini tanımaktadır. Hareket engeli olan kişiler nüfusun %40'ından fazladır ve 75 yaş üzerindeki

%30'undan fazlası bir ölçüde ve %20'si ciddi ölçüde hareket engellidir. Her dört kişiden biri hayatının herhangi bir noktasında akıl sağlığıyla ilgili sorunlar yaşamaktadır.

Engeli olmayan kişilerle karşılaştırıldığında, arkadaşları ve akrabalarıyla ayda bir-iki kereden daha az görüşen engelli kişilerin sayısı iki kat daha fazladır. Engelli kişilerin yarısı boş zaman faaliyetine veya spor etkinliğine hiç katılmamıştır ve üçte biri hiç yurt dışına çıkmamış veya erişilebilir olmayan mekan ve hizmetler nedeniyle günlük gezilere dahi katılmamıştır.

Avrupalıların %97'si engelli kişileri topluma daha fazla entegre etmek için bir şeylerin yapılması gerektiğini düşünmekte ve %93'ü engelli kişilerin hayatını zorlaştıran fiziksel engellerin kaldırılması için daha fazla maddi yarımının yapılmasını istediğini söylemektedir.**

*Avrupa Komisyonu Yayın Ofisi - Avrupa Engellilik Stratejisi 2010-20: Engelli kişiler eşit haklara sahiptir

**İstatistikler Avrupa Engellilik Forumu internet sitesinden alınmıştır (www.edf-feph.org)

Buna uygun olarak, AB engellilik stratejisi engelli kişilerin karşılaştığı engelleri ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Avrupa Komisyonu, binaların ve kamusal alanların mümkün olduğunca çok sayıda kişi tarafından kolayca kullanılabilmesi ve herkes için erişilebilir olabilmesi için, yapısal çevrede "herkes için tasarım" yaklaşımını desteklemektedir.* Ayrıca, ürünler ve hizmetler için genel bir çerçeve oluşturan bir Avrupa erişilebilirlik yasası üzerinde çalışmaktadır.

Mevcut belirli teknik çözümlerin çeşitliliğine rağmen, engelli kişiler işlevsel düzeyde Avrupa'da benzer erişim gerekliliklerine sahiptir. Dahası, erişilebilir yapısal çevreler ekonomik açıdan da çekicidir. İşlevsel olarak daha esnektiler ve daha sonraki aşamalarda pahalı adaptasyonlara daha az ihtiyaç duyulacağından, altyapıları daha sürdürülebilir.

Stadyuma gidenlerin Avrupa toplumunun daha geniş bir kısmını temsil etmesi beklenmektedir; aileleri ve arkadaşlarıyla maçlara katılmak isteyen engelli kişilerin sayısı da artmaya devam edecektir. Dolayısıyla engelli kişiler değerli müşteriler olarak görülmeli ve iyi erişim sadece vicdani bir konu olarak değil, iyi bir iş mantığı olarak kabul edilmelidir. Vicdani açıdan, erişim temel bir insan hakkı ve sosyal adaletin temel bir direğidir. Sosyal adalet, insanları birey olarak kabul etmek ve onlara topluma tam olarak katılabilmeleri için adil ve eşit fırsatlar sunmakla alakalıdır. Gerçek anlamda erişilebilir bir ortam insanların bağımsızlıklarını serbestçe ifade edebildiği ve tüm entegrasyon engellerinin kaldırılmış olduğu bir ortamdır.

CAFE, genişletilmiş UEFA bölgesinde** muhtemelen en az 500.000 engelli kişinin aktif futbol seyircisi olabileceğini, yani maçlara gidebileceğini tahmin etmektedir. Eşit erişim ve fırsatlarla daha fazla sayıda engelli kişinin maça gitmeyi arzu etmesi sonucunda bu sayının kayda değer düzeyde artacağı açıktır. Engelli kişilerin de herkes gibi futbolun, diğer sporların ve her türlü eğlence etkinliğinin tadını çıkarmaya hakkı vardır. Bu, futbol oyununun bütün aşamalarında da geçerlidir.

Giderek daha fazla sayıda engelli kişi yurt dışındaki futbol maçlarına ve turnuvalarına gitmek istemektedir ve erişim iyileştirilirse daha fazla sayıda engelli diğer taraftarlarla birlikte UEFA EURO 2012 gibi büyük turnuvalara katılabilecektir.

Futbol, başkalarının örnek alacağı bir standart oluşturma; daha bağımsız ve dolu bir hayat hayat yaşamalarına olanak sağlayarak, birçok engelli kişinin yaşamını değiştirme fırsatına sahiptir.

Futbolun gerçek anlamda kapsayıcı olması konusunda hepimize görev düşmektedir ve eşit erişim bu oyunda bir standart haline geldiğinde başarılı olduğumuzu bileceğiz.

*Yapısal çevre kamu ihaleleri için Avrupa erişilebilirlik gerekliliklerini destekleyici nitelikte standardizasyon emri m/420

**UEFA, Avrupa coğrafi bölgesinin dışına yayılan 53 üyeye sahiptir.

SOSYAL ENGELLİLİK MODELI

A:1	Sosyal engellilik modeli nedir?	14
A:2	Tekerlekli Sandalye kullanıcıları	14
A:3	Sınırlı hareket kabiliyeti olan kişiler	14
A:4	Görme engelli ve kör kişiler	15
A:5	İşitme engelli ve sağır kişiler	15
A:6	Öğrenme güçlüğü olan kişiler	15
A:7	Psikolojik rahatsızlığı veya zihinsel hastalığı olan kişiler	15
A:8	İyi erişimden yararlanacak diğer kişiler	16

A:1**Sosyal engellilik modeli nedir?**

Bir futbol stadı gibi erişilebilir ve kapsayıcı bir ortam oluşturma ihtiyacı değerlendirilirken, sosyal engellilik modelini göz önünde bulundurmak önemlidir; bu modele göre engelliliğe yol açan özürler değil, fiziksel, duyuşsal, zihinsel, psikolojik ve tavırsal bariyerlerdir. Engeli değil, kişiyi görmek ve stereotipleri ortadan kaldırmak önemlidir. Örneğin tekerlekli sandalye kullanan biri, sadece tekerlekli sandalye ile erişim sağlanamayan merdivenler veya dik yokuşlar olduğunda engellidir. Aynı şekilde, kör veya görme engelli biri sadece bilgiler erişilebilen formatta verilmediğinde ve de erişim yolları fiziksel engeller veya takılma tehlikeleri içerdiğinde engellidir. Eski tıbbi engellilik modeli engelli kişileri iyi olmayan veya sağlıklı olmayan kişiler olarak tedavi etmeye odaklanmış ve onları tıbbi durumlarına göre tanımlamıştır. Bu engellileri güçsüz kılan bir şeydir ve ortamları özel gereksinimlerine uygun olduğu sürece herkes kadar engelsiz olan engelli kişilerin küçük görülmesine yol açabilir.

Bu belgenin amaçlarına uygun olarak, iyi erişimden faydalanan kişilerin ana "kategorileri" aşağıda açıklanmıştır. Bazı engelli kişilerin "saklı" engellerle karşılaşabildiğini ve bazılarının bu kategorilerin sınırlarını aşan karmaşık veya çoklu erişim gereksinimlerine sahip olabileceği unutulmamalıdır (örneğin bir tekerlekli sandalye kullanıcısı aynı zamanda kör veya sağır olabilir). Bununla birlikte, engelli kişilerin sadece karşılaştıkları engellerle sınırlandırıldığı bir kez daha vurgulanmalı ve bu kişiler bu "kategori" veya

A:2**Tekerlekli Sandalye kullanıcıları**

Nüfusun yaklaşık %1'i yürümekte zorlandığı ya da yürümesi imkânsız olduğu için sürekli olarak ya da sık sık tekerlekli sandalye kullanmaktadır. Bu rakam yaşlılar arasında daha da yüksektir. Sınırlı hareket kabiliyeti olan kişileri kucaklamayan bir stadyum tasarımından en olumsuz etkilenenler tekerlekli sandalye kullanıcılarıdır, oysa evrensel olarak erişilebilir sahalar, olanaklar ve hizmetler sunmak sadece tekerlekli sandalye kullanıcılarına değil, stadyuma giden herkese yardımcı olmaktadır. Bir tekerlekli sandalye kullanıcısı fiziksel ve/veya tavırsal engellerle sınırlandırılabilir.

A:3**Sınırlı hareket kabiliyeti olan kişiler**

Bu grup, yürüyebilen fakat yürümeye yardımcı aletler kullanan veya uzun mesafeler kat etmekte zorlanan, "ayakta engelliler" olarak tanımlanan kişilerden oluşur. Bu grup, seyahat mesafelerini azaltan ve uzun süre ayakta kalma ihtiyacını sınırlayan olanak ve hizmetlerden yararlanabilir. Ayakta engelli kişiler fiziksel ve/veya tavırsal engellerle sınırlandırılabilir.

A:4

Görme engelli ve kör kişiler

Adından da anlaşılacağı gibi tamamen kör olan veya sınırlı ya da az görüşe sahip olan bu grup, dokunsal yüzeyler, renk kontrastları ve yansıtmayan yüzeyler gibi açık yollar ve işaretler ile Braille, büyük baskı, ses kaydı ve sesli açıklamalar gibi alternatif bilgi formatlarından yararlanır. Görme engelli ve kör kişilerden sadece %18'inin hiçbir görme kabiliyeti yoktur; çoğu sınırlı veya çeşitli şekillerde engelli görüş kabiliyetine sahiptir. Görme engelli veya kör kişiler fiziksel ve/veya tavrısal engellerle sınırlandırılabilir.

A:5

İşitme engelli ve sağır kişiler

Bu grup, işaret dilini kullanabilen ve tercüman ve özel metinden-sese telefon bağlantıları gibi hizmetlerden yararlanan sağır (yani, işlevsel düzeyde işitemeyen) kişilerden oluşur. Ancak, bu gruptaki çoğunluk biraz da olsa işitebildiğinden işitme cihazları, endüksiyon halkası sistemleri ve pasif infrared sistemleri gibi yardımcı işitme cihazlarından faydalanır. İşitme kaybı, açık arayla en yaygın tekil engeldurumdur ve genelde uzun bir zaman zarfında ilerler, bu da kişinin hangi ölçüde etkilendiğinin farkında olmaması anlamına gelir. İşitme engelli veya sağır kişiler fiziksel ve/veya tavrısal engellerle sınırlandırılabilir.

A:6

Öğrenme güçlüğü olan kişiler

Bu grup, esnek hizmetlerden, sade dilden veya kolay okunan belgelerden ve mantıksal stadyum düzenlerinden fayda sağlar. Buna ek olarak, stat görevlileri ve sorumlularının bu kişilerin özellikle maç günlerinde iletişim ve yol bulma ile ilgili ihtiyaçlarının farkında olmalıdır. Örneğin otistik biri, sağlığı açısından önemli olan ve kolayca karşılanabilir bir maç günü rutinine veya davranışına sahip olabilir. Öğrenme engelli kişiler fiziksel ve/veya tavrısal engellerle sınırlandırılabilir.

A:7

Psikolojik rahatsızlığı veya zihinsel hastalığı olan kişiler

Bu grup, özellikle maç günlerinde hizmet sağlanmasına yönelik esnek ve anlayışlı bir yaklaşımdan fayda sağlar. Bu grup tarafından yaşanabilecek garip, kapalı veya yeni alan anksiyetelerini dikkate alması gereken tüm görevli ve gönüllüler uygun eğitimi almalıdır. Bu grup psikolojik ve/veya tavrısal engellerle sınırlandırılabilir.

A:8

İyi erişimden yararlanacak diğer kişiler

Aşağıdakiler dahil olmak üzere, engelli kişilerin yanında erişilebilir ve kapsayıcı stat ve esnek hizmetlerden büyük fayda sağlayacak pek çok kişi vardır:

- sakatlanan taraftarlar, gönüllüler, görevliler ve oyuncular (bilek incinmeleri, kırıklar, vb.);
- hamile kadınlar ve maçlara ve diğer etkinliklere küçük çocuklarıyla katılan ebeveynler;
- çocuklar;
- bir kulübün en eski üyelerinden olabilecek yaşlı müşteriler, gönüllüler ve taraftarlar;
- boyu kısa olan kişiler (genelde yetişkin boyu 1.47 cm'den kısa olanlar olarak tanımlanır)
- yerel dili bilmeyen, karmaşık işaretleri anlayamayabilecek kişiler;
- ilk yardım görevlileri ve acil servisler.

Açıkça görülüyor ki, herhangi bir zamanda önemli sayıda kişi erişilebilir statlardan doğrudan yarar sağlamaktadır. Daha da önemlisi, hemen hemen herkes hayatının bir noktasında, genelde doğal yaşlanma sürecinin ve beraberinde gelen duyuşal ve fiziksel işlevlerde azalma sonucunda bunlardan yararlanır.

BAŞLICA PAYDAŞLAR

B

Başlıca Paydaşlar

Bu yayın sıklıkla doğrudan kulüplere ve stat sahiplerine gönderme yapsa da, maçlar ve diğer etkinlikler için yeni ve mevcut futbol stadlarının inşaatına, modernleştirilmesine ve günlük yönetimine dahil olan herkes için bir iyi uygulama kılavuzudur.

Her birimiz Avrupa'daki maçlara gitmek isteyen pek çok engelli kişinin, ailelerinin ve arkadaşlarının seçimlerini ve deneyimlerini engelleyen ve kısıtlayan fiziksel, duyuşal, psikolojik ve zihinsel engelleri kaldırmaya yardımcı olmada rol oynayabiliriz. Ancak, gerçek, uzun süreli ve anlamlı bir değişiklik yapabilecek çok sayıda kilit paydaş bulunmaktadır.

Başlıca paydaşlar şunlardır:

- Avrupa, ulusal ve yerel yönetimler, bakanlar ve parlamento üyeleri;
- futbol yönetim mercileri, özellikle de UEFA ve üye federasyonlar ile bunların ligleri, bölgesel federasyonları ve kulüpleri;
- futbol kulübü sahipleri ve yatırımcıları (özel sahipler, hissedarlar ve taraftar tröstleri);

- futbol stadyumu sahipleri, işletmecileri, hissedarları ve kiracıları (başkan, yöneticiler ve idareciler);
- mimarlar, tasarımcılar, planlamacılar, proje yöneticileri, mühendisler, erişim ve bina danışmanları, teknik danışmanlar ve kapsayıcı tasarım öncüleri;
- kulüp ve stadyum proje sponsorları;
- engelli futbol taraftar (kendini temsil) grupları, engellilik ve eşitlik kuruluşları ve taraftar grupları ve dernekleri.

ENGELLİLİK VE EŞİTLİK MEVZUATI

Engellilik ve eşitlik mevzuatı

Bu belgenin yazarları hükümetlerden mevcut yerel ve ulusal engellilik ve eşitlik mevzuatlarını (bina yönetmelikleri ve tüzükler dahil) gözden geçirmelerini ve gerekirse güncellemelerini beklemektedir. Bu tür düzenlemelerin olmadığı durumlarda hükümetlerin futbol stadyumları gibi kamusal yer ve binalara erişim de dahil olmak üzere, engelli kişilere kapsayıcı ve eşit fırsatlar sunmak amacıyla etkin bir engellilik ve eşitlik mevzuatı benimsemelerini bekleriz.

Buna ek olarak, tüm futbol federasyonları kulüplerin lisanslama şartları kapsamında, tesis ve hizmetlere kapsayıcı ve eşit erişim konusunda etkin kurallar getirmelidir. Bu, özellikle de ulusal engellilik veya eşitlik mevzuatının bulunmadığı durumlarda çok önemlidir; bulunduğu durumlarda da gerekli bir eklemedir.

MİSYON BEYANLARI

Misyon beyanları

Futbol kulüpleri ve stadlar dahil olmak üzere, tüm hizmet sağlayıcılar tüm ziyaretçi ve çalışanlar için eşitlik ve mümkün olan en iyi tesis ve hizmetleri sağlama taahhüdünü açıkça belirten bir misyon beyanı veya sosyal sorumluluk tüzüğü yayınlamalıdır. Bu, engelli kişilere yönelik kapsayıcı ve erişilebilir tesis ve hizmetleri de kapsamalıdır.

Kulübün misyon beyanı veya tüzüğü tesis ve hizmetlerini ve bunların neleri kapsadığını açık bir şekilde belirtmelidir.

- Tesisler: stadyum girişleri ve açık alanları, koltuklar, tribünler ve hizmetler, kulüp mağazası, yeme-içme alanları, ağırlama ve konferans alanları, VIP alanlar, görevli ofisleri, bilet ofisi, ana resepsiyon, vb.
- Hizmetler: kulüp operasyonları, biletleme, gerekli durumlarda kişisel yardım, bilgi (erişilebilir maç günü park alanı gibi, erişilebilir tesis ve hizmetler hakkında), seyahat bilgileri, müşteri hizmetleri irtibatları ve erişilebilir yardım hatları, internet siteleri, maç günü programları, vb.

Bu misyon beyanı veya tüzük, aynı zamanda tüm engellilik ve erişim konularında genel bir sorumluluğa ve politikaları uygulama gücüne sahip olacak, tercihen bir yönetici,

yönetim kurulu üyesi veya kıdemli yönetici olan kıdemli birini belirlemelidir. Engellilik veya erişimden sorumlu bir memur görevlendirilmelidir (bölüm F'de daha ayrıntılı olarak değinilmiştir).

Misyon beyanı veya tüzük, bir erişim denetimi yapmak ve kulübe, stadyuma, tesislere ve hizmetlere eşit erişimi sağlamak için kararlaştırılan ve gerekli görülen zamanında iyileştirmelerle birlikte bir erişim stratejisi veya iş planı oluşturmak üzere görevlendirilen vasıflı bir erişim denetçisi ile birlikte hazırlanan bir erişim değerlendirmesi içermelidir. Misyon beyanı veya tüzük, aynı zamanda bu erişim planının, kulübün engelli kişiler için tesis ve hizmetlerinde iyileştirme yapma taahhüdünün bir parçası olarak, yılda bir kez gözden geçirileceğini de belirtmelidir. Erişim denetimi yaptırma hakkında daha fazla bilgiyi bölüm E'de bulabilirsiniz.

Son olarak, misyon beyanı veya tüzük, görevlilere, çalışanlara ve müşteri hizmetleri gönüllülerine engellilik görgü kuralları ve erişim bilinci konusunda düzenli eğitim verilmesine ilişkin bir taahhüt de içermelidir.

Kısaca, bir kulübün misyon beyanı veya tüzüğü, iyi uygulamaya yönelik tasarım çözümleri getirerek (yeni

ve mevcut stadyumlar için), uzmanlar ve özel çalışanlar tarafından onaylanan politika ve prosedürleri uygulayarak ve iyi uygulama eğitimleri ve yönetim stratejileri düzenleyerek engelli müşterilere, taraftarlara, çalışanlara ve gönüllülere eşit erişim sağlama konusundaki taahhüdünü açık bir şekilde tanımlamalıdır.

Kulüp, bu tür erişilebilirlik konularında engelli taraftarlarına, temsilci gruplarına ve derneklerine danışmalıdır. Böyle grupların bulunmadığı durumlarda yerel engellilik kuruluşlarına danışmalıdır. CAFE, bu konuda destek sağlayabilir.

ERİŞİLEBİLİRLİK DENETİMİ VE PLANLAMASI

E:1	Erişim denetimi nasıl yapılır	32
E:2	Erişim denetimi neleri içermeli	32

E:1

Erişim denetimi nasıl yapılır

Bir futbol kulübünün engelli kişilerin özel ihtiyaçlarını dikkate aldığından emin olmanın en iyi yolu, stadyum ve diğer yapılarla ilgili bir erişim denetimi yaptırması ve bir erişim stratejisi veya iş planı oluşturmasıdır.

İdeal olarak erişim denetimi, bağımsız ve kapsamlı bir denetim sağlamak amacıyla kulüp işlerinden uzak, bağımsız bir profesyonel denetçi veya danışman tarafından yapılmalıdır. Mümkün olan durumlarda denetim, futbol stadları gibi büyük spor alanlarını denetleme konusunda deneyimli; kapsayıcı bina tasarımı ve erişilebilir hizmet ilkeleri, yerel engellilik, eşitlik ve istihdam mevzuatı, bina ve güvenlik yönetmelikleri ve iyi uygulama yönergeleri ve mevcut teknik raporlar hakkında bilgili olan bir denetçi tarafından yapılmalıdır. Durum ülkeden ülkeye farklılık gösterir, bu nedenle kulüpler ve stadyum yöneticileri denetimlerinin kim tarafından yapılması gerektiği konusunda yerel tavsiye almalıdır. Daha fazla bilgi için lütfen CAFE veya ulusal engellilik kuruluşunuz ile irtibata geçin.

Denetlenecek her saha veya proje farklı olacaktır. Erişilebilir olanaklar sağlamak ve engelleri kaldırmak için modernleştirilmesi veya adapte edilmesi gereken mevcut bir stadyum olabilir, genişletilecek veya tamamen yeni bir stat da olabilir.

Her durumda erişim denetiminin amacı, çalışanlar, gönüllüler, müşteriler ve taraftarlar dahil olmak üzere, maç günleri ve bunun dışındaki günlerde geniş anlamda engelli

kişiler üzerinde fiziksel, duyuşsal, psikolojik ve zihinsel engelleri etkileyebilecek veya bunlara sebep olabilecek özellik ve hizmetlerin belirlenmesi olmalıdır.

Denetimin, otoparktan veya erişilebilir geliş noktasından sahadaki en uzak noktaya kadar bir engellinin stadyum ve kulüp binalarındaki yolculuğu şeklinde yapılması tavsiye edilir. Bu yaklaşım, yolculuğun tüm aşamalarında erişim engellerine yönelik pratik çözümler sunacaktır. Başlıca paydaşlar ve erişim denetçileri, her bölümde sunulan iyi uygulama çözümlerine bakarak, tesislerini değerlendirmek amacıyla genel bir gözden geçirme yaklaşımı benimsemek için bu belgenin yapısından yararlanabilir.

Ancak unutulmamalıdır ki, iyi erişimi sağlamak için temel yönergeleri veya basit bir kontrol listesini takip etmekten çok daha fazlası gereklidir. Sürekliliği olan ve gelişen bir danışmanlık ve gözden geçirme sürecine ihtiyaç vardır.

E:2

Erişim denetimi neler içermeli

- İyi uygulama ilkeleri ve yönergeleri, yerel engellilik ve eşitlik mevzuatı ve bina ve güvenlik yönetmelikleri ile birlikte bir uygunluk beyanı (kullanılan tavsiye ve yönlendirmelerin kaynağına yapılan referanslar dahil).
- Kulübün felsefesi ve kapsayıcı tasarım, bakım, iyileştirme ve olanak ve hizmetlerinin yönetimine yönelik yaklaşımı.
- Açık bir şekilde belirlenmesi, açıklanması ve tarihlenmesi gereken başlıca sorunlar veya kısıtlamalar.
- Kulübün engelli taraftarları, müşterileri ve çalışanları dahil, engelli kişilere danışılması.
- Denetçi, farklı erişim gereksinimleri olan çeşitli engelli kişilerin görüşlerini almalıdır. Bu, tüm engellerin belirlenmesine yardımcı olacak ve kulübün en etkili ve en kapsayıcı çözümleri geliştirmesine olanak tanıyacaktır. Kulüpler yerel ve ulusal engellilik grupları ve kuruluşları ile kendi engelli taraftarları ve çalışanlarının deneyimlerinden yararlanabilir.
- Denetçi, mevcut durumu ve gereklilikleri değerlendirmek için kulübün engelli taraftarları (veya yerel kullanıcılar tarafından yönetilen engelli grubu), denetçi ve kulüp tarafından kullanılacak bir erişim değerlendirmesi kontrol listesi sunulmalıdır. Bir erişim değerlendirme şablonu veya kontrol listesine ihtiyaç duyarsanız, lütfen CAFE ile irtibata geçin.

- CAFE engelli futbol taraftarları için sağladığı sürekli destek kapsamında kulüp veya ulusal düzeyde kendi engelli taraftar derneklerini kurmak isteyen yerel gruplara yardımcı olmaktadır. Bu tür derneklerin halihazırda var olduğu ve kulüp ile engelli taraftarları arasında düzenli bir diyalogun bulunduğu yerlerde durum diğer yerlere nazaran neredeyse her zaman daha iyidir.
- Gelecekte referans olarak kullanılmak üzere ayrıntılı haritalar ve açıklamalı ve tarihli fotoğraflar dahil, engelli kişilerin karşılaşılabileceği tüm engelleri belirleyecek şekilde hazırlanmış, mevcut stat ve kulüp binalarına ilişkin bir "gözden geçirme" açıklaması. Mevcut tesis ve genişletmelerin inşaat tarihleri not edilmeli ve bina ve güvenlik ruhsatlarının kopyaları dahil edilmelidir.
- Asgari gereklilik olarak, aşağıdakilerin ayrıntılı açıklaması ve mümkün olan durumlarda haritaları, diyagramları ve fotoğrafları:
 - Yerel toplu taşıma dahil, stadyuma geliş; saha kapsamındaki veya dışındaki otoparklar; erişim güzergahları ve yolları; işaretler ve yol bulma (stat içinde ve dışında); stadyum girişleri; sirkülasyon güzergahları ve alanları; hizmetler (tuvaletler, satış yerleri ve dükkanlar, yeme-içme yerleri, barlar ve mağazalar), ağırlama ve konferans alanları, VIP alanlar ve yönetici locaları; görevli ofisleri ve müşteri hizmetleri noktaları; resepsiyon alanları, kulüp odaları ve buluşma noktaları, topluma yönelik ve saha dışı olanaklar.
 - Bilet satış ve otopark gibi mevcut engellilik ve eşitlik yönetimi ve operasyon prosedürleri ve politikaları; seyahat bilgileri; maç günü tesisleri ve hizmetleri dahil, kulüp bilgileri; müşteri hizmetleri irtibatları ve yardım hatları; internet siteleri, kulüp yayınları ve maç programları; engelli kişilerin tahliyesi için güvenlik planı (hem maç günleri hem maç dışı günler); çalışanların eğitimi (engellilik görgü kuralları ve erişim bilinci eğitimi).
 - Stadyum tam kapasitede çalışırken, etkinlikler sırasında iyi erişimi sağlamak için maç günü denetimi. Tekerlekli sandalye kullanıcıları için görüş çizgileri maç olmayan bir gün stadyum boş olduğunda yeterli görülebilir, ancak etraflarındaki seyirciler açılış töreni veya ulusal marş sırasında ayağa kalktığında veya maçın heyecanlı anlarında zıpladıklarında görülemeyebilir. Aynı şekilde maç olmadığı zamanlarda açık bir şekilde görünen işaretler kalabalık bir ortamda çok görünür olmayabilir.
 - En acil olanından başlayarak, ele alınacak erişim sorunlarını belirleyen ve listeleyen önceliklendirilmiş bir erişim stratejisi veya iş planı. Başlıca paydaşların tümü tarafından kararlaştırılması gereken bu belge, tesis ve hizmetlerde bu iyi uygulama kılavuzu doğrultusunda iyileştirme ve adaptasyonların yapılmasını sağlamak amacıyla fiziksel, duyuşsal, psikolojik ve zihinsel engelleri ortadan kaldırmak için gerekli olan çalışmaları açıklamalıdır (açık zaman çizelgeleri veya iş planlarıyla).
 - Çalışılmış iyileştirme örnekleri. Yeni ve mevcut stadyumlar

için çalışılmış iyi uygulama tasarım çözümlerine ilişkin örnekler bölüm N'de bulunabilir. Daha fazla bilgi ve erişimi iyileştirmek için akıllı tasarım çözümlerini kullanan kulüplerin listesi için lütfen CAFE ile irtibata geçin.

- Misyon beyanı/tüzüğüne dahil etmek üzere güncellenmiş bir erişim beyanı ile birlikte, kulübün misyon beyanı veya tüzüğünün gözden geçirmesi. Bu konuda daha fazla bilgiye bölüm D'den ulaşabilirsiniz.

ENGELLİLİK GÖREVLİLERİ

Engellilik görevlileri

Futbol kulüpleri, maç günlerinde ve maç dışındaki günlerde tüm çalışanlar, gönüllüler, taraftarlar ve ziyaretçiler için kapsayıcı tesis ve hizmetleri sağlamaktan sorumlu bir engelli veya erişim görevlisi görevlendirmelidir.

Engellilik görevlileri stadyum ve kulüp binalarında erişim ve engellilere yönelik politika ve prosedürlerin uygulanmasından sorumlu olacakları için, yerel engellilik mevzuatını ve erişilebilir bir ortam sağlamaya yönelik iyi uygulama çözümlerini iyi bilmelidir.

Engellilik görevlisi, kulübün engelli kişilere karşı görevlerini proaktif olarak yerine getirmesini ve tesis ve hizmetlerine erişimi sürekli olarak iyileştirmek amacıyla erişim stratejisinin veya iş planının uygulanmasını sağlamalıdır. Ayrıca, tüm çalışanlar ve gönüllüler için erişim bilinci ve engellilik görgü kuralları eğitimi düzenlemeli (ayrıntılar için bölüm M'ye bakın) ve engelli çalışanlarla gönüllülere tavsiyeler sunabilmelidir.

Engellilik görevlisi maç günlerinde ve gerçekleştirilen diğer etkinlikler sırasında her zaman hazır bulunmalı ve doğrudan engellilik konuları ve kapsayıcı erişim sağlamaktan sorumlu stadyum yöneticisine ve kulüp yöneticisine rapor vermelidir.

UEFA kulüp lisansı şartları uyarınca (2010 UEFA Kulüp Lisanslama ve Finansal Fair Play Yönetmelikleri, Madde 35)*, UEFA turnuvalarında yarışan tüm kulüpler 2012/13'ten itibaren özel bir taraftar iletişim görevlisine sahip olmalıdır.

Şu anda taraftar iletişim görevlileri için asgari şartlar geliştirilmektedir ve bunların engellilik görevlileri ile yakın irtibat halinde çalışmaları öngörülmektedir. Bazı kulüplerde bu iki görev tek kişi tarafından da gerçekleştirilebilir, ancak böyle durumlarda taraftar iletişim görevlisinin engellilik mevzuatını ve erişilebilir bina yönetmelikleri ile tesis ve hizmetler için kapsayıcı tasarımları iyi bilmesi gerekir.

*2010 UEFA Kulüp Lisanslama ve Finansal Fair Play Yönetmelikleri, Madde 35 uyarınca, UEFA turnuvalarında yarışan kulüpler, kulüp ve taraftarları arasında uygun ve yapıcı bir diyalog geliştirmek amacıyla 2012/13'ten itibaren bir taraftar iletişim görevlisi (SLO) atamak zorundadır. SLO kavramı, UEFA Kulüp Lisanslama Komitesi'nde temsil edilen ulusal federasyonlardan tam onay almıştır ve Supporters Direct ile işbirliği yapılarak planlanmıştır.

STADYUMA GİDİŞ

G:1	Kulüple irtibata geçmek	40
G:2	Stadyuma gidiş	42
G:3	Bırakma ve alma noktaları	42
G:4	Otopark	43
G:5	Erişim güzergahları	45
G:6	İşaretler ve yol bulma	46
G:7	Görevliler ve yardımcılar	48
G:8	Yardım köpekleri	49

G:1

Kulüple irtibata geçmek

Bazı kulüpler özel erişim bilgileri veya desteğine ihtiyaç duyabilecek engelli taraftarlara ve ziyaretçilere özel bir yardım hattı imkanı sunmaktadır. Ancak, tüm müşteri hizmetleri görevlileri, erişilebilir (engelli) otoparkı ve bırakma noktaları dahil olmak üzere, stadyumlarında ve kulüp binalarında bulunan erişilebilir tesisler ve hizmetler konusunda bilgili olmalıdır (bölüm G:3 ve G:4'e bakın).

Bilet, müşteri hizmetleri ve santral/yardım hattı görevlileri, işitme gücü olan ve sağır kişilerin kullanabileceği yardımcı işitme cihazları ve hizmetleri konusunda da bilgili olmalıdır. Bu, sağır bir kişinin, konuşmaları metne ve metni konuşmaya çeviren bir üçüncü şahıs operatörün yardımıyla, telefon aracılığıyla iletişim kurmasını sağlayan yerel bir telefon aktarma hizmetini içerebilir.

Bilet satış noktaları, hizmet tezgahları, resepsiyon masaları, mağaza ve kafeler dahil, tüm müşteri hizmetleri noktalarında belirli işitme cihazlarıyla çalışan endüksiyon veya işitme halkaları bulunmalıdır. Yüksek kaliteli ışıklandırma ve yansıtıcı olmayan camlar satıcı veya müşteri hizmetleri temsilcisini daha görünür hale getirir, bu da işitme gücü olan ve sağır müşterilerin dudak okumasını kolaylaştırır. Resepsiyonlar, bilet satış noktaları ve müşteri hizmetleri tezgahları (veya bu tür bilet/müşteri hizmetleri tezgahlarından en az biri) tekerlekli sandalye kullanıcıları için erişilebilir ve alçak olmalıdır. Bir dizi tezgahı olan bir bilet satış noktasında, uluslararası sağır destek sembolleri veya işaretlerinin açıkça belirtilmesi kaydıyla, iletişim desteğine sahip sadece bir tezgahın

olması yeterli olabilir. Ayrıca, engelli kişilerin çok uzun süre sırada beklememesi için kulübün bu tür özel gişelere kolay erişim sağlaması da önemlidir.

Engelli kişiler, maç ve diğer etkinlikler için ister internet üzerinden, ister bilet satış noktalarından, isterse de telefon yoluyla, engelli olmayan kişiler gibi bilet alabilmelidir. Sistem ne olursa olsun, bu hizmetlerin tam olarak erişilebilir olması önemlidir.

Buna ek olarak, bilet satış noktası yönetimi engelli bilet sahiplerine karşı herhangi bir ayrımcılık yapılmadığından emin olmak için uygun koşulları sağlamalıdır. Bu, tüm bilet kategorilerinde erişilebilir koltukların bulunması ve engelli ve engelli olmayan kişilerin aynı seyirci sadakat programları, üyelik grupları, sezon ve maç biletleri, deplasman biletlerine vs. eşit erişime sahip olması anlamına gelir.

Çalışanlar, seyir alanları, hizmetlere ve kolay erişilebilir koltuklara ihtiyaç duyan tekerlekli sandalye ve engelli kişilere yönelik tesis ve hizmetler de dahil olmak üzere, tüm stadyumun düzenini bilmek zorundadır.

Maça veya başka bir etkinliğe gelmeleri veya gerekli bakım konusunda yardım almaları için bir refakatçi veya kişisel yardımcıya gerek duymaları halinde, engelli seyircilere ücretsiz birer bilet verilmelidir. Bilet satış noktası çalışanlarının saklı bir engeli olan bir seyircinin de refakatçi veya kişisel yardımcısı için ücretsiz bilete ihtiyaç duyabileceğinin farkında olması gerekir. Örneğin, öğrenme gücü olan bir seyircinin hareket sorunu yoktur

ancak genel güvenliği ve stadyum etrafında kendisini yönlendirmesi için yardıma ihtiyacı vardır. Aynı şekilde, epilepsi hastası olan ve beklenmeyen nöbetlere yatkın olan bir kişi için de refakatçi veya kişisel yardımcı desteği gerekebilir.

Çoklu özel ihtiyaçları olan engelli bir seyirci, örneğin taşınabilir vantilatör veya oksijen terapisine ihtiyaç duyması halinde tıbbi veya kişisel bakımına yardımcı olması amacıyla birden fazla refakatçi veya kişisel yardımcıya ihtiyaç duyabilir. Bu kişilerin "çok hasta" olması veya sağlık ve güvenlik riski taşıması nedeniyle maçlara gelmemesi gerektiği düşünülmemelidir. Bunun yerine kulüpler anlayışlı olmalı ve bu zorlukların üstesinden en iyi nasıl gelinebileceği konusunda tavsiye almalıdır. Kulüplerin çoğu bu açıdan çok iyi durumdadır.

Refakatçi veya kişisel yardımcıya ihtiyaç duyan engelli bir seyircinin engeli olmayan bir kişiden daha yüksek bir bilet fiyatı ödemesi beklenmemelidir (refakatçinin bileti dahil). Aynı şekilde, bir futbol kulübünden veya stadyumdan düzenli olarak engelli seyircilere ücretsiz bilet sağlaması beklenmemelidir. Pek çok engelli kişi, aldıkları olanak ve hizmetlerin eşit olması ve ağırlama dahil bilet kategorileri ve oturma alanları konusunda aynı seçim hakkına sahip olmaları kaydıyla maç biletleri için diğer seyircilerle aynı fiyatı ödemeyi tercih eder. Yine de bazı futbol kulüpleri ve stadyumları yerel engelli seyirciler için ücretsiz veya indirimli biletler gibi çeşitli ayrıcalıklar sunar. Bu, her kulübün taraftarları ve ziyaretçilerine danışarak alacağı bir karardır.

Engelliliği gösteren bir belge her zaman istenmemeli ve çalışanlar sağduyularını kullanmalıdır, ancak bir futbol kulübü veya bir stadyum gerektiğinde ve şüphe durumunda engelliliğin kanıtlanmasını isteyebilmelidir.

Duyarlı ve uygun bir yaklaşımın sağlanması amacıyla yerel engelli taraftar grupları ve engelli kuruluşlarına danışılması tavsiye edilmektedir. Futbol kulüpleri ve stadyumlar yerel mevzuat ve yönergeler konusunda da bilgili olmalıdır ve tüm ülkelerde engellilere özel bir sicil kaydı olmadığı da unutulmamalıdır. Bazıları sosyal engellilik modeli yerine tıbbi modele dayandırıldıkları için bu tür sicil kayıtlarını kabul edilemez olarak görmektedir (engellilik modelleri hakkında daha fazla bilgi için bölüm A'ya bakın). Bu da, gerekli olan durumlarda kanıt türlerinin değişebileceği anlamına gelir.

G:2

Stadyuma gitmek

Futbol stadyumlarındaki maçlar ve diğer etkinlikler yoğun olarak binlerce seyirciyi çeker. Dolayısıyla, böyle zamanlarda stadyuma gelmek ve stadyumdan ayrılmak engelli kişiler için büyük zorluklar yaratabilir. Erişilebilir ulaşım ve erişim önemlidir, bu nedenle stadyum yöneticileri engelli taraftarlar ve müşteriler için bir ulaşım erişim planı oluşturmalıdır.

Yerel altyapı, maç günlerinde engelli seyirciler dahil olmak üzere, çok sayıdaki seyircilerle baş edebilmek için erişilebilir toplu taşıma olanaklarının sağlanması için kilit öneme sahiptir. Avrupa demiryolu ağı ve pek çok şehirdeki toplu taşıma sistemleri engelli kişiler için giderek daha erişilebilir hale gelmektedir, dolayısıyla stadyuma gidip gelirken kullanılabilecek istasyon ve otobüs duraklarının haritada gösterilmesi tüm erişim stratejisi veya iş planlarının bir parçası olmalıdır.

Toplu taşımanın erişilebilir veya güvenilir olmadığı durumlarda tekerlekli sandalye kullanıcılarının ve diğer engellilerin çoğu için araba tercih edilen bir ulaşım aracı olacaktır. Stadyuma gelirken erişilebilir minibüs, otobüs ve taksi kullananlar da olacaktır. Futbol kulüpleri ve stadyumlar engelli taraftarlarına, müşterilerine, çalışanlarına ve gönüllülerine yönelik olarak, stadyum girişlerinde erişilebilir otopark ve/veya erişilebilir bırakma ve alma noktaları bulunmasını sağlamalıdır.

G:3

Bırakma ve alma noktaları

Stadyuma taksi, araba, otobüs veya minibüsle gelen engelli kişilerin göz önünde bulundurulması önemlidir. Bazen şehir içindeki stadyumlarda otopark olanağı çok kısıtlıdır; böyle durumlarda stadyum girişlerine yakın, uygun bırakma ve alma noktalarına erişim sağlamak önemlidir.

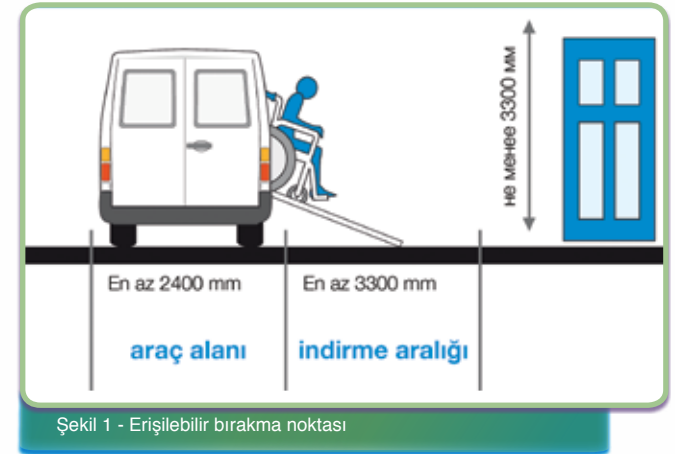
Kulüpler ve stadyum yöneticileri, maç günü özel bırakma noktasına erişimi sağlamak için engelli seyirci biletleri ile birlikte özel izin veya kart çıkarabilir. Engelli çalışanlar için de çıkarılması gereken bu kartlar, alandaki güvenlik görevlileri ve trafik polisinin engelli seyirci veya çalışanları tanımasını kolaylaştıracaktır.

Erişilebilir bırakma ve alma noktaları engelli kişiler tarafından kullanılan girişlerden en fazla 50 m. mesafede olmalıdır. Mümkün olan durumlarda bu bırakma ve alma noktalarının üstü kapalı olmalıdır. Engelli kişilerin arabalarından, minibüsten veya otobüsten güvenli bir şekilde ve diğer trafiği ve gelen seyircileri engellemeden inebilmeleri için yeterli alan sağlanmalıdır. Özellikle de tekerlekli sandalye kullanıcıları için, bu araç ve kaldırım arasında açık bir alan bulundurulması anlamına gelir (bkz. şekil 1). Bir araçtan kaldırım üzerindeki tekerlekli bir sandalyeye geçmek pek çok engelli için çok zor ve tehlikeli olabilir.

Bırakma ve alma noktaları, araçtan kaldırıma tekerlekli sandalye üzerinde geçen tekerlekli sandalye kullanıcılarına

yardımcı olmak için kullanılan arkası kaldırılabilen küçük araç ve minibüsler ile yandan monte edilmiş kaldıraç veya asansörler için erişilebilir olmalıdır.

Engelli seyirciler için planlama yapılırken, insanların stadyuma farklı zamanlarda geldikleri, ancak aynı zamanda ayrıldıkları unutulmamalıdır. Belirli faktör ve kısıtlamalar, maç günü ve diğer etkinlikler için özel tedbir ve düzenlemelerin yerel yetkililerle görüşülerek kararlaştırılmasını gerektirebilir.

Şekil 1 - Erişilebilir bırakma noktası

G:4

Otopark

Şekil 2 – Galler'deki Yeni Cardiff City Stadyumu'nun erişilebilir otoparkı

Yukarıda bahsedildiği gibi, otomobiller hala pek çok engelli kişi için en yaygın ve en güvenilir ulaşım yöntemidir. Maç günü veya diğer etkinlikler için otopark hizmeti sunan futbol kulüpleri ve stadyumlar yerel ve konuk engelli seyirciler için erişilebilir otoparklar sunmalıdır. Stadyum yöneticileri, tahsis edilen erişilebilir otopark alanlarının görevliler veya diğer çalışanlar tarafından denetlenmesini ve kontrol edilmesini sağlamalıdır.

Futbol stadyumlarının büyüklüğü ve düzeni nedeniyle, tahsis edilen otopark alanlarının engelli seyirciler tarafından kullanılan girişlere mümkün olduğunca yakın olması tavsiye edilir.

Şekil 3 - Derby County FC maç günü servis aracı

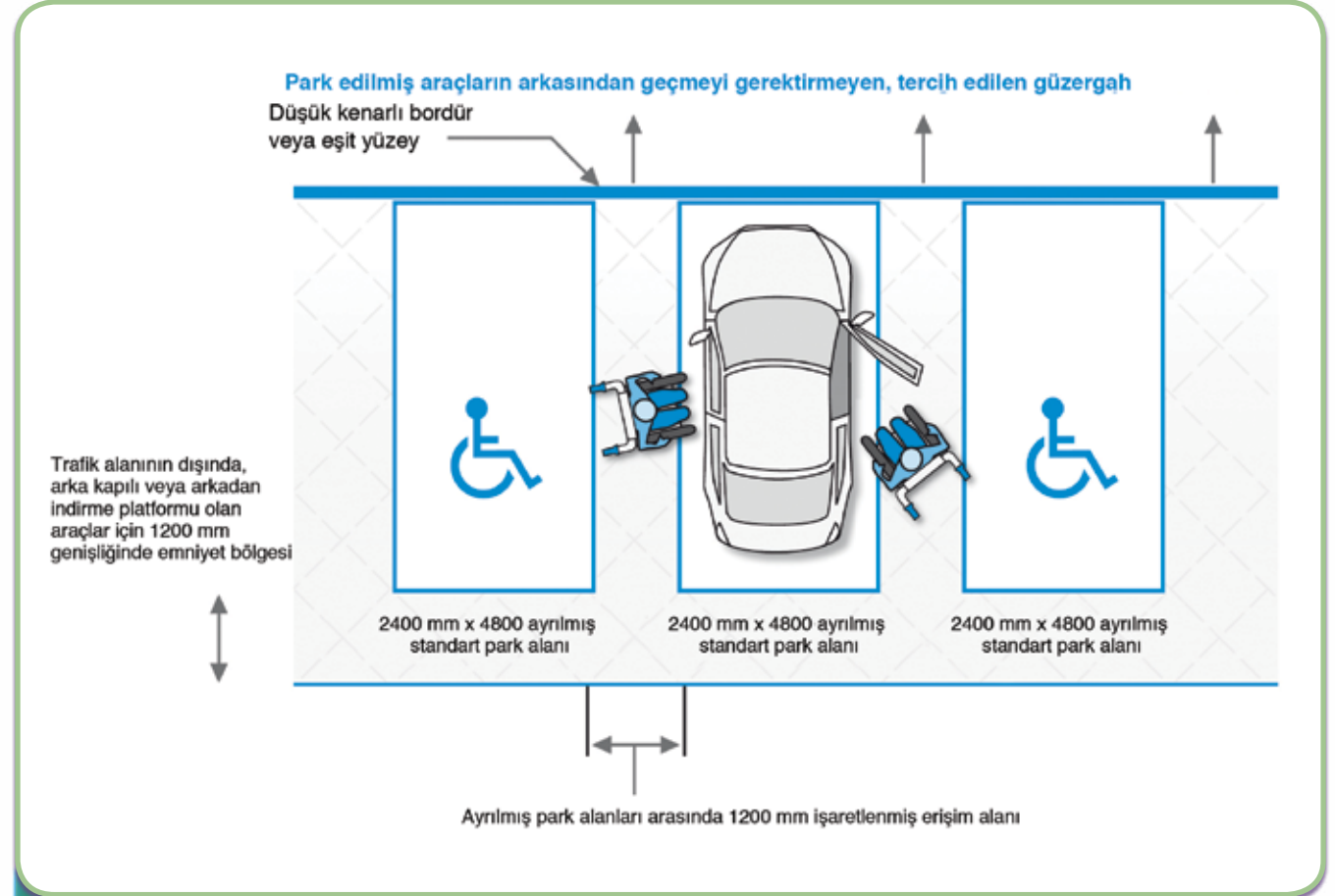
Erişilebilir otopark alanları araçtan tekerlekli sandalyeye aktarılan tekerlekli sandalye kullanıcılarına uygun genişlikte olmalı ve şekil 2 ve 4'te gösterildiği gibi açık bir şekilde işaretlenmelidir.

Stadyumun toplam otopark kapasitesinin en az %6'sının engelli kişilere ayrılması makul görülmektedir. Mümkün olan durumlarda bu oran daha yüksek olmalıdır. Yerel engelli taraftar grupları ve engellilik kuruluşlarına danışmak, sahanızda adil ve makul bir hizmet sunmanıza yardımcı olacaktır.

- yaya ve tekerlekli sandalye kullanıcıları için düz erişim güzergahları;
- erişilebilir bırakma ve alma noktaları;
- erişilebilir araba otoparkı;
- stadyum çevresindeki herkes için iyi sirkülasyon.

Sahada otopark olanağı sınırlı ise veya mevcut değilse, maçlara ve diğer etkinliklere gelen engelli kişilere yardımcı olmak amacıyla erişilebilir servis araçları düşünülmelidir (ilgili stadyum girişlerinde bırakma ve alma noktaları ile birlikte).

Yerel şartlara bağlı olarak, yaratıcı çözümler bulunabilir; örneğin ayakta engelli kişileri uzak otoparklardan veya toplu taşıma duraklarından stadyum civarına getirmek için golf arabalarının veya araçların sağlanması. Yerel trafik yetkilileri de maç günlerinde ve diğer etkinliklerde stadyuma yakın yollarda erişilebilir (engelli) otopark alanlarının belirlenmesine yardımcı olabilir.

Şekil 4 - Erişilebilir otopark alanları

G:5

Erişim güzergahları

Mümkün olan durumlarda tekerlekli sandalye kullanıcıları ve ayakta engelli kişilere en iyi hizmeti verebilmek için erişim güzergahları düz olmalı veya mümkün olan en az eğime sahip olmalıdır. 1:20 (veya %5)'ten daha dik olan herhangi bir güzergah veya güzergah bölümü rampalı erişim tavsiyelerine uygun olmalıdır (bkz. bölüm H:4).

Maç günlerinde seyirciler tarafından her iki yöne yürümek için de yoğun olarak kullanılan erişim güzergahlarının en az 1,8 m genişlikte ve net 2,1 m yükseklikte olması tavsiye edilir. Güzergahın daha az yoğun olması ve tekerlekli sandalye kullanıcıları için geçiş alanları sağlanması halinde 1,5 m. genişlik de kabul edilebilir. Geçiş alanları en az 2 m. uzunluğunda ve 1,8 m. genişliğinde olmalıdır (daha fazla bilgi için şekil 5'e ve yerel yapı yönetmelikleri erişim yönergelerine bakın).

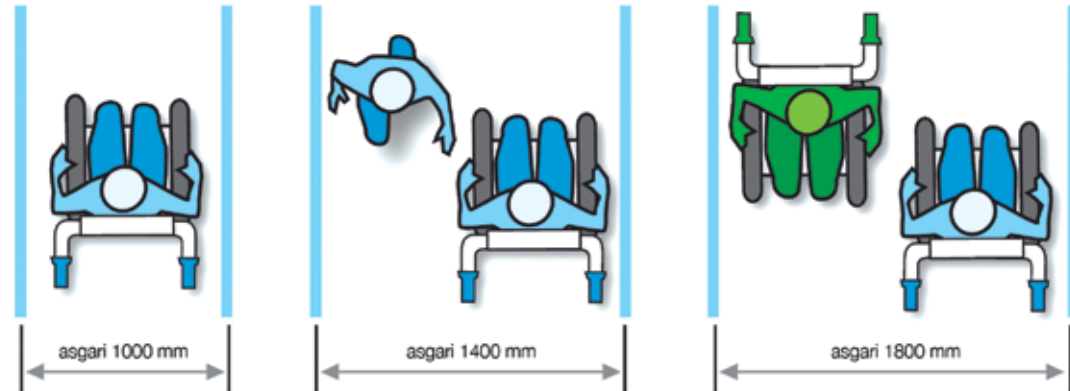
Görme engelli ve kör kişilerin yararlanması içingidiş güzergahının yoldan geçtiği durumlarda karşılıklı düşük kaldırım bordürleri arasında ve erişilebilir bırakma ve alma noktalarında kabartma kaldırımlar sağlanmalıdır. Kabartma kaldırım, görme engelli ve kör kişilere yönlendirme ve uyarılar sunan profilli kaldırım yüzeyidir.

Ayrıca erişim güzergahları ve sirkülasyon alanlarında ayakların takılabileceği çıkıntılı nesneler gibi tehlikeler bulunmamalıdır. Örneğin baston ile fark edilemeyen nesneler görme engelli ve kör kişiler ile dikkati dağınık kişiler için

tehlike oluşturabilir. Erişim güzergahlarındaki ışıklandırmalar, işaretler, çöp kutuları, ışıklı yol direkleri ve diğer sabit malzemeler yüksek kontrastlı renklerle işaretlenmeli ve bazı görme engelli ve kör kişiler yollarını bulmak ve bu tür engelleri fark edebilmek için bastonlarını kullandıklarından, bastonla fark edilebilir olmalıdır.

Baston ve koltuk değneği gibi yürüme aletleri kullanan ve hareket kabiliyeti sınırlı olan, kalp sorunu veya soluma güçlüğü olan ayakta engelli kişiler için mola yerleri çok

önemlidir. Mümkün olan durumlarda stadyuma erişim güzergahlarında düzenli aralıklarla arkalıklı sabit koltuklar sağlanmalıdır. Bu, fazlalık stadyum koltuklarının stadyum duvarının dışına sabitlenmesi kadar basit bir düzen olabilir. Bu şekilde aksi halde zorlanabilecek pek çok seyirci maçlara ve diğer etkinliklere katılabilecektir. Ancak, mola yerleri maç günü kalabalıklarının olağan akışını engellememeli veya takılıp düşme tehlikesi yaratmamalıdır.

Şekil 5 - Tekerlekli sandalye kullanıcıları için erişim genişlikleri

G:6

İşaretler ve yol bulma

İyi ve sık işaretler, maç günleri başta seyirciler olmak üzere herkesin işine yarar. Ancak, açık ve sık işaretler engelli kişiler için özellikle önemlidir. Özellikle kamusal hizmet alanlarını göstermek için tesislerde iyi koordine edilmiş, tutarlı bir işaretleme yaklaşımı benimsenmeli ve izlenmelidir.

İşaretlerin iyi olması özellikle yol tarifi sormada veya yolunu bulmada zorlanan görme engelli ve kör kişiler, öğrenme güçlüğü olan kişiler, işitme engelli ve sağır kişiler için çok önemlidir. İşaretlerin iyi olması, hareket kabiliyeti kısıtlı olan kişilerin gereksiz yere yürümesini de en aza indirgeyebilir.

İnsanların doğru yönde ilerlediklerini doğrulamak için erişim güzergahları boyunca yönlendirme işaretleri düzenli aralıklarla tekrarlanmalıdır; aynı şekilde sınırlı erişim ve "giriş yasak" işaretleri de kolay fark edilir olmalıdır. Otopark, bilgilendirme noktaları, belirlenmiş girişler (genel oturma düzeni, ağırlama ve VIP alanları dahil), erişilebilir girişler, turnikeler, bilet satış noktaları, kulüp mağazaları, yeme-içme büfeleri, restoranlar, kafeler, müzeler, ilk yardım

Şekil 6 - Erişilebilir (engelli-dostu) giriş işaretleri

noktaları, sirkülasyon güzergahları, asansörler, tuvaletler ve tahliye güzergahları da açık bir şekilde işaretlenmelidir.

Maç günleri işaretler tekerlekli sandalye kullanıcıları dahil olmak üzere, her boydaki kişiler tarafından görülebilir olmalıdır. Stat boşken görünür olan işaretler, kalabalık erişim güzergahında, alanda veya geçiş yerinde görüş dışı olabilir.

İşaretler uygun boyutta olmalı, arkaplanla keskin kontrast sergilemeli (örneğin, koyu arkaplanda açık renk metin) ve yansıtmayan türden olmalıdır. Mantıklı olarak yerleştirilmeli (olmaları gereken yere) ve mümkünse ışıklandırılmalıdır.

İşaretler, kolay okunur olmalı ve mesafe göstergeleri gibi önemli bilgileri içermelidir. Karmaşık cümlelerden ve listelerden kaçınılmalıdır. Birbirinden açık bir şekilde ayrılmış kısa ve basit sözcükleri okumak kolaydır ve kısa ve basit cümleleri anlamak ve hatırlamak daha kolaydır. Cümleler veya tek sözcükten oluşan mesajlar büyük harfle başlamalı ve küçük harfle devam etmelidir. Okunması daha

Şekil 7 - Açık uluslararası işaret örneği

zor olduğu için kalın ve eğik harfler kullanılmamalıdır. Aynı şey kısaltmalar, çok yakın harfler ve çok uzun sözcükler için de geçerlidir. Metinler Sans-Serif yazıtipi ile yazılmalı ve mümkün olan durumlarda evrensel olarak tanınan sembol veya resimler eşliğinde verilmelidir. Yaygın olarak kullanılan yazıtipleri Helvetica, Arial, Futura ve Avant Garde'dir.

İster kalıcı ister sadece maç veya etkinlik için konulmuş olsun, mümkün olan durumlarda bilgilendirme işaretleri, tekerlekli sandalye kullanıcıları ve büyümesi sınırlı kalan kişilerin kolay erişebileceği dokunsal metin ve Braille içeren işaretler eşliğinde verilmelidir.

Stadyum tasarımcıları ve yöneticileri de insanları stadyuma ve stadyum etrafında yönlendirmenin ucuz, düşük bakım gerektiren bir yolu olarak dokunsal, renkli veya tonlu yol bulma yüzeyleri kullanmayı düşünmelidir. Pek çok futbol kulübü stadyumlarını dekore etmek için kendi renklerini kullanır ve bu, kolonları, kapıları, cam panelleri ve lamba düğmelerini vurgulamak için kullanılabilir, böylece bunlar daha görünür hale geleceklerdir.

Pek çok stadyumda yeme-içme büfeleri ve tuvalet gibi hizmetlerin bulunduğu dahili alanlar vardır. Dahili destek kolonları ve direklerinin bu yürüme yollarında serbest dolaşımı engellememesi gerekir. Kolonların etrafında, ayırt edilebilmeleri için kontrast renkli bantlar kullanılabilir. Ayrıca, kapıdan kolayca ayırt edilebilmeleri için kapı donanımları da kontrast renkli olmalı, çıkıntılara dikkat çekmek için merdiven ve basamaklarda renk ve ton kontrastları kullanılmalıdır. Genelde siyah ve beyaz kullanılsa da,

merdiven çıkıntıları için hangi rengin kullanılacağına dair bir kural yoktur. Aynı şekilde, merdivenlerin, çıkıntıların ve etrafındaki alanların renkleri arasında açık bir kontrast olması kaydıyla, kulübün renkleri iyi bir çözüm olabilir. Tüm merdivenlerin en üstünde ve en altında tehlike uyarı deseni bulunmalıdır.

Zemin kaplamalarında mat vinil gibi, camlardan veya aydınlatma donanımlarından yansımaya neden olmayan mat bir kaplama bulunmalıdır. Zemin kaplamaları, zemin sınırlarının açık bir şekilde görünür olması için duvarlarla kontrast halinde olmalıdır. Bu, kontrast bir renkle sıva dibi boyaması yapılarak sağlanabilir.

Dokunsal, renkli ve tonlu yol bulma bilgileri, özellikle görme

engelli ve kör kişilerin yanı sıra, yerel dili bilmeyen konuk seyirciler için de çok yardımcıdır. Bu, önemli bilgileri iletmek için yaratıcı ve çekici bir yol sağlayabilir.

Daha ayrıntılı bilgi için lütfen bu belgenin sonunda listelenen yerel yapı yönetmelikleri ve yönergelerine ve iyi uygulama yayınlarına bakın. CAFE gerekirse daha fazla iyi uygulama örneği sunabilir.

Şekil 8 - Seviyenin değiştiğini gösteren dokunsal yol bulma yüzeyi

Şekil 9 - Merdivenlerde renk kontrastı

G:7

Görevliler ve yardımcıları

Herkes için kapsayıcı bir ağırlama sağlamak için maç günü ve etkinlik görevlileri ve personeli engellilik görgü kuralları ve erişim bilinci konusunda eğitilmelidir. Özel engelli seyirci alanlarında (örneğin, tekerlekli sandalye kullanıcısı veya hizmet alanlarındaki koltuklar) maç günlerinde düzenli veya sürekli görevliler kullanmak sürekliliğin sağlanmasına yardımcı olacaktır. Ancak, maç günleri ve maç günü dışında da stadyumdaki alanlarda engelli kişiler bulunabileceğinden, tüm görevli ve gönüllülerin engellilik görgü kuralları ve erişim bilinci konusunda eğitim alması önemlidir.

Tüm çalışanlar engelli kişilerin özel erişim gereksinimlerine karşı duyarlı olmalıdır. Bu gereksinimler fiziksel, duyuşal, zihinsel veya psikolojik olabilir ve her zaman açık olmayabilir. Örneğin, bir seyircinin konuşma güçlüğü veya dengesiz bir yürüme şekli olabilir ve bu onun, öyle olmamasına rağmen sarhoş gibi görünmesine veya duyulmasına yol açabilir. Aynı şekilde, otizm gibi, öğrenme güçlüğü olan bir kişinin, esenliği açısından kendisi için önem taşıyan, özel bir rutini olabilir ve çalışanların bu gibi durumlara karşı uyanık ve duyarlı olması gerekir. Pek çok engel gizli veya daha az fark edilir olabilir ve hemen yargıya varmamak önemlidir. Engelli kişilerin hepsi tekerlekli sandalye kullanmaz (daha fazla bilgi için bölüm A ve M'ye bakın).

Giderek daha fazla sayıda futbol kulübü ve stadyumu kapsayıcı bir ağırlama için proaktif bir yaklaşımı benimsemektedir. Örneğin, bazı kulüpler işitme engelli ve sağır kişilerle daha kolay iletişim kurabilmeleri amacıyla

maç günü ve etkinliklerde işaret dilinde eğitilmiş çalışan ve gönüllülerden yararlanmaktadır. Yerel engellilik kuruluşları bu tür hizmetler hakkında bilgi verebilir ve çalışanlara ekstra eğitim verilmesinde veya eğitilmiş gönüllülerin alınmasında yardımcı olabilir.

G:8

Yardım köpekleri

Bazı engelli kişilerin maçlara ve diğer etkinliklere köpek getirmesi gerekebilir. Eğitimli yardım köpekleri genelde görme engelli veya kör kişilerle ilişkilendirilir, ancak giderek daha fazla engelli- örneğin sağır kişiler için işitme köpekleri ve epilepsi hastaları için gelmekte olan nöbeti haber veren köpekler gibi- köpekleri kullanmaya başlamıştır. Yardım köpekleri, tekerlekli sandalye kullanıcıları dahil, hareket kabiliyeti sınırlı olan kişilere yardımcı olmak için de giderek daha fazla kullanılmaya başlanmıştır.

Yardım köpeği kullanan engelli bir kişi, maça gelebilmek için veya özel bakımıyla ilgilenmesi amacıyla hala bir refakatçiye veya kişisel yardımcıya ihtiyaç duyabilir. Örneğin, bir köpek engelli kişiyi stadyumda yönlendirmede veya kritik sağlık uyarılarını tespit etmede gerekli olabilir, ancak içecekleri taşıyamaz.

Yardım köpekleri evcil hayvan değildir. Onlar hizmet hayvanlarıdır ve sahiplerinin, bağımsız davranabilmek ve hareket edebilmek için onlara ihtiyacı vardır. Bunlar yardım köpeği olmadan önce profesyonellerden yoğun ve özel bir eğitim alırlar ve sahipleri de köpeklerinden beklenen yüksek çalışma ve sosyal itaat standartlarını sürdürebilmek için tavsiye ve eğitim alırlar.

Yardım köpekleri engelli sahiplerini günlük yaşamlarında desteklemek üzere özel olarak eğitilirler ve maç günlerinde stadyum gibi canlı etkinlik ve kalabalık ortamlara gelmek için kullanılırlar. Stadyumun operasyonlarına zarar vermezler ve diğer insanları rahatsız etmemek veya

koltuklara tırmanmamak gibi konularda özel olarak eğitilirler. Çalışanlardan ve diğer seyircilerden çalışan yardım köpeğinin dikkatini dağıtmamaları ve herhangi bir temasta bulunmadan önce sahibinden izin almaları teşvik edilmelidir.

Kulüpler ve stadyumlar yardım köpeklerine karşı hoşgörülü olmalı ve köpeklerle su verilebilecek ve tuvalet ihtiyaçlarının karşılanabileceği alanlar sağlamalıdır (köpek bakım veya ihtiyaç giderme istasyonları olarak bilinir). Bu alanlarda, yardım köpeklerinin sahipleri için iyi işaretleme ve koltuklar gibi uygun tesislerin sağlanması da önemlidir. Tesisler stadyum dışındaysa, sahipleri bu alana yönlendirmek için çalışanların desteği gerekebilir.

Köpek ihtiyaç giderme istasyonları minimum 3 m x 4 m kapalı alan ve en az 1,2 m yükseklikteki çit veya duvara sahip, güvenli yerler olmalıdır. Bu sınırlar dahilinde yumuşak (çim veya benzeri) ve sert zeminler ile drenaj için hafif bir eğim bulunmalıdır. İhtiyaç giderme istasyonlarının girişi tekerlekli sandalye kullanıcıları için erişilebilir olmalı ve yüzey alanı tekerlekli sandalye kullanıcılarının dönmesine olanak sağlayacak şekilde, en az 1,5 m olmalıdır. Temiz su kaynağı ve hortumun yanında köpek pisliği için bir çöp kovası bulunmalı ve istasyon temiz tutulmalıdır.

Yardım köpeği eşliğinde gelen bir seyirci oturma alanları konusunda seçim hakkına sahip olmalıdır (köpek için ekstra alanla birlikte) ve ihtiyaçlarını dikkate alan tesisler sunulmalıdır. Bir yardım köpeği için en iyi yer, yüksek

düzeyde kontrol sağlayabilecek beceri ve iletişime sahip olan sahibinin yanındır. Bir bloktaki veya koltuk sırasındaki ilk sıra yardım köpekleri için daha fazla alan sağlar, ancak bu köpeklerin son derece uyumlu olduğu ve en kısıtlı alanları bile en iyi şekilde kullanabildikleri unutulmamalıdır.

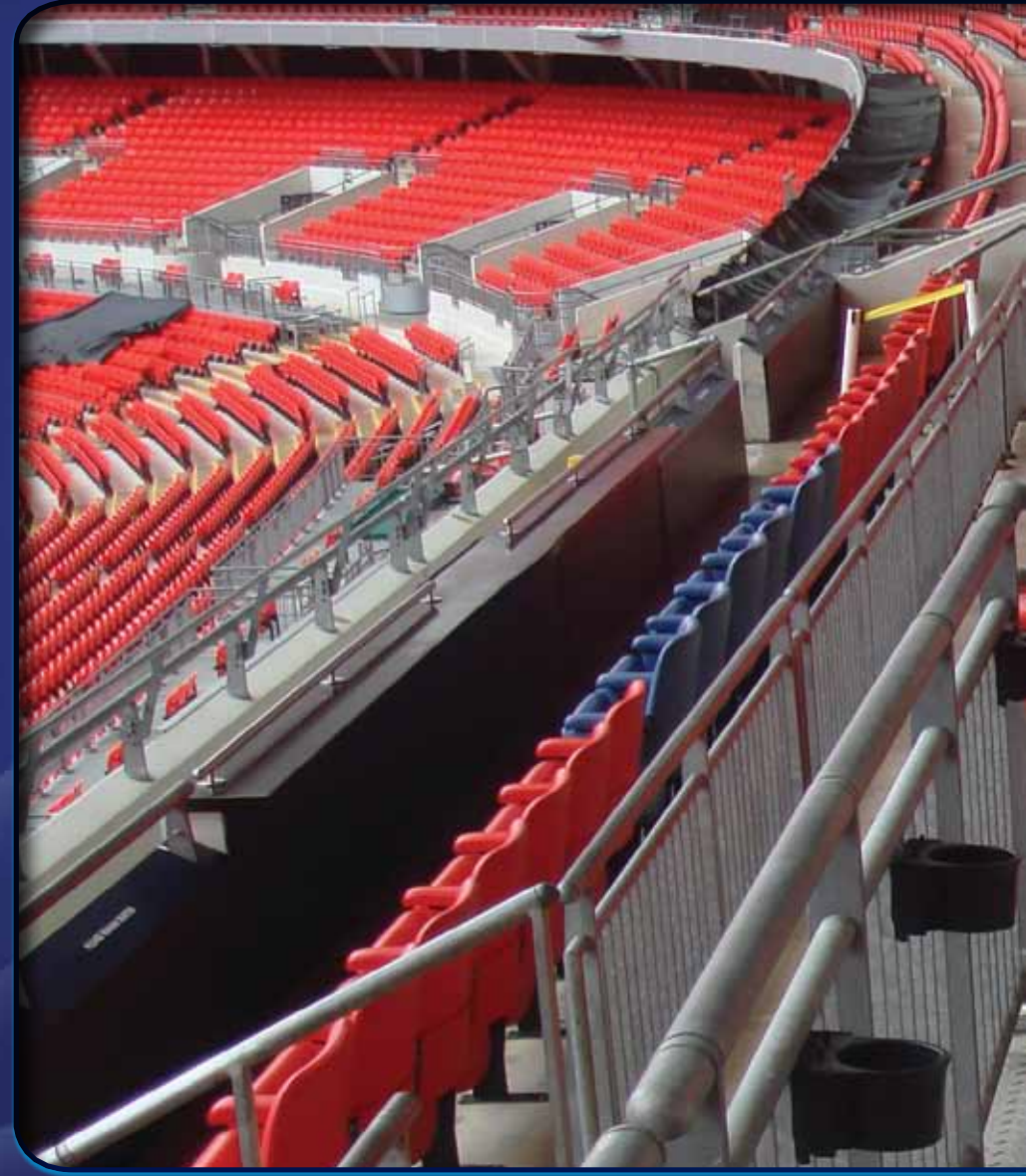
Maça yardım köpekleri ile gelmek isteyen sahiplerin, onlar için mümkün olan en iyi oturma seçeneklerinin belirlenebilmesi amacıyla kulübe veya stadyuma önceden haber vermeleri tavsiye edilmektedir. Ayrıca, yardım köpeği sahiplerinin genelde en yoğun zamanlarda görülen kalabalıktan ve sıkışıklıktan uzak kalmak için maç günü geliş ve gidiş saatlerini göz önünde bulundurmaları da teşvik edilir.

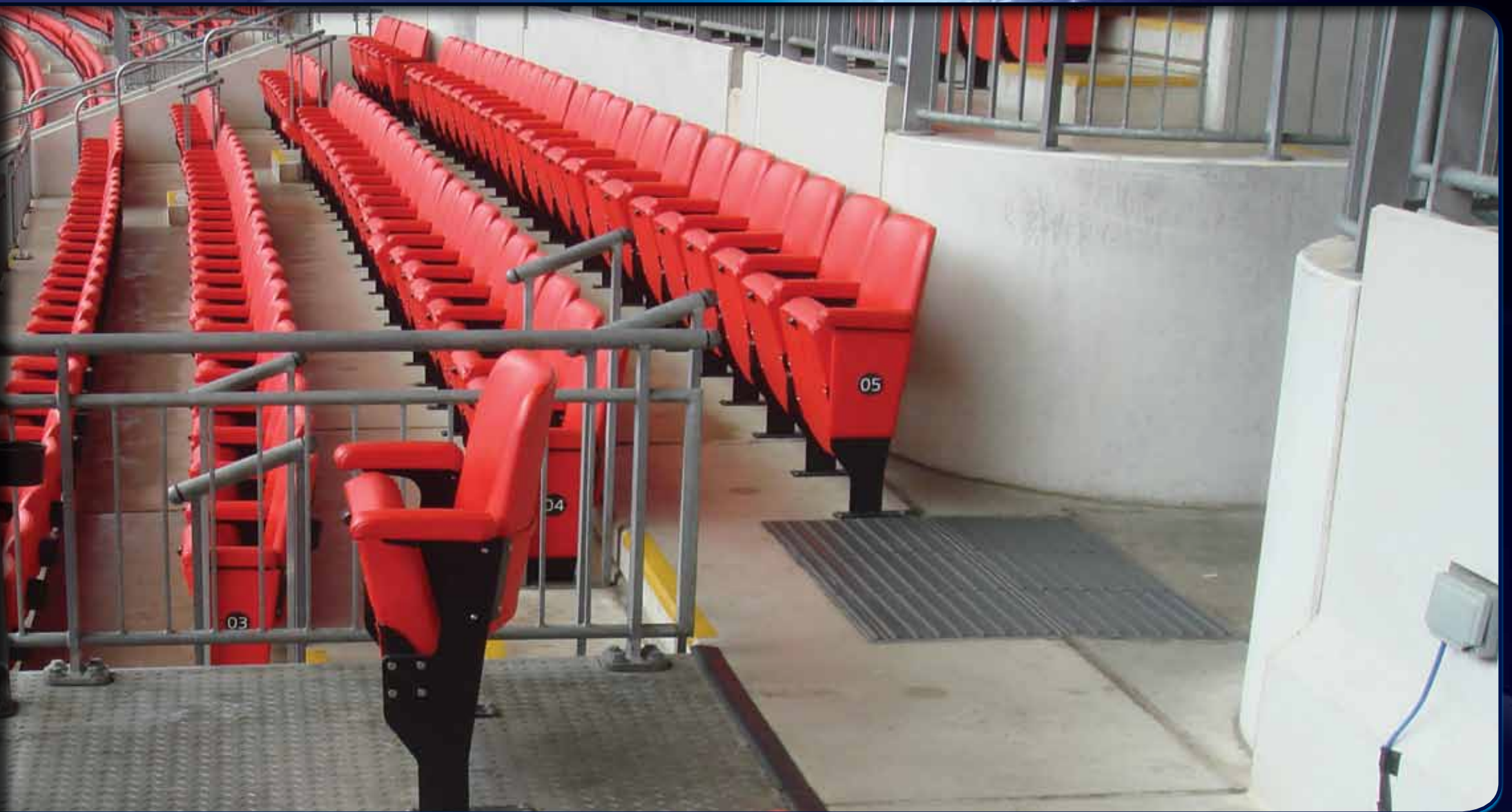

STADYUM İÇERİSİNDE HAREKET ETME

H:1	Girişler ve çıkışlar	52
H:2	Belirlenmiş girişler	53
H:3	Sirkülasyon alanları	54
H:4	Dikey sirkülasyon	54

H:1

Girişler ve çıkışlar

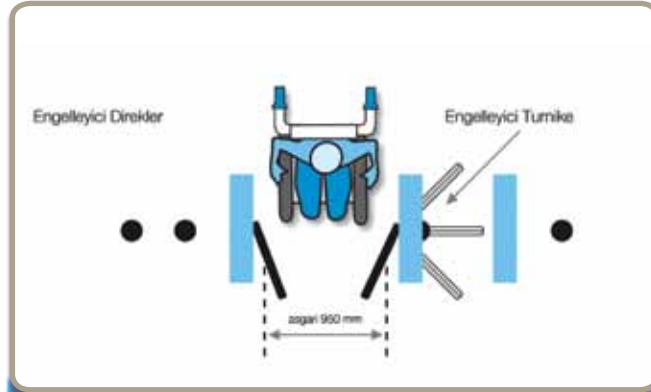
Kamu binalarında en erişilebilir giriş genelde ana giriştir. Ancak, kalabalık kontrolü ve güvenlik faktörlerinin genelde birden fazla turnike vs. gerektirdiği futbol stadyumlarında diğer ayrılmış girişler engelliler için daha uygun olabilir. En pratik tasarım çözümü veya mevcut stadyum adaptasyonu uygun ve düz bir erişim sağlayan, bir görevli veya çalışanın bulunduğu erişilebilir bir kapıdır.

Turnikeli stadyum girişleri, tekerlekli sandalye kullanıcıları, görme engelli ve kör kişiler veya yardım köpekli kişiler için her zaman uygun olmayabilir. Döner kollu turnikeler tekerlekli sandalyelere erişim sağlamaz, dolayısıyla mümkün olan durumlarda hemen yanlarında erişilebilir bir kapı veya açıklık sağlanmalıdır (bkz. şekil 10). Bu, VIP ve konuk ağırlama dahil, tüm stadyum girişleri için geçerlidir.

Çalışan girişleri de stadyumda çalışan engelli kişiler için erişilebilir ve uygun olmalıdır.

Erişilebilir olmayan ve erişilebilir giriş ve çıkışların bir arada bulunduğu durumlarda, erişilebilir giriş ve çıkış

noktaları uluslararası erişim sembolü içeren açık işaretlerle gösterilmelidir. Bu işaretlerin uzaktan görünür olması gerekir.

Şekil 10 - Erişilebilir giriş

H:2

Belirlenmiş girişler

Stadyum içindeki tüm ayrılmış erişilebilir girişler ve lobiler engelli kişiler için bağımsız ve güvenli bir giriş sağlamalıdır. Bunlar, bekleme olacaksa gölge ve hava şartlarında korunma ve de eşik merdivenleri veya seviye farklılığı olmadan, açık bir yol sağlamalıdır.

Giriş eşiği, takılıp düşme tehlikelerini önlemek için düz veya rampalı olmalıdır ve giriş matları, özellikle hareket kabiliyeti kısıtlı olan kişiler, yürüme aleti kullananlar veya yürüyüşü dengesiz olanlar için takılma riskini azaltmak amacıyla gömme veya zemin veya yer ile aynı seviyede olmalıdır. Başta tekerlekli sandalye kullanıcıları ve ayakta engelli kişiler için olmak üzere, ek bir sürtünme ve takılarak düşme tehlikesi oluşturabileceğinden, hasır gibi doğal kaplamaların kullanılmaması tavsiye edilir.

Harici kapı yolları, tekerlekli sandalye kullanıcıları için minimum 1.000 mm açık genişliğe sahip olmalıdır. Çift giriş kapılarının kullanıldığı durumlarda, en azından bir kanadın açıklığı en az 875 mm olmalıdır.

Girişlerde ve lobilerde engelli kişi ve refakatçisinin yan yana geçmesine ve tekerlekli sandalye kullanıcısına veya bir yardım köpeği olan bir seyircinin karşı yönnden gelecek bir kişiyle geçişmesine izin verecek yeterli ek alan bulunmalıdır. Engelli kişiler genelde bir çarpışmadan kaçacak kadar hızlı hareket edemeyebilir ve dolayısıyla kapı yolunun diğer tarafından gelen kişiyi görmeleri ve kendilerinin de görünmeleri gerekir. Dolayısıyla kapı yollarında görünürlük camları veya camlı paneller bulunmalıdır.

Diğer yandan camlı paneller ve panolar görme engelli kişiler için tehlike oluşturmaktadır, bu nedenle gerek yapay gerekse de doğal ışıktaki görülebilir şekilde, zeminden 850-1.000 mm ve 1.400-1.500 mm yükseklikte camlı panel veya pano üzerinde iki yerde görülür kontrast bantlar, parlak renkli işaretler veya kulüp logosu ile açık bir şekilde işaretlenmelidir. Aynı şekilde, kapılar kolay görünür ve çevreleyen duvar ve kapı donanımlarıyla kontrast halinde olmalıdır.

Bazı engelli kişiler kapıları açmakta ve kapı kollarını kullanmakta güçlük çeker. Kapı tek elle açılabilir ve tüm kapı kolları ve kilitleri yumruk halinde bir elle kullanılabilir olmalıdır. Mümkün olan durumlarda kapı kolları L veya D-şekilli olmalı veya indirilerek kullanılabilir. Yuvarlak veya küre tasarımı topuzlar özellikle el kullanma kabiliyeti sınırlı olan, eklem kireçlenmesi veya tutma kabiliyeti zayıf olan kişiler için zordur.

Kapı kolları, tekerlekli sandalye kullanıcıları dahil, her boydaki insanlara uygun şekilde konumlandırılmalı ve engelli kişiler için ayrılan tüm girişlere tutma veya çekme kolları konulmalıdır. Giriş kapılarının çekerek açılması için tam boy yatay kollar kullanılmalı; tekerlekli sandalye kumanda kolu ve kontrollerine takılabileceğinden, dikey kollardan kaçınılmalıdır. Tam boy kollar, kapıların itme bölümünde kullanılmamalıdır.

Kapılar, uygun kapı kapatıcılarla birlikte kolay kullanılabilir olmalıdır. Ağır kapılardan kaçınılmalıdır ve el ile açılıp-kapanan kapılar için tavsiye edilen maksimum açma kuvveti 20-30N olmalıdır. Mümkün olan yerlerde kapının açılması ve kapanması için sensör kullanan otomatik

kapı kapatıcılar kullanılmalıdır. Stadyum çıkışında döner kapı varsa, tekerlekli sandalye kullanıcısının kolayca girmesine olanak sağlamak için otomatik kayan kapı veya minimum açılabilirliği 90° ve minimum yol açıklığı 1.500 mm olan otomatik çift yönlü kapı da bulunmalıdır. Tasarımcılar, yeni stadyumlarda dönen, el ile kaydırılan ve katlanır kapılardan kaçınmalı ve daha erişilebilir ve kapsayıcı çözümler benimsemelidir.

H:3

Sirkülasyon alanları

Açık alanlar seyircilerin stadyuma girişlerinde, stadyum içinde hareket etmelerinde ve stadyumdan çıkışlarında sorunsuz ve engelsiz geçiş sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Maç günlerinde kalabalık stadyumlarda sirkülasyonun engellenmemesi dikkatli tasarımla sağlanabilir.

Engelli kişiler için yeni, yeniden yapılandırılan veya genişletilen bir stadyum veya tribünün her düzeyine kapsayıcı bir erişim sağlamak sirkülasyon güzergahlarının tasarımı üzerinde önemli etkilere sahiptir. Gerek engelli olmayan gerekse de engelli seyircilerin güvenli giriş-çıkışını sağlamak için dikkatlice planlanıp yönetilmesi gereken tribünlerin üst seviyelerindeki yatay ve dikey sirkülasyon güzergahları ve yolları planlanırken, stadyum tasarımcıları ve yöneticileri engelli kişileri de göz önünde bulundurmalıdır.

Sirkülasyon güzergahlarının, engelli seyirciler için stadyum girişinden koltuklarına kadar olan mesafeyi ve koltuklarından güvenlik noktalarına, tahliye asansörlerine ve tuvalet ve yeme-içme gibi hizmetlere olan mesafeyi en aza indirmesi önemlidir.

Maç günü kalabalıklar, gelişimi kısıtlı olanların, tekerlekli sandalye kullanıcılarının ve çocukların görüşünü kısıtlayabilir. Aynı şekilde bir tekerlekli sandalye kullanıcısı kapalı ve kalabalık bir yerde dönmeye veya ters tarafa gitmeye çalıştığında da karmaşaya yol açar. Birbirlerinin yaklaştığını gördükleri varsayılan iki tekerlekli sandalye

kullanıcısının yan yana geçebilmesi ve bir tekerlekli sandalye kullanıcısının 180° dönebilmesi için minimum 1,800 mm genişlik gereklidir. Yolunu bulmak için uzun bir baston kullanan görme engelli veya kör bir kişinin bastonu kullanabilmesi için en az 1,200 mm genişliğe ihtiyacı vardır. Koltuk değneği kullanan bir kişi de sirkülasyon alanlarında en az 1,200 mm genişliğe ve bir tekerlekli sandalye kullanıcısının yanından kolayca geçebilmek için 1,500 mm genişliğe ihtiyaç duyar.

Koridorlar ve açık alanlarda engeller bulunmamalı ve yangın söndürücüler, radyatörler vs. açık koridor alanına doğru uzanmamalıdır. Bu şekilde bunların tekerlekli sandalye kullanıcıları, ayakta engelli kişiler veya görme engelli ve kör kişiler için bir erişim tehlikesi oluşturmaları önleneyecektir.

İç kapı gereksinimleri genelde giriş kapıları ve lobi gereksinimlerine benzer türdendir. Erişilebilir tuvalet kapıları dışında, bunların hiçbirisi koridorlara veya açık alanlara doğru açılmamalı ve hepsinde giriş kapılarındaki özelliklere sahip camlı paneller bulunmalıdır.

Zeminin ıslak olabileceği alanlar başta olmak üzere, stadyum sirkülasyon güzergahlarında kaymayı engelleyici zemin kaplamaları veya materyaller kullanılmalıdır. Öyle değilken bile kaygan görünebilecekleri ve görme engelli kişileri şaşırtacak yansımalara yol açabilecekleri için, parlak ve çok cilalı materyallerden kaçınılmalıdır.

Genel bir kural olarak, engelli kişiler kendi veya başkalarının güvenliğini tehlikeye atmadan ağırlandmalıdır. Ancak güvenlik önlemleri, engelli kişiler üzerinde gereksiz

kısıtlamalar getirecek şekilde yorumlanmamalıdır. Daha fazla bilgi için lütfen bu belgenin sonunda listelenen yerel yapı yönetmelikleri ve yönergelerine ve iyi uygulama yayınlarına bakın.

H:4

Dikey sirkülasyon

Dikey sirkülasyon için en uygun araç, engelli seyircilerin olanaklara hızlı ve rahat bir şekilde ulaşmasına olanak tanıyan geleneksel asansördür. Mümkün olan durumlarda asansörler, merdiven ve rampa gibi diğer dikey sirkülasyon araçlarına yakın olmalıdır.

Stadyum ve tesislerine giriş ve çıkışta gereksiz gecikmeler yaşanmaması için, sağlanan asansör sayısı ve boyutları, maç günü bunları kullanması beklenen engelli ve engelli olmayan seyircilerin sayısına dayanılarak hesaplanmalıdır.

Asansörlerin önündeki iniş alanı ve iç kabin iyi aydınlatılmış olmalı ve görme engelli kişilere yardımcı olmak için parlamayı önleyecek şekilde tasarlanmalıdır ve kapılar çevrelerinden görsel olarak ayırt edilebilir olmalıdır. Kat numarası asansör lobi alanında ve asansör kapılarının karşısındaki duvarda açık işaretlerle belirtilmiştir. Gelmek üzere olan bir asansörün yerini belirten işaretler, asansör lobisinde bekleyen kişileri zamanında uyarmak için geniş açıdan görünür olmalıdır.

Tekerlekli sandalye kullanıcıları için kolay erişilebilir olması amacıyla, her kattaki asansör çağırma düğmesi zeminden

900-1.000 mm yukarıda ve yan duvardan en az 400 mm mesafede olmalıdır. Tüm asansör girişleri ve asansör kontrollerine erişimler engellenmemiş olmalı, yani yol üzerinde eşya ve başka engeller konulmamalıdır.

Tekerlekli sandalye kullanıcılarının asansöre girerken manevra yapması için yeterli zaman ve alana ihtiyaç duyması sebebiyle, asansör kapıları en az beş saniye açık kalmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının rahatça girebilmesi ve manevra yapabilmesi için asansör girişinin önünde en az 1.500 mm açık alan olmalıdır. Tavsiye edilen minimum asansör içi boyutu 1.100 mm genişliğinde x 1.400 mm derinliğinde olmalıdır; bu, bir tekerlekli sandalye kullanıcısı ve refakatçisinin sığması için yeterlidir, ancak tekerlekli sandalye kullanıcısının dönmesi için yeterli alan vermemektedir. Diğer yandan 2.000 mm x 1.400 mm'lik asansör içi, bir tekerlekli sandalye kullanıcısının birkaç başka kişi ile binmesine olanak sağlar ve tekerlekli sandalye kullanıcısı ve yürüme aleti kullanan kişilerin 180° dönmesi için yeterli alan sağlar. Asansör girişi en az 900-1.200 mm'lik açık genişlik sağlamalıdır.

Asansörün tek bir girişe sahip olması veya minimum iç boyutta olması durumunda, tekerlekli sandalye kullanıcılarının daha güvenli bir şekilde geri geri gidebilmeleri için asansör kapısının karşısındaki duvara ayna konulmalıdır. Bu şekilde tekerlekli sandalye kullanıcısı aynı zamanda arkasında biri olup olmadığını ve kat numarasını da görebilecektir. Görme engelli ve kör kişilerin asansör içindeki zemin ve duvarlara göre kendilerini konumlandırmaları konusunda kafalarının karışmaması için, ayna asansör zemininden en az 900 mm yükseklikten başlamalıdır. Zemin ve duvar renkleri arasında belirgin bir kontrast oluşturma hakkında daha fazla bilgi için bölüm G:6'ya bakın.

Asansör içindeki kontrol paneli, tercihen zeminden 900-1.100 mm yukarıda ve yan duvardan en az 400 mm mesafede uygun bir şekilde konumlandırılmalıdır. Büyük asansörlerde veya birden fazla giriş çıkışı olan asansörlerde kabinin karşı taraflarında yedek kontroller sağlanmalıdır.

Asansör çağrı düğmeleri dokunarak okumaya olanak sağlamak için kabartmalı olmalıdır. Çağrı düğmeleri onları çevreleyen önyüz ve önyüz de monte edildiği duvarla kontrast halinde olmalıdır. Görme engelli ve kör kişilere ek destek sağlamak amacıyla, asansörün geldiği ve ne yöne gittiği sesli olarak duyurulmalıdır.

Asıl kabin boyutu, kontrol konumu ve yüksekliği, kapı açıklığı genişliği ve dışarıdaki açık bekleme alanı yerel yapı yönetmeliklerine ve mevzuatına uygun olmalıdır. Ayrıca yolcu asansörü tasarımının da asansörün acil tahliyelerde kullanılıp kullanılmayacağını belirleyeceği de unutulmamalıdır.

Şekil 11 - Dokunsal ve Braille sembolleri olan asansör kontrol paneli

Dikey platform asansörleri ve merdiven asansörleri

Yeni bir stadyumda, zemin altı dahil olmak üzere, herkesin tüm katlara erişimini sağlamak için geleneksel bir yolcu asansörü bulunmalıdır. Ancak, bazı mevcut stadyumlarda tekerlekli sandalye kullanıcıları ve sınırlı hareket kabiliyeti olan kişilerin kullanımına uygun geleneksel bir asansör kurmak her zaman mümkün olmayabilir. Böyle durumlarda, tekerlekli sandalye kullanıcılarına yönelik izleme alanları, erişilebilir tuvaletler, yeme-içme alanları, ağırlama ve VIP alanları ve idareci ve yönetici kabinleri dahil, stadyumun tüm kilit alanlarına erişimi sağlayan dikey platform asansörleri bulunmalıdır.

İki tür dikey platform asansörü vardır: çoğunlukla tekerlekli sandalye kullanıcılarını (tekerlekli sandalyelerinde) ve ayakta engelli kişileri korumalı bir platformda bir kattan diğerine taşımak için kullanılan kapalı olmayan platform asansörler ve birkaç kat veya seviyeye hizmet verebilen kapalı platform asansörler. Dikey asansörlerin kurulamadığı yerlerde tekerlekli sandalye kullanıcılarının tekerlekli sandalyelerinde yukarı ve aşağı gitmesine olanak tanıyan ve potansiyel olarak VIP salonları ve medya bölümleri gibi daha az yoğun alanlarda iyi bir çözüm sunan tekerlekli sandalye merdiven asansörleri de göz önünde bulundurulabilir.

Kullanıcıların zor durumda kalması ihtimaline karşı, kolay erişilebilen, açık kullanım talimatları bulunan ve bir acil durum alarmı içeren dikey platform asansörleri ve merdiven asansörleri sağlanmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları dahil olmak üzere, tüm kullanıcılar kontrollere ve alarma ulaşabilmeli ve bunları çalıştırabilmelidir.

Platform asansörleri ve merdiven asansörleri yavaş hareket edecek şekilde tasarlanır ve engelli kişilerin kendilerine

Şekil 12 - İngiltere'deki Pride Park, Derby County FC'ari, kapalı olmayan merdiven asansörü

ayrılmış koltuklara ve hizmetlere ulaşımında gereksiz gecikmeler yaşamamalarının sağlanması önemlidir. Bu asansörler uzaktan bir el kumanda paneli kullanılarak bir asansör operatörü tarafından uzaktan hareket ettirilebildiği gibi, sürekli basılan bir kontrol veya basma düğmeleri kullanılarak da engelli kişiler tarafından bağımsız olarak çalıştırılabilir. Kontrolleri çalıştıramayan engelli kişiler göz önünde bulundurularak, her iki çalıştırma mekanizması da bulunmalıdır. Ayakta engelli kişiler için katlanır bir koltuğu bulunan platform asansörü veya merdiven asansörü de tavsiye edilir (bkz. şekil 12).

Platform asansörleri ve merdiven asansörleri harici veya dahili kullanım için tasarlanabilir ve asansörün kurulacağı yerin uygun olup olmadığı konusunda üreticiden fikir alınmalıdır.

Kapalı platform asansörleri

Kapalı bir platform asansör (refakatçisi olmayan bir tekerlekli sandalye kullanıcısı için) en az 900 mm genişlikte x 1.400 mm derinlikte olmalıdır. Refakatçi için de yer olduğunda veya iki kapı birbirine karşı 90° konumlandırıldığında tekerlekli sandalyenin dönüşüne olanak tanımak için platform en az 1.100 mm genişlikte x 1.400 mm derinlikte olmalıdır. Ancak mümkün olan durumlarda tekerlekli sandalye kullanıcısının inmek için dönmesini gerektirmeyen bir platform asansörü kurulmalıdır.

Şekil 13 - Kapalı bir platform asansörü

Platform kapıları 900 mm genişliğindeki bir asansör için en az 800 mm genişlikte olmalı ve 1.100 mm veya daha geniş olan ve kapı açıklıkları birbirine karşı 90° olan asansörler için en az 900 mm olmalıdır. Kapılar aynı zamanda zemin ve duvarlar ile görsel olarak kontrast halinde olmalı ve cam yüzeyler görme engelli kişiler tarafından açıkça fark edilir olmalıdır (bu konuda daha fazla bilgi için bkz. bölüm G:6).

Kapalı olmayan platform asansörleri

Kapalı olmayan platform asansörleri aralarında en fazla 2 m olan seviyeler arasında insan taşımak için kullanılabilir. Gidilecek mesafe daha fazla ise, ek platform koruması sağlanabilir. Açık olmayan bir platform asansörünün minimum net boyutları erişim ve hareket kolaylığı sağlayacak şekilde olmalıdır.

Merdiven asansörleri

Merdiven asansörleri, yeni stadyumlara veya geleneksel yolcu asansörü veya platform asansörü kurulabilecek yerlere kurulmamalıdır. Ancak bunlar bazı mevcut stadyumlar için iyi bir çözüm olabilirler.

Merdiven asansörlerine alarm takılabilir ve bu, kullanıcıların zor durumda kalmaları ihtimaline karşı bir görevlinin görüş alanında olabilir. Kontroller yetkisiz kullanımı önleyecek şekilde tasarlanmalıdır. Alana giden tek bir merdiven yolu bulunması halinde, merdiven asansörünün taşıma rayı ile karşıdaki korkuluk arasında acil kaçışlar için asgari bir açık merdiven yolu genişliği sağlanmalıdır. Mevcut iki veya daha fazla merdiven yolu varsa, merdiven asansörü acil durumda ana kaçış yolu olarak düşünülmeyen merdiven yoluna kurulmalıdır.

Merdiven asansörü park halindeyken, merdiven asansörü veya kaçış yolu için gerekli olan asgari açık genişliği azaltmamalı veya merdiven asansörünü veya etrafındaki alanları kullanan kör ve görme engelli kişiler için potansiyel bir tehlike oluşturmamalıdır.

Merdiven asansörü veya platform asansörü kurulurken bunların tahliye veya kaçış yollarını ve düzenlemelerini ihlal etmediğinden veya tehlikeye düşürmediğinden emin olmak için yerel yapı kontrolü, güvenliği ve itfaiye yetkililerine danışmak önemlidir (bölüm L:2'ye bakın).

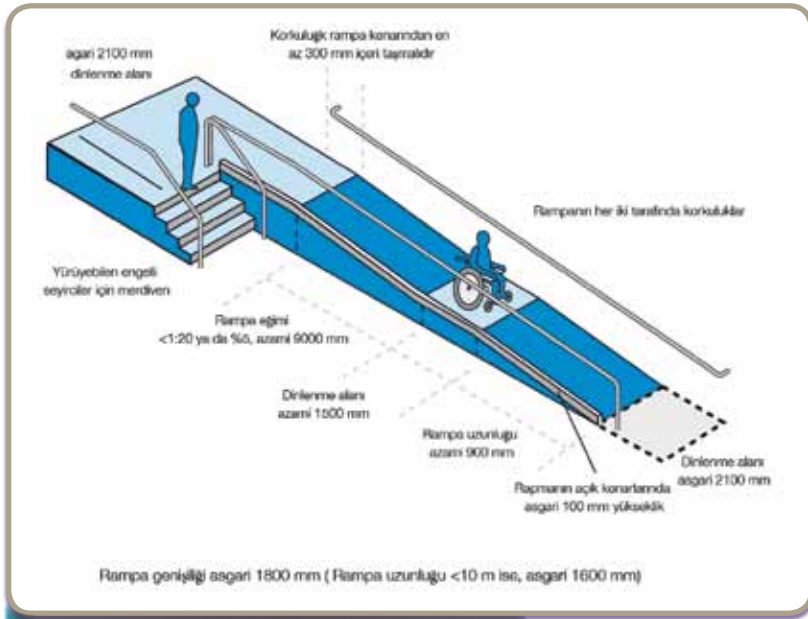

Rampalar ve merdiven yolları

Mümkün olan durumlarda, stadyum ve tribünleri inşa ederken veya yenilerken zemin seviyelerinde küçük değişiklikler oluşmasını önleyen kapsayıcı bir tasarım yaklaşımı benimsenmelidir. Bunun mümkün olmadığı durumlarda tekerlekli sandalye kullanıcıları için merdiven veya rampa gibi alternatif erişim yolları kurmak gerekebilir.

Bir güzergahın veya açık alanın erişilebilir olması için eğim veya meyil en fazla 1:20 veya %5 olmalıdır. Eğim veya meyilin daha fazla olduğu durumlarda, kapsayıcı erişimi sağlamak için rampa gerekebilir. Bir sirkülasyon güzergahında seviye farkı varsa, rampanın yanında merdivenler de bulunmalıdır.

Büyük seviye farklarının mevcut olduğu durumlarda rampalar en iyi çözüm olmayabilir, zira bunları tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygun bir hale getirmek için az bir eğim ve sık sahanlıklar gerekmektedir ve bu da çok fazla yer kaplamaktadır. Rampa her zaman en son çare olmalıdır, ancak mevcut stadyum özellikleri ve kötü tasarım nedeniyle yapılması kaçınılmaz olabilir.

Şekil 14 - Minimum genişlik, eğim ve seviyeye sahip bir rampa

Rampalar

Rampalar, tekerlekli sandalye kullanıcılarına erişim sağlamak için kalıcı, yarı kalıcı veya taşınabilir aletler olabilir. Bunların sabit ve kaymayan yüzeyleri olmalıdır ve tüm alanlarının iyi aydınlatılması önemlidir.

Rampaların eğimi veya meyili 1:20 veya %5'in üzerinde olmamalıdır, çünkü tekerlekli sandalyeyi daha eğimli yerlerde itmek çok zordur. 1:20 eğimi olan rampanın

uzunluğu 9 metreden fazla ise, tekerlekli sandalye kullanıcılarının yol üzerinde dinlenebileceği eğimsiz alanlar bulunmalıdır. Düz alanların veya dinlenme yerlerinin en az 1.500 mm derinlikte olması ve görme engelli kullanıcılara yardımcı olmak amacıyla tümünün görsel olarak rampa ile kontrast halinde olması gereklidir.

İdeal olarak, iki tekerlekli sandalyenin yan yana geçebilmesine olanak tanımak için rampanın 1.800 mm genişlikte olması gerekir. Ancak, daha kısa rampalarda (10 m'den kısa), ayakta engelli bir seyircinin tekerlekli sandalye kullanıcısının yanından geçmesine olanak tanımak için 1.500 mm'lik açık genişlik kabul edilebilir. Rampanın üst ve alt kısmında açılır kapıdan 1.500 mm mesafede olan düz ve engelsiz bir alan bulunmalıdır. Bu şekilde tekerlekli sandalye kullanıcılarının eğim üzerindeyken kapı açmaya çalışmasına gerek kalmayacaktır.

Tekerlekli sandalyenin tekerleklerinin rampa kenarından çıkmasını engellemek için rampaların açık taraflarında en az 100 mm'lik bir yükseklik bulunmalıdır. Eğimi 1:20'den az rampalar için korkuluğa gerek yoktur, ancak korkulukların gerekli olması halinde yerel yapı yönetmeliklerine uygun olmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları, rampadan geçmek için normalde korkulukları kullanmaz. Ancak, uzun ve/veya eğimli rampaların kaygan olması durumunda korkuluklar kendilerini sabitlemelerine yardımcı olabilir.

Rampaların bulunduğu durumlarda, rampalardan yukarı ve aşağı yürümekte zorlanan kişiler için bunların yanında merdivenler sağlanmalıdır.

Basamaklı Sabit Merdivenler

Merdivenler genelde erişilebilir güzergahın bir parçası olarak düşünülmesine de, kapsayıcı bir tasarım kısa boyluların, yaşlı kişilerin, çocukların ve başkalarının onları güvenli ve verimli bir şekilde kullanmasına olanak tanıyarak, stadyumun erişilebilir olmasına katkı sağlar.

Görme engelli ve kör kişiler, kısa boylular ve hareket kabiliyeti sınırlı olan kişiler dahil olmak üzere, çok sayıda kişi doğru tasarlanmayan merdiven ve basamakları kullanamaz. Rampa veya asansör gibi alternatiflerin olduğu durumlarda dahi, bütün merdiven yollarının iyi tasarlanmış olması önemlidir.

Merdivenlerde görme engelli ve kör kişilere yardımcı olacak, bunların merdivenleri bağımsız ve güvenli bir şekilde kullanmasına olanak tanıyan özellikler bulunmalıdır. Buna ek olarak, merdiven yolu tasarımı ayakta engelli kişilerin ihtiyaçlarını da dikkate almalıdır. Rampalar tekerlekli sandalye kullanıcıları için iyi bir çözüm olabilir, ancak dizlerini veya bileklerini kolayca bükemeyen başka kişiler bunları kullanırken zorlanabilir. Dolayısıyla rampaların bulunduğu yerlerde bile uygun ve kapsayıcı bir erişim sağlamak için merdivenler de gereklidir.

Merdivenlerde tek tip basamak yüksekliği ve çıkıntı derinliği bulunmalıdır. Basamak yüksekliği en fazla 180 mm ve en az 125 mm olmalıdır. Basamaktan basamağa çıkıntı

derinliği en az 280 mm ve en fazla 350 mm olmalıdır. Bu, ayakta engelli bir kişinin dinlenmesi ve görme engelli veya kör bir kişinin ayağını atması için yeterli alanı sağlar. Kapalı basamaklar kullanılmalıdır, çünkü açık basamaklar takılıp düşme tehlikesi yaratabilir ve görme engelli veya kör bir kişi tarafından kullanılan bir bastonun takılmasına yol açabilir.

Görme engelli ve kör kişilerin merdivenlerin boyutunu algılayabilmeleri ve tek tek basamakları ayırt edebilmeleri için her basamak çıkıntısında gerek basamak gerekse de çıkıntı ile yüksek bir kontrast sağlayan, merdiven boyunca yer alan, kalıcı kontrastlı bir materyal kullanılmalıdır.

Şekil 15 - Tek tip basamaklar, iki korkuluk ve kontrast bir çıkıntıya sahip merdiven yolu

Stadyum içerisinde hareket etme

Merdiven yollarında her merdiven kolunda 2 ile 20 basamak bulunmalıdır. 20 veya daha fazla basamaklı merdiven yolları, yukarı çıkanlar başta olmak üzere, mola vermeye olanak sağlamak için orta yerinde 1.200 mm'lik düz bir alana sahip olmalıdır. Ayrıca en üstte ve en altta en az her bir merdivenin derinliği kadar düz ve engelsiz bir alan bulunmalıdır.

Her bir merdiven topluluğunun veya merdiven kolunun en üstüne gelindiğini belirten tek tip, ayırt edilebilir bir uyarı bulunmalıdır. Üst merdivenden bir basamak derinlikte başlayarak merdiven yolu boyunca 600 mm derinlikte olmalıdır. Uyarı etrafındaki zemin yüzeyi ile kontrast sağlayan bir renkte olmalı ve baston veya ayak tabanı ile kolayca ayırt edilebilmesi için dokunsal olmalıdır.

İki veya daha fazla basamağın olduğu durumlarda her iki yanda da 865-900 mm yüksekliğinde korkuluk bulunmalıdır. Korkuluklar her zaman her iki yanda da bulunmalı ve ayakta engelli kişilerin dengesine yardımcı olmak ve görme engelli ve kör kişilerin kolayca inip çıkmasına olanak sağlamak için sahanlıklarda da devam etmelidir.

Korkuluklar, ya 32-45 mm çapında dairesel bir profile ya da 500 mm genişlik ve 38 mm derinlikte oval bir profile sahip olmalıdır. Rampa veya basamakların en üstünde ve en altında 300 mm dışarı uzanmalı ve her iki uçta kıyafetlerin duvara veya zemine takılmasını önleyecek şekilde yuvalanmalıdır. Duvar ve korkuluk arasında 60-75 mm açıklık olmalıdır. Görme engelli kişilere yardımcı olmak için korkuluklar da arkaplanla kontrast sağlayan bir renkte olmalıdır.

Şekil 16 - Merdivenlerin en üstünde bariyerli dokunsal döşeme (ayırt edilebilir uyarı)

İZLEME ALANLARI

I:1	Kapsamlı oturma planları	62
I:2	Kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilen koltuklar	63
I:3	Tekerlekli sandalye kullanıcılarına özel alanlar	64
I:4	Kapsayıcı izleme standartları	66
I:5	Yükseltilmiş izleme alanları	68
I:6	Saha kenarı izleme alanları	68
I:7	Orta kademe izleme alanları	69
I:8	Esnek oturma düzeni	70
I:9	Ayakta izleme düzeni	71
I:10	Maç günü dışındaki etkinlikler	71

1:

Kapsamlı oturma planları

Artık engelli kişilerin yeni, oturma amaçlı olmayan yapılara erişime sahip olması bir iyi uygulama ve temel bir kapsayıcı tasarım ilkesi olarak görülmektedir. Futbol söz konusu olduğunda bu, engelli seyircilerin de tüm bilet kategorilerinde kapsayıcı izleme alanına ve stadyumda tüm olanaklara erişime sahip olması demektir. Örneğin, tekerlekli sandalye kullanıcıları için fiziksel engellerin bulunması gibi, tam erişimin sağlanmadığı durumlarda sadece saha kenarında değil, tüm stadyumda alternatif alan seçenekleri sunulmalıdır. Engelli seyirciler sadece engellilere özel oturma alanları ile sınırlanmamalı ve kendi takımlarının taraftarlarıyla birlikte oturma fırsatına sahip olmalıdır.

Engelli seyircilerin hepsi kolaylık sağlayıcı koltuklara veya tekerlekli sandalye kullanıcısı izleme alanlarına ihtiyaç duymaz. Dolayısıyla genel engelli kişi sayısı ve erişilebilir ve kapsayıcı tesislere yönelik talepteki artış dikkate alınarak stadyumda standart kolay erişilebilir oturmaya yönelik uygun bir seviyenin sağlanması önemlidir. Herkes için eşit erişim sağlamak için, mevcut konuk ağırlama ve VIP koltuklarının sayısı ile orantılı olarak konuk ağırlama ve VIP oturma alanlarında da ek erişilebilir oturma imkanı da buna dahil olmalıdır.

Yeni stadyumlar en başından itibaren kapsayıcı ve eşitlikçi olacak şekilde tasarlanmalı ve engelli kişiler ile aileleri ve arkadaşları için oturma seçenekleri sunulmalıdır. Genelde mevcut bir stadyumu bu tür seçenekler sunacak şekilde adapte etmenin zor olduğu kabul edilse de, iyi bir planlama ve akıllı tasarım çözümleri ile bunu yapmak kesinlikle mümkündür. Erişim stratejisi veya iş planı, makul bir zaman zarfında

uygulanacak iyileştirmelerle ilgili açık bir zaman çizelgesi ve başlıca paydaşlardan herkes için eşit ve kapsayıcı bir erişim sağlamaya yönelik taahhütler içermelidir.

Oturma düzeninin güvenli ve amacına uygun olması için tüm izleme alanlarında yeterli izleme standartları sağlanmalıdır. Oturan seyirciler bütün maçı veya etkinliği açık ve engelsiz bir şekilde izleyebilmelidir. Oturur şekilde durabilmeli ve görmek için uzanmak veya kalkmak zorunda kalmamalıdır, böylece bunlar gelişimi sınırlı kişiler, çocuklar ve engelliler başta olmak üzere, diğer seyircilerin görüşünü de engellemeyeceklerdir.

Sınırlı görüşe sahip oturma düzeninin görme engelli ve kör seyirciler için normal olduğunu düşünmek kabul edilemez. Daha önce de açıklandığı gibi, hiç görmediklerine dair yanlış bir yargı bulursa da, bu görme engellilerin sadece %18'i için geçerlidir. Bazı görme engelli ve kör seyirciler sınırlı görüşlerinden en iyi şekilde yararlanmak (bazen monoküler veya başka bir görme cihazı kullanımı ile) ve/veya oyunu daha iyi takip etmek amacıyla topu ve saha kenarı hareketlerini duyabilmek için sahaya yakın oturmayı tercih eder. Ancak stadyum içinde onlara da izleme alanı seçenekleri sunulması önemlidir.

Ayrıca bazen görme engelli ve kör seyircilerin birlikte oturması gerektiği gibi yanlış bir varsayım vardır. Bu rutin olarak uygulanmamalıdır, çünkü bu onlara başka seçenek bırakmamakta ve kapsayıcı olmamaktadır. Aynı nedenle, sesli anlatım ve radyo kulaklık kullanımı sadece belirli alanlarla sınırlı kalmamalıdır; artık taşınabilir aktarıcı ve kulaklıklar yaygın olarak kullanılmaktadır (anlatım hizmetleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm J:3).

Görme engelli seyircilere yardımcı olmak amacıyla tüm stadyum koltukları etrafındaki yüzeylerle kontrast halinde olmalıdır. Buna ek olarak, skor panoları ve maç ve stadyum güvenliği bilgilerinin açık bir şekilde görülebileceği video ekranlarının tüm koltuklardan engelsiz olarak görülebilmesi gerekmektedir. Ancak bunun mümkün olmadığı durumlarda, skor panolarını veya video ekranlarını doğrudan gören koltuklar belirlenmelidir. Bu koltuklar, genel duyuru sisteminden verilen bilgileri duyamayan işitme engelli ve sağır seyirciler için çok yararlı olabilir. Ancak, tıpkı görme engelli ve kör seyircilerde olduğu gibi, işitme engelli ve sağır seyirciler de rutin olarak bir arada tutulmamalıdır. Özel ek erişim gereksinimlerine ihtiyaç duymadıkları sürece, stadyum içinde ağırlanmalıdırlar.

Bir stadyumda sağlanan asgari sayıdaki kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuklarla ilgili olarak kapsayıcı tasarım tanımları öneren çok sayıda iyi uygulama belgesi bulunmaktadır. Uluslararası Paralimpik Komitesi Olimpik ve Paralimpik Oyunlara Kapsayıcı bir Yaklaşım adlı teknik raporunda Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapan stadyumlarda toplam koltukların en az %0,75'inin tekerlekli sandalye kullanıcılarına ve %0,75'inin kolay kullanımlı koltuklara ayrılmasını tavsiye etmektedir. Bu rakamlar Avrupa'daki tekerlekli sandalye kullanıcısı ve sınırlı hareket kabiliyetine sahip kişi sayısı ile doğru orantıdadır.

Ancak bu belgenin amaçları doğrultusunda yazarlar, yakın

tarihte tüm AB üyeleri tarafından onaylanan ve Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) tarafından yayınlanan CEN/TR 15913 teknik raporunda (Seyirci tesisleri - Özel ihtiyaçları olan seyircilere yönelik izleme alanları için düzen kriterleri) tavsiye edilen engelli koltuk sayılarını kullanılmışlardır.

CEN/TR 15913 asgari tavsiyelerde bulunmaktadır, ancak daha önce de açıklandığı gibi, bir stadyum tasarımında kapsayıcı bir yaklaşımı benimserken, futbol maçlarına ve diğer etkinliklere katılmak isteyen artan sayıdaki engelli kişinin ihtiyaçlarını karşılamak için asgari standartların ötesine gidilmesi önemlidir. Ayrıca yeni stadyumların geleceğe hazır olmaları da önemlidir. Stadyuma gidenlerin Avrupa toplumunun daha geniş bir kısmını temsil etmesi beklenmektedir; aileleri ve arkadaşlarıyla maçlara katılmak isteyen engelli kişilerin sayısı da artmaya devam edecektir. Dolayısıyla engelli kişiler değerli müşteriler olarak görülmeli ve iyi erişim sadece vicdani bir konu olarak değil, iyi bir iş mantığı olarak kabul edilmelidir. Dolayısıyla giderek daha fazla sayıda tasarımcı tasarımlarına esnek oturma çözümleri dahil ederek daha ilerici yaklaşımlar benimsemektedir.

I:2

Kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilen koltuklar

Bütün stadyumlar daha fazla alana ihtiyaç duyabilecek seyirciler için kolaylık sağlayıcı koltuklar sunmalıdır. Kolaylık sağlayıcı koltuklar ekstra bacak alanı sunmalı ve bazılarında çıkarılabilir kolçaklar bulunmalıdır. UEFA turnuvalarındaki maçlarda kullanılan stadyumlardaki bütün koltuklarda olduğu gibi, kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuklarda aralık bulunmalıdır. Bank ve çanak koltuklar kabul edilmez.

Sınırlı hareket kabiliyetine sahip kişiler dizlerini bükemeyebilir veya yürüme aletleri veya koltuk değnekleri kullanarak koltuklarına erişmek için daha fazla alana ihtiyaç duyabilir, bu da bacaklar için daha fazla alan ihtiyacı doğurur. Ayakta durmaları kolay olmayabilir veya uzun süre ayakta kalamayabilir veya kolay pozisyon değiştiremeyebilirler. Dolayısıyla kolaylık sağlayıcı koltuklar, oturur haldeyken önde veya yan tarafta ayakta duran başka bir seyirci tarafından engellenmeyen, makul düzeyde bir görüş hattı sağlamalıdır. Yanında yardım köpeği olan engelli bir seyirci de, köpeğin koltuğun önünde veya altında yatması için ekstra alana ihtiyaç duyabilir. Bu kişiler için de kolaylık sağlayıcı koltuk seçenekleri sunulmalıdır.

Kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuklar, merdivenlerin sınırlı hareket kabiliyetine sahip seyirciler için asgariye indirildiği, sıra sonu gibi kolay erişilebilir alanlarda sunulmalıdır. Kolaylık sağlayıcı veya kolay erişilebilir koltuklara ihtiyaç duyan seyirciler, konuk ağırlama, VIP ve yönetici kabinleri dahil, çeşitli izleme alanlarında ve bilet kategorilerinde kendi takımlarının taraftarlarıyla birlikte oturabilmelidir. Bu tür koltuklar aynı zamanda tuvalet ve diğer hizmetlere de yakın olmalıdır.

Avrupa Birliği'nin tavsiye ettiği asgari kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuk şartları Tablo 1'de gösterilmektedir. Bunlar sadece asgari sayılardır, ancak maça veya diğer stadyum etkinliklerine gitmek isteyebilecek engelli kişi sayısı ile ilgili deneyime ve iyi uygulamaya dayanmaktadır. Ağırlama ve VIP alanlarında her zaman ek kolaylık sağlayıcı koltuklar sağlanmalıdır (genel oturma alanları kotasına dahil değildir).

Bütün yeni stadyumlar daha baştan bu asgari standartlara uymalıdır. Mevcut stadyumlarda ise gerekli iyileştirmelerin yapılabilmesi ve bu standartların makul bir sürede karşılanabilmesi için bir erişim denetimi yaptırılmalı ve erişim stratejisi veya iş planı hazırlanmalıdır (bkz. bölüm E).

Yeterli sayıda kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltukların sağlanması, bu alanların bir kısmının özel tekerlekli sandalye ve hareket scooter'ı depolama alanlarına yakın olması halinde, tekerlekli sandalye kullanıcılarına yönelik alanlara olan talebi de azaltabilir. Bazı engelli seyirciler uzun mesafeleri

Tablo 1 - Asgari kolaylaştırıcı ve kolay erişilebilir koltuk sayısı (CEN/TR 15913)

STANDIN VEYA STADYUMUN OTURMA KAPASİTESİ	KOLAYLIK SAĞLAYICI VE KOLAY ERIŞİLEBİLEN KOLTUK SAYISI
10.000'in altında	En az 6 veya 100 koltuk başına 1 (hangisi büyükse)
10.000-20.000	100 + 10.000'in üzerinde 1.000 koltuk basına 5
20.000-40.000	150 + 20.000'in üzerinde 1.000 koltuk basına 3
40.000 veya daha fazla	210 + 40.000'in üzerinde 1.000 koltuk basına 2

I:3

Tekerlekli sandalye kullanıcılarına özel alanlar

yürüyemedikleri için stadyuma tekerlekli sandalye veya scooter ile gelmek isteyebilir, ancak maç için kolaylık sağlayıcı veya kolay erişilebilir koltuklara geçmeyi tercih edebilir. Tekerlekli sandalye ve scooter'ların güvenli bir şekilde depolanması, açık alanların ve diğer sirkülasyon güzergahlarının maç sırasında engellenmesini veya tıkanmasını da engeller. Kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuklar, geçici engeli olan kişiler, yaşlılar, hamileler ve küçük çocuklar gibi çeşitli seyirciler için gerekli olabilir.

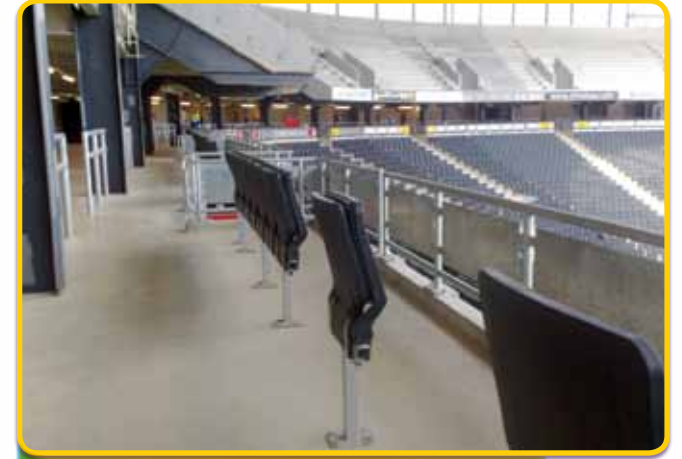
Kolaylık sağlayıcı veya kolay erişilebilir koltukların 40 m yakınında erişilebilir bir tuvalet bulunmalı ve her 15 engelli koltuğu için bir erişilebilir tuvalet olmalıdır.

Ayrıca, aile üyelerinin ve arkadaşlarının da kolaylık sağlayıcı veya kolay erişilebilir koltuklara ihtiyaç duyan engelli kişilerle yan yana oturabilmesi önemlidir ve bilet satış noktası çalışanları stadyum içindeki kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir oturma alanları hakkında bilgi verebilmelidir.

Tekerlekli sandalye kullanıcılarının diğer seyircilerle aynı koltuk ve bilet kategorisi seçeneklerine sahip olabilmesi ve tribün veya stadyumun ana bölümünden izole olmamaları için çeşitli tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları sunulmalıdır. Tekerlekli sandalye kullanıcıları izleme alanlarının yeri ve tasarımı da esnek olmalı ve gelecekte daha fazla talebi karşılayacak şekilde olmalıdır.

Tüm tekerlekli sandalye kullanıcılarını tek bir alana toplamak veya sadece ev sahibi taraftar bölümlerinde tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları sağlamak kabul edilebilir değildir. Engelli seyirciler, izleme alanı seçimi yapmayı ve kendi takımlarının taraftarları ile oturmayı isteme konusunda diğer seyircilerden farklı değildir. Aynı şekilde, tekerlekli sandalye kullanıcıları stadyuma, tesis ve hizmetlere erişim sağlamaları için kendilerine yardımcı olan refakatçi veya kişisel yardımcılara ek olarak, aileleriyle ve arkadaşlarıyla birlikte oturabilmelidir.

Refakatçiler ve kişisel yardımcılar her zaman tekerlekli sandalye kullanıcılarının yanında oturmalıdır. Bunun pek çok nedeni vardır, ancak engelli kişi özellikle gürültülü stadyum ortamında refakatçiye ulaşmada ve önündeki ya da arkasındaki refakatçiye dönmeye zorluk çekebilir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının çoğu tekerlekli sandalyede sınırlı harekete sahiptir ve bazıları hiç hareket edemeyebilir veya kolay iletişim kuramayabilir. Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanlarının sağında ve solunda refakatçi için koltuk seçenekleri bulunmalıdır. Kolay

Şekil 17 - İngiltere'deki Stadiummk, Milton Keynes Dons FC esnek koltukları

taşınabilir veya esnek koltuklar ise arkadaşların ve ailenin de birlikte oturmasına olanak tanır. Esnek koltuklar, iki veya daha fazla tekerlekli sandalye kullanıcısının birlikte oturmasına veya daha fazla engelli olmayan aile üyesi veya arkadaşın tekerlekli sandalye kullanıcısının yanında oturmasına olanak tanır (bkz. şekil 17).

Tekerlekli sandalye kullanıcı alanları aynı zamanda makul boyuttaki scooter'ları da alabilmelidir (diğer seyircilerin görüntüsünü ve hareketini engellemedikleri sürece). Bunlar genelde manuel ve elektrikli tekerlekli sandalyelerden daha büyüktür ve manevra kabiliyetleri daha düşüktür. Her halükarda, tekerlekli sandalye kullanan engelli bir seyirci, sahayı ve stadyumu net bir şekilde görebileceği bir alana kolayca manevra yapabilmelidir. Ayrıca yanlarında bir

yardım köpeği de bulunabilir ve böyle durumlarda köpeğin sahibinin yanında uzanabilmesi için ek alan sağlanmalıdır.

Tek bir tekerlekli sandalye kullanıcısı için en az 900 mm genişlikte ve 1.400 mm derinlikte açık bir alan sağlanabilmesine rağmen, bir refakatçi veya kişisel yardımcının sabit veya çıkarılabilir bir koltukta, tekerlekli sandalye kullanıcısının yanında oturabilmesi için ayrılan her alanın en az 1.400 mm olması tavsiye edilmektedir.

Birden fazla tekerlekli sandalye kullanıcısının bulunduğu sıra veya platform alanları varsa, iki tekerlekli sandalye kullanıcısının konumlarında manevra yapması, dönmesi ve yan yana geçebilmesi amacıyla tekerlekli sandalye kullanıcısı alanlarının arkasında en az 1.200 mm'lik açık sirkülasyon alanı sağlanmalıdır.

Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanlarının 40 m yakınında erişilebilir bir tuvalet bulunmalı ve her 15 tekerlekli sandalye kullanıcısı için erişilebilir bir tuvalet olmalıdır.

Avrupa Birliği'nin tavsiye ettiği asgari tekerlekli sandalye kullanıcısı alanı şartları Tablo 2'de gösterilmektedir. Bunlar sadece asgari sayılardır, ancak maça veya diğer stadyum etkinliklerine gitmek isteyebilecek tekerlekli sandalye kullanıcısı sayısı ile ilgili deneyime ve iyi uygulamaya dayanmaktadır. Ağırlama ve VIP alanlarında her zaman ek tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları sağlanmalıdır (genel tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları kotasına dahil değildir). Şekil 17'de gösterilen esnek koltuk kullanımı, bu alanlar için iyi bir çözüm olabilir.

Kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuklarda olduğu

gibi, yeni stadyumların hepsi bu minimum standartlara en baştan itibaren uymalıdır. Mevcut stadyumlarda ise, gerekli iyileştirmelerin yapılabilmesi ve bu standartların makul bir sürede karşılanabilmesi için bir erişim denetimi yaptırılmalı ve erişim stratejisi veya iş planı hazırlanmalıdır (bkz. bölüm E).

Tablo 2 - Asgari tekerlekli sandalye kullanıcısı alanı sayısı (CEN/TR 15913)

STANDIN VEYA STADYUMUN OTURMA KAPASİTESİ	KOLAYLIK SAĞLAYICI VE KOLAY ERIŞİLEBİLEN KOLTUK SAYISI
10.000'in altında	En az 6 veya 100 koltuk başına 1 (hangisi büyükse)
10.000-20.000	100 + 10.000'in üzerinde 1.000 koltuk başına 5
20.000-40.000	150 + 20.000'in üzerinde 1.000 koltuk başına 3
40.000 veya daha fazla	210 + 40.000'in üzerinde 1.000 koltuk başına 2

I:4

Kapsayıcı izleme standartları

Maçın ve stadyum atmosferinin keyfini rahat bir şekilde çıkarabilmesi için stadyumdaki herkesin sahayı ve etrafı iyi görebilmesi önemlidir. Kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltukları ve tekerlekli sandalye kullanıcıları izleme alanlarını kullanan herkes buna dahildir.

Ön tarafta veya yan tarafta birilerinin ayağa kalktığı durumlarda bile saha engelsiz olarak görülebilmelidir. Bu, özellikle de ayağa kalkamayan veya uzun süre ayakta duramayan, daha iyi görmek için konumunu değiştiremeyen, öne ve yana uzanamayan engelli seyirciler için çok önemlidir. Özellikle kısa süre de olsa ayağa kalkamayan, felç olan veya başını hareket ettiremeyen veya döndüremeyen tekerlekli sandalye kullanıcıları için yeterli görüş alanları sağlanması şarttır.

Sahanın veya oyun alanının hiçbir bölümü ile koltuk veya izleme alanı arasında 190 metreden fazla mesafe bulunmamalı ve görüş hatlarında engeller, korkuluklar, parmaklıklar, çatı destekleri, sütun veya kolonlar bulunmamalıdır.

Stadyumun farklı bölümlerinde tekerlekli sandalye kullanıcıları sağlanması, yakında oturan veya ayakta duran engelli ve engelli olmayan kişilerin görüş açıları üzerinde belirli sonuçlar doğurur. Tüm tekerlekli sandalye kullanıcıları alanları, tekerlekli sandalye kullanıcılarının ayakta durulan yerin arkasında oldukları veya öndeki kişilerin ulusal marşlar veya oyuncular ısınırken olduğu gibi kısa süreli olarak ayağa kalktığı durumlarda dahi sahayı ve etrafı görebileceği şekilde tasarlanmalıdır.

Görüş açılarının niteliği C-değerlerinde tanımlanmaktadır. Bu, öndeki kişinin göz seviyesinden arkadaki kişinin görüş hattına kadarki dikey ölçümdür. C-değerlerinin hesaplanması karmaşık

olabilir ve izleme kalitesiyle ilgili ilkeleri ve daha kapsamlı konuları eksiksiz olarak bilen biri tarafından yapılmalıdır.

$$C = \frac{D (N + R)}{D + T} - R$$

Görüş hattı hesaplanırken kabul gören formül şu şekildedir:

C = C değeri

D = göz ile odaklanılan nokta arasındaki yatay mesafe

N = basamak yüksekliği

R = odak noktasına olan dikey yükseklik

T = oturma sırası derinliği

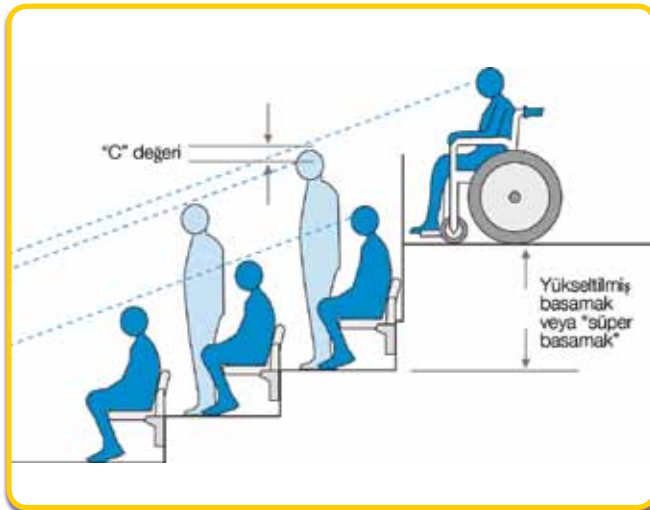
Tekerlekli sandalye kullanıcılarının göz seviyesinin, tekerleklerin merkezinden dikey mesafe olarak ölçülmesi önerilmektedir. Önde ayakta duran kişinin daha uzun ve arkada oturan kişinin daha kısa olma olasılığı olsa da, genelde önde ayakta duran kişinin varsayılan uzunluğu 1.800 mm iken ortalama 1.150 mm göz seviyesi kullanılır. Tekerlekli sandalyede oturan engelli kişilerin konumu çok farklılık gösterdiğinden ve pek çok engelinin kısa boylu olması veya dik konumda oturamaması sebebiyle, tekerlekli sandalye kullanıcılarının ortalamaları göz önünde bulundurulurken çok dikkatli olunmalıdır.

Yeni tribünlerin tümü için kabul edilebilir görme standardının 90 mm veya üzeri bir C-değeri ile elde edildiği kabul edilmektedir. 90 mm'nin altındaki C-değeri, sadece odak noktasına tavsiye edilen maksimum görme mesafesinin aşılması gibi istisna durumlarda kabul edilir

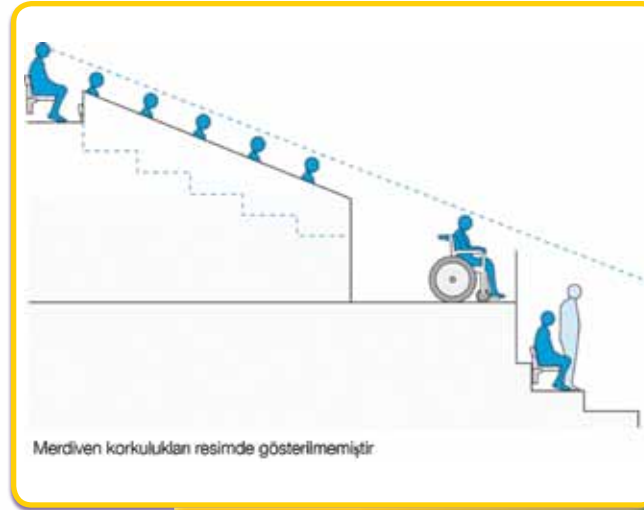
Bazı oturan seyircilerin maçın heyecanlı anlarında ayağa kalkarak arkalarında veya yanlarında oturan engelli kişilerin görüşünü engellemesi beklenen bir durumdur. Özellikle tekerlekli sandalye kullanıcıları için kabul edilebilir bir görüş hattı oluşturmak için potansiyel olarak normal basılan basamaktan birkaç kat daha yüksek olan yüksek bir basamak veya "süper basamak" konulmalıdır. CAFE, bir tekerlekli sandalye kullanıcısının, önünde veya çaprazında ayakta duran seyircilerin üzerinden sahadaki hareketi görebileceği minimum yükseltilmiş pozisyonu tavsiye etmektedir (şekil 18 ve 19'da gösterildiği gibi). Tavsiye edilen minimum artırılmış basamak yüksekliği 1.200 mm'dir. Ancak, görüş hattı hesaplamaları çok karmaşıktır ve "herkese uygun tek bir standart" yoktur. Tasarımcılar daha alçak basamaklar önerebilir, ancak bu durumda kabul edilebilir izleme standardını (C-değeri) elde ettiklerini göstermelidirler.

Tekerlekli sandalye kullanıcıları, özellikle önlerinde veya çaprazlarında oturan seyirciler ayağa kalktığında tüm sahayı ve etrafı net olarak görebilmelidir.

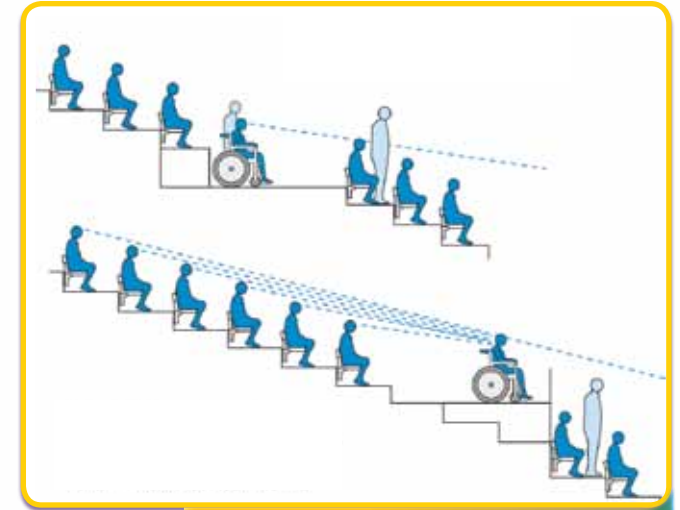
Engelli kişinin yanındaki refakatçi veya kişisel yardımcının da diğer seyirciler gibi en az C-değerinde görüşe sahip olması gerektiği de unutulmamalıdır. Aynı şekilde, görüş hatlarının tekerlekli sandalye kullanıcısı veya refakatçisinden olumsuz etkilenmemesi için tekerlekli sandalye kullanıcısının arkasında ve yanında oturan engelli olmayan seyirciler de düşünülmelidir. Şekil 20'de kötü görüş hattına sahip yetersiz veya kabul edilmeyen oturma çözümleri gösterilmektedir.

Şekil 18 - Tekerlekli sandalye kullanıcısının görüş hattı

Şekil 19 - Orta kademedeki tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları için kabul edilebilir izleme standardı (arka tünelin önü ve engelli olmayan seyircilerin etrafında).

Şekil 20 - Orta kademedeki izleme yerlerinde yetersiz veya kabul edilmeyen görüş hatları (Erişilebilir Stadyum Kılavuzu)

1:5

Yükseltilmiş izleme alanları

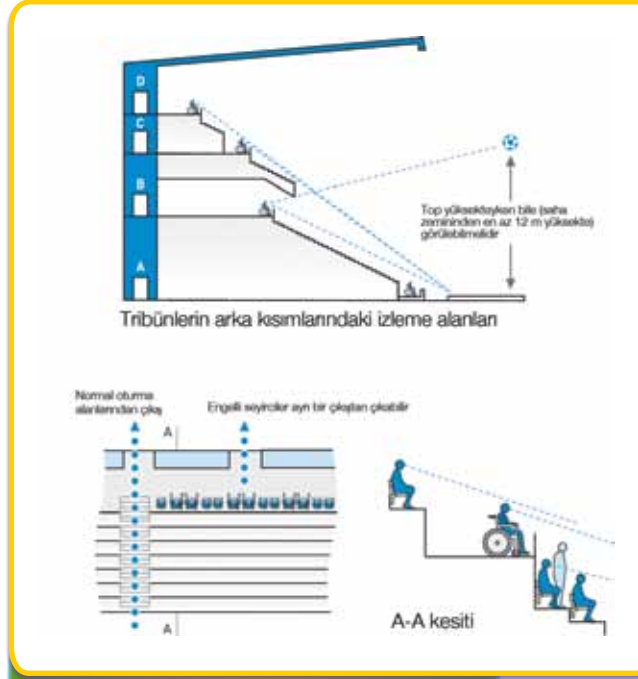
Engelli seyircilere tuvaletlere ve yeme-içme alanlarına kolay erişime sahip yükseltilmiş izleme alanlarından oluşan seçenekler sunulmalıdır. Eskiden üst kademeler bazen daha uzun ve daha zor giriş-çıkış güzergahlarından dolayı güvensiz olabileceklerinden, engelli kişiler için uygun görülmezdi. Ancak, daha kapsayıcı bir yaklaşım sağlayan akıllı tasarım çözümleri sayesinde bu durum ortadan kalkmıştır.

Görüş hatları aşırı yüksek kademe veya çatılarla engellenmediği sürece, yükseltilmiş izleme konumları daha iyi koruma ve daha iyi maç görüşü sağladıkları için engelli kişiler tarafından genelde tercih edilir.

Tekerlekli sandalye kullanıcıları için oturma kademesinin arkasındaki alanlar pek çok sebepten dolayı ideal çözüm olabilir: diğer seyircilerin görüş hatlarını bozmadan çok iyi görüş hattı sağlarlar, kolay erişilebilir ve özellikle acil durum tahliyeleri için uygundurlar ve en önemlisi, gerekli tekerlekli sandalye kullanıcıları alanları açmak için tasarımcıya izleme alanını yatay olarak genişletme olanağı tanır.

Çok kademeli bir tribünde, şekil 21'de gösterildiği gibi, bazı nedenlerden dolayı en alt kademenin arkalarına doğru kalan bir konum tekerlekli sandalye kullanıcıları için uygundur. Bu konumlara asansör erişimi de nispeten kolaydır.

Bazı alanların düzeni, üst kademelere etkili zemin seviyesi erişimi dahi sağlar. Dolayısıyla tasarımcılar, engelli kişiler

Şekil 21 - Yükseltilmiş izleme konumlarından görüş hatları

için üst kademede asansör ve yakındaki tuvalet ve yeme-içme alanlarına kolay erişim imkanı sunan izleme alanları sağlamaya hazır olmalıdır (bkz. şekil 21).

1:6

Saha kenarı izleme alanları

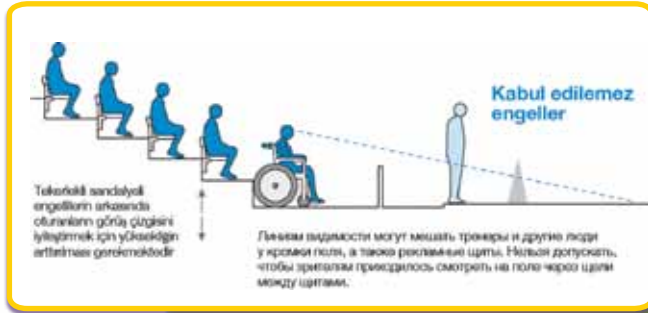
Engelli kişiler için bazı saha kenarı izleme alanları ve tribünlerde erişilebilir koltuklar sağlanması uygun olsa da, stadyum tasarımcıları ve yöneticileri, herkes gibi engelli kişiler için de eşit seçim hakkı sağlamalı ve tüm alanlardaki engelli kişiler, tuvalet ve yeme-içme yerleri gibi hizmetlere uygun erişime sahip olmalıdır.

Bazı görme engelli kişiler oyunu daha kolay takip etmelerine olanak tanınması amacıyla topun ve sahadaki hareketin sesini duymak için saha kenarında oturmayı tercih etse de, saha kenarında en fazla %25 tekerlekli sandalye kullanıcıları alanı ve %25 kolaylık sağlayıcı koltuk bulunmalıdır.

Maç günü görevlileri, oyuncular, teknik direktörler, basın görevlileri, yedek kulübesi ve reklam panoları saha kenarındaki görüş hatlarını engelleyebilir (bkz. şekil 22) ve tekerlekli sandalye kullanıcıları ve ayakta engelli kişiler engellerin üzerinden veya etrafından bakabilmek için konumlarını daha zor değiştireceğinden, yedek kulübeleri ve kalelerin arkasındaki alanlardan (16 m.'ye kadarki hat ve teknik alan dahil) kaçınılmalıdır.

1:7

Orta kademe izleme alanları

Şekil 22 - Saha kenarı izleme alanlarından görüş hatları

Engelli seyircilere yönelik izleme alanları, yağmur, rüzgar ve güneş gibi etkilere korunmak amacıyla üstü kapalı olmalıdır ve üstü kapalı saha kenarı alanlar bazı engelli kişiler için avantajlı görünse de, arkalardaki sıralarda bulunan seyircilerin görüşünü engelleyebilir ve bu koltukların yükseltilmesini gerektirebilir. Her halükarda gerekli engelli gerekse de engelli olmayan seyirciler için koltukların ilk sırası yeterli görüş sağlamak amacıyla yükseltilmelidir.

Tekerlekli sandalye kullanıcılarına yönelik plan yaparken, Şekil 20'de gösterildiği gibi koltuk kademelerinin ortasındaki alanlar tasarımcı ve stadyum yöneticileri için bazı sorunlar yaratır.

Arka tünelin hemen önünde bir izleme platformu tekerlekli sandalye kullanıcıları için mükemmel görüş sağlayabilir, ancak bu, arkada veya yanda oturan diğer seyircilerin çapraz görüşleri üzerinde yaratabileceği olası olumsuz etkilere karşı dengelenmelidir. Çapraz görüş hatlarını engellemek için, tribün boyunca sürekli bir yatay platform sağlamak iyi bir çözüm olabilir. Bu platformlar, çıkarılabilir veya esnek koltukların konulması için de ideal yerler olabilir (bkz. bölüm 1:8). Böyle durumlarda, engelli olmayan seyircilerin tekerlekli sandalye kullanıcısı alanından geçerek kalabalık, engel ve güvenlik tehlikesi oluşturmasını engellemek amacıyla kaldırılabilir bariyer kullanımı düşünülmelidir.

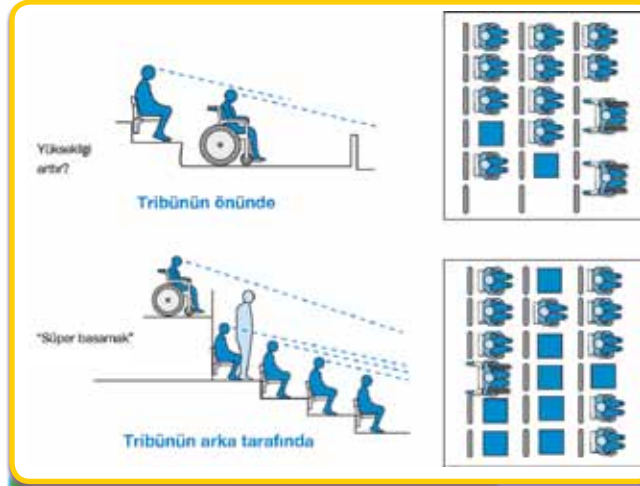
1:8

Esnek oturma düzeni

Yanında refakatçiler ve kişisel yardımcıları için sabit koltuklar bulunması ve alanın, izleme standartlarının ve olanaklara erişimin kalıcı tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları ile aynı olması şartıyla, yeni ve mevcut stadyumlarda koltuklar kaldırılarak, ek tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları sağlanabilir.

Tekerlekli sandalye kullanıcıları aile ve arkadaşlarıyla birlikte otururken veya iki tekerlekli sandalye kullanıcısı birlikte oturmak isterse esnek oturma düzeni yararlı olabilir. Ek olarak, tekerlekli sandalye kullanıcıları için oluşturulan asgari şartlar talebi karşılamak için yeterli olmayabilir ve esnek oturma düzeni iyi bir çözüm sunabilir.

Başka bir esnek çözüm de alanın tekerlekli sandalye kullanıcıları tarafından kullanılmasına gerek olmadığı zamanlarda özel tekerlekli sandalye kullanıcısı izleme alanlarında engelli olmayan seyircilerin kullanımı için açılır veya kaldırılır (serbest değil)(bkz. şekil 17) koltuklar bulunmasıdır. Ancak, maç biletlerinin etkinlik başlayana kadar ve hatta etkinlik başladıktan sonra bile satışta olduğu yerlerde bu, hem engelli olmayan hem engelli kişiler için sunulmalıdır. Bu, tablo 2'de gösterilen standart asgari tekerlekli sandalye alanlarının her zaman ayrılması gerektiği anlamına gelir. Ayrıca, herhangi bir alanda maksimum sayıda tekerlekli sandalye kullanıcısı için tekerlekli sandalye dostu erişim ve sirkülasyon güzergahları sağlanması gerektiğinden, esnek izleme alanlarının sadece oturma kademesinin önünde veya arkasında bulunması en uygun çözüm olabilir. Bu konularda daha

Şekil 23 - Esnek izleme alanları

geniş sirkülasyon alanları daha kolay sağlanır.

Tasarımcılar bu tür esnek oturma düzenlerini göz önünde bulundururken, tekerlekli sandalye kullanıcılarını izleme alanının önüne veya arkasına konumlandırıldığında oluşabilecek görüş hattı etkileri nedeniyle şekil 18'de gösterildiği gibi yükseltilmiş izleme ve "süper basamak" kullanımı tavsiyesini dikkate almalıdır. Şekil 23'te alt kademenin önünde bulunan ve kullanılmayan bitişik sabit koltuklar gösterilmektedir; bu alan, tekerlekli sandalye kullanıcıları tarafından işgal edilmektedir. Ortalama olarak,

sabit koltuklarda oturan seyircilerle karşılaştırıldığında bir tekerlekli sandalye kullanıcısının kafası 40-60 mm daha yüksek ve 200-300 mm daha ileridedir. Dolayısıyla bu tür esnek izleme alanlarının arkasındaki sıraların yükseltilmesi gereklidir. Aynı şekilde, tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları arka sırada sağlanmışsa, öndeki seyirciler ayağa kalktığında yeterli görüş hattı oluşturmak için bu sıranın yüksekliği şekil 23'te gösterildiği gibi olmalıdır.

Tasarımcılar, aynı zamanda izleme alanının orta kademesine veya ön kademesine doğru yığılma riskinin de farkında olmalı ve tekerlekli sandalye kullanıcıları için riski minimize etmek için kaldırma bariyerleri düşünmelidir.

I:9

Ayakta izleme düzeni

Ayakta izleme düzeni pek çok UEFA turnuvasında yasak olsa da, mevcut olduğu durumlarda engelli seyircilerin de buna erişimi olmalıdır. Bazı stadyumlarda geniş ayakta izleme düzeni alanları bulunur ve engelli kişilerin dikkate alınmaması durumunda bu, engelli izleme alanları ile stadyumun genel kapasitesi arasında bir dengesizliğe yol açabilir.

Ayakta izleme düzeni sağlayan yeni stadyumlarda tasarımcılar, tüm dağılım, yeterli görüş hattı ve kapsayıcı erişim kriterlerinin, oturmalı izleme alanlarındaki gibi karşılandığını göstermelidir. Ayrıca, bu alanlarda aileleri ve arkadaşlarıyla oturmak isteyen tekerlekli sandalye kullanıcıları için düz alanlar da bulunmalıdır.

Mevcut stadyumlarda engelli seyircileri göz önünde bulunduran mantıklı ve kapsayıcı bir yaklaşım benimsenmeli, tasarımcı ve stadyum yöneticileri, kimsenin görüş hattını veya güvenliğini engellemeden engelli kişilerin ayakta izleme düzenine erişim sağlamasının yolunu bulmalıdır.

I:10

Maç günü dışındaki etkinlikler

Stadyum tasarımcıları ve yöneticileri, izleme alanları ile kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltukları, tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları ve engelli seyirci tesislerinin yerlerine karar verirken bunların stadyumda düzenlenecek diğer etkinlikler üzerindeki etkilerini de düşünmelidir. Örneğin, stadyumun bir ucunda bulunan erişilebilir bir

seyirci izleme alanı, konser için önüne geçici bir sahne kurulduğunda kullanılamayacaktır.

Her zaman olduğu gibi, yerel engelli grupları ve etkinlik organizatörlerine danışılması tavsiye edilir.

ERİŞİLEBİLİR BİLGİLERİN SAĞLANMASI

J:1	Alternatif format bilgileri	74
J:2	İşitme güclüğü olan ve sağır seyirciler için olanaklar	77
J:3	Sesli anlatımlar	79

n Thoir 6

P

Stand 6

K P

Braille text:

J:1

Alternatif format bilgileri

Futbol kulüpleri ve stadyum yöneticileri, kulübün daha geniş topluluklara erişmesini sağlamak ve yeni müşteri ve seyircileri çekmek için yerel engelli kuruluşlarına tesisleri ve hizmetleri hakkında bilgi vermelidir. Ayrıca kulüpler, maça gelmek isteyen veya mağaza, müze veya kafe gibi kulüp merkezlerini ziyaret etmek isteyen engelli kişilere ilgili bilgileri sunan, erişilebilir bir internet sitesi hazırlamalıdır.

Herkesin kamuya açık bilgilere ulaşma hakkı vardır. Şüphesiz, görme engelli, kör, işitme engelli, sağır ve öğrenme güçlüğü olan kişiler de buna dahildir. Maça katılmak isteyen engelli kişiler için doğru bilgi çok daha önemlidir, çünkü onlar bu şekilde planlama yapabilir ve karşılaşılabilecekleri erişim güçlüklerini öngörebilirler.

Görme engelli ve kör kişiler genelde alternatif ortamlar veya büyük yazılı formatlar sağlanmadığı için basılı materyalleri okuyamaz. Büyük yazılı programlar, bilgilendirici broşürler ve Braille, ses kayıtları, CD'ler, MP3 dosyaları ve özel telefon hizmetleri gibi geleneksel basılı materyallere alternatif olabilecek uygun çözümler, daha fazla sayıda engelli kişinin kulüp ve stadyum bilgilerine erişim sağlaması için uygun maliyetli yöntemlerdir. En iyi iletişim yöntemlerinin belirlenmesine yardımcı olması amacıyla yerel engelli taraftarlar ve engelli kuruluşlarına danışılmalıdır.

Basılı bilgiler - açık basım yönergeleri

Pek çok futbol kulübü kendileriyle ilgili bilgilerin çoğunu basılı broşürler, maç programları ve özel internet siteleri yoluyla duyurmaktadır. Bu tür bilgilerin daha erişilebilir formatlarda sunulabilmesi için erişim (engellilik) görevlisinin yardımıyla bir politika oluşturulmalıdır.

Birincisi, pek çok maç günü dergisinde kullanılan yazı boyutu 8'dir.

Görme engelli bir kişi, 8 yazı boyutunda hazırlanan bilgileri okuyamayabilir ve dolayısıyla hariç tutulmuş olur.

Bu kadar küçük bir yazı boyutu pek çok kişinin standart maç günü programlarını okumasını güçleştirmektedir, ancak bazı temel erişilebilir tasarım ilkeleri kullanılarak daha erişilebilir materyaller hazırlamak çok kolay ve ucuzdur. Kulüp broşürleri ve maç programları dahil, belge yayınlayan herkes bu açık basım yönergelerini izlemelidir.

Kontrast

Metin ve arkaplan için yüksek kontrastlı renkler kullanılmalıdır. Beyaz veya sarı arkaplan üzerinde siyah veya lacivert metin veya siyah veya lacivert arka plan üzerinde beyaz veya sarı metin iyi birer örnektir. Arkaplan ve metin arasındaki kontrast ne kadar iyi olursa, metin o kadar okunaklı olur. En iyi kontrast beyaz arkaplan üzerinde siyah metin ile sağlanmaktadır.

Baskı boyutu

Ne kadar büyük olursa o kadar iyidir. Kullanılan yazı tipine bağlı olarak, metin tercihen 12 ile 18 punto arasında olmalıdır (punto boyutu yazı tipine göre farklılık gösterir). Punto boyutu seçerken hedef kitle düşünülmelidir. 12 veya daha küçük boyutlu bir puntanın kullanıldığı durumlarda, talep üzerine aynı belgenin 14 veya daha büyük bir puntoya sahip versiyonu sağlanmalıdır.

Yazı tipi ailesi ve stili

Karmaşık ve fazla süslü yazı tipleri kullanılmamalıdır. Süslü veya el yazısı gibi aşırı stile sahip olan yazı tiplerinden kaçınılmalıdır. Bunun yerine, kolay ayırt edilebilen büyük ve küçük harf karakterlerine sahip standart Sans-Serif yazı tipleri seçilmelidir. Arial ve Verdana da uygun seçimlerdir.

Basım stilleri

Yan yana büyük harfler, altı çizili veya eğik metinleri okumak daha zordur. Büyük harfli bir veya iki sözcük kullanılabilir, ancak metinde sürekli büyük harf, altı çizili veya eğik harf kullanımından kaçınılmalıdır.

Harf aralığı

Metin sıkışık olamamalı, harfler arasında geniş alan bulunmalıdır. Orantılı aralığı olan bir yazı tipi yerine, eş aralıklı bir yazı tipi seçilmelidir.

Metin ayarı

Metindeki satırların farklı yerlerde başlamasına yol açıyorsa, resim etrafına metin yerleştirmekten kaçınılmalıdır. Görme engelli kişilerin bu tür düzenleri takip etmesi çok zordur. Aynı şekilde, kontrastı etkilemesi nedeniyle resim veya desenlerin üzerine metin yerleştirmekten de kaçınılmalıdır.

Formlar

Genelde görme engelli kişilerin el yazısı ortalamadan daha büyüktür, dolayısıyla formlar üzerinde fazladan boş alan sağlanması önemlidir. Bu, artrit olan ve ellerini kullanmakta zorlanan kişilere de yardımcı olur.

Kağıt yüzeyi

Parlamayı azaltmak için mat veya parlak olmayan yüzey kullanılmalıdır. Ayrıca, dikkati dağıtmamak için filigran

veya karmaşık arkaplan tasarımları kullanılmamalıdır. İdeal olarak, 90 g veya daha ağır kuşe olmayan kağıt kullanılmalıdır. Kağıdın çok ince olması ve metnin arkadan görünmesi durumunda görme engelli kişilerin metni okuması zorlaşacaktır.

Temiz tasarım ve basitlik

Birbirinden kolay ayırt edilebilmeleri için, materyal üzerinde ayırt edilebilir renkler, boyutlar ve şekiller kullanılmalıdır.

Braille (Kör Alfabeti)

Bazı görme engelli ve kör kişiler Braille dilini okumak için eğitim almıştır. Talep üzerine (misyon beyanları gibi değişmesi zor olan) belgelerin Braille versiyonlarının sunulması iyi bir uygulamadır.

Düşük maliyetli Braille kopyaları yerel engellilik kuruluşlarına bastırılabilir ve bu, kulüp ve stadyumların göz önünde bulundurabileceği kolay bir seçenektir. Ancak, görme engelli ve kör kişilerin çoğu Braille alfabesini okuyamadığı için alternatif tek format bu olmamalıdır. Sesli ve büyük formatlı belgeler iyi alternatiflerdir.

Ses kayıtları ve programları

Yayınların sesli versiyonları, şirket içinde veya yerel tedarikçiler tarafından oluşturulan ve erişilebilir internet siteleri, podcast'lar yoluyla yayınlanan veya MP3 dosyası olarak dağıtılan basit kayıtlar olabilir. Bu şekilde, görme engelli ve kör kişiler yayınlara erişim sağlayabilecektir.

Elektronik belgeler

Bu, görme engelli ve kör kişiler için bazı futbol kulüpleri ve stadyumları tarafından benimsenen düşük maliyetli bir çözümdür. Maç günü dağıtılan dergi gibi belgeleri yayına hazırlarken, sıfır veya çok az bir maliyetle, e-posta ile dağıtılmak üzere Word belgesinde hazırlanmış düz bir metin sürümü hazırlanabilir. Temel bir PDF belgesi sadece bir resim veya sayfanın taranmış kopyası olduğundan, pek çok PDF'in görme engelli ve kör kişiler tarafından kullanılan PC ekran-okuyucu yazılımlar tarafından okunamadığı unutulmamalıdır. Elektronik belgeler, minimum formatlama ve grafikler içeren RTF veya DOC uzantılı belgeler olmalıdır.

Video, DVD ve CD yayınları

Tüm video ve sesli medya formatları, işitme engelli veya sağır kişilerin bilgilere erişimini sağlamak için altyazı veya metin açıklaması ya da içerik metni içermelidir. Mümkün olan durumlarda, video veya filmlerde metnin veya diyalogun bir metin kopyasını; altyazı, işaret dili ve sesli anlatım versiyonunun dahil edilmesi iyi bir uygulama olarak görülmektedir (sesli anlatım hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm J:3).

İnternet sitesi tasarımı

İnternet siteleri futbol kulüpleri ve stadyumların engelli taraftarlar ve müşterilere yönelik erişilebilir olanak ve hizmetleri tanıtmaları için ideal bir fırsattır, bu nedenle bilgilerin kolay bulunması ve okunması önemlidir.

İnternet siteleri, renk körü veya görme engelli olan ya da özel ses aktivasyonlu veya ekran okuyuculu yazılımlar kullanan engelli kişiler için erişilebilir olmalıdır. Ses aktivasyonlu yazılımlar bazen fare veya klavyeyi kullanamayacak durumdaki sınırlı hareket kabiliyeti olan kişiler tarafından kullanılırken, ekran okuyucu yazılımlar genelde internet sitelerini okuyamayan görme engelli ve kör kişiler tarafından kullanılır.

Renk ve kontrastın yaratıcı bir şekilde kullanılması, metni arkaplandan ayırarak okumakta zorlanan görme engelli kişilerin internet sitesine erişimini büyük ölçüde artırabilir. Diğer yandan arkaplan resimleri ve desenleri sorun yaratabilir ve resim ve fotoğraflarla birlikte her zaman metin açıklaması verilmelidir.

Site düzeni mantıklı ve kolay takip edilebilir olmalıdır ve video veya ses klibi gibi mevcut sesli bilgiler işitme engelli ve kör kişiler için bir metin veya açıklama ile birlikte verilmelidir. İyi internet sitesi tasarımı hakkında daha fazla bilgi için lütfen yerel engellilik organizasyonu veya CAFE ile irtibata geçin.

J:2

İşitme güçlüğü olan ve sağır seyirciler için stadyum olanakları

İşitme kaybı en yaygın tekil engellilik durumudur ve genelde tesisler tasarlanırken ve hizmetler sunulurken göz ardı edilir. İşitme kaybı genelde uzun bir zaman zarfı içinde ilerler ve kişiler hangi ölçüde etkilendiklerini bilmeyebilirler. Özellikle pek çok yaşlı seyircinin ilerleyen işitme kaybı yaşadığı unutulmamalıdır, bu nedenle de stadyumlarda yardımcı işitme cihazlarının sunulması önemlidir.

Futbol kulübü ve stadyum görevlileri, özellikle de müşteri hizmetleri ve maç günü çalışanları, işitme kaybı ve sağır seyircilerin ihtiyaçlarına uygun olarak eğitilmeli ve bu konuda hassas davranmalıdırlar. Mümkün olan durumlarda, maç günlerinde işaret dili konusunda eğitim almış çalışan ve/veya gönüllüler bulundurulmalıdır. Tıpkı konuşulan diller gibi, Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde kullanılan işaret dilleri de farklılık gösterir, ancak yerel engellilik kuruluşları bu konuda tavsiyelerde bulunabilir.

Müşterilerin görevlilerden bir pano ile ayrıldığı bilet satış noktası gibi alanlarda, dudak okuyabilen işitme engelli ve sağır kişiler için yüksek kalitede aydınlatma ve yansıtmayan camlar sağlanmalıdır.

Bilet, müşteri hizmetleri ve santral/yardım hattı çalışanları da işitme engelli ve sağır kişilerin konuşmayı metne, metni konuşmaya çeviren üçüncü şahıs bir operatör yoluyla

arama yapıp, aramalara cevap verebileceği yerel telefon aktarma hizmetlerinden haberdar olmalıdır.

Mümkün olan durumlarda, kulüp ve stadyum çalışanları sözlü anlamda açık bir şekilde konuşamayan veya hiç konuşamayan kişilerle iletişim kurmak için yazılı notlar almaya ve vermeye hazır olmalıdır. Bu, bir kalem ve defter taşımak kadar basit olabilir.

Ayrıca, yardım köpekleri kullanan işitme engelli ve sağır kişilerin ihtiyaçları da dikkate alınmalıdır (yardım köpekleri hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm g:8).

Endüksiyon Sarmalı Sistemi kullanımda. Lütfen T konumuna geçiniz.

İşitmenin iyileştirilmesi

Genel anons sistemleri

Stadyumlar, genel anons sistemlerinin işitme engelli ve sağır kişilere yardımcı olacak şekilde tasarlandığından emin olmalıdır. Bunu yapmanın en kolay yollarından biri de tribün alanlarının tümündeki hoparlör sayısını artırmaktır; işitme engelli kişi fiziksel olarak hoparlöre yakınsa, ses düşürülebilir ve netlik artırılabilir.

Yardımcı işitme cihazları

Sürekli geliştirilen yeni ve iyileştirilmiş teknolojilere sahip yardımcı işitme cihazları vardır. Dolayısıyla piyasadaki en son ekipmanlar hakkında bilgi sahibi olunması önemlidir. Yerel engellilik kuruluşlarından daha fazla bilgi alınabilir.

En yaygın ve kullanımı en kolay yardımcı işitme cihazları FM halkaları ve pasif infrared sistemlerdir.

FM sarmalları

FM veya ses endüksiyon sarmalları gerek geniş alanlarda gerekse de bire bir hizmet veren vezne uygulamalarında kullanılır. Bunun anlamı düşük çıkışlı bir FM radyo sinyalinin belirli bir alanda yayınlanmasıdır. Sinyal geleneksel mikrofon yoluyla alınır ve FM sarmalı yoluyla aktarılır. Kullanıcılar sinyale modern işitme cihazlarının çoğunda bulunan özel bir alıcı, bir FM radyo veya T-anahtarı yoluyla erişebilir. Bunlar RF (radyo frekansı) birimleri olduğundan, FM sarmalı için bir görüş hattı gerekli değildir. Bu, stadyumlarda kullanmak için en uygun yardımcı işitme cihazıdır ve stadyum etrafında ve tüm hizmet alanlarında mevcut olmalıdır.

Radyo frekansı sinyalleri gibi, FM sarmalları da diğer RF ve atmosfer koşullarından etkilenir. Ayrıca, bu sinyaller genel FM radyo bandı yoluyla sağlandığı için, sadece

işitme engelli kişilere özel bir güvenli iletişim sağlamazlar. Yine de, bilet satış ofisleri, hizmet vezneleri, resepsiyon alanları, mağazalar ve ağırlama alanları dahil, tüm seyirci alanlarında ses endüksiyon sarmalı tesisatı sağlanmalıdır. Bunlar düzenli olarak test edilmeli ve müşteri hizmetleri ve maç günü çalışanları bunları kullanacak şekilde eğitilmelidir.

Pasif infrared sistemleri

Pasif infrared sistemleri, doğrudan güneş ışığından etkilenebileceği için en çok kapalı mekanlarda kullanılmaya uygundur. Yayıcılar, sinyale erişmek için bir alıcıya ihtiyaç duyan (stadyum tarafından sağlanır) kullanıcıya görüş mesafesinde hizmet sağlamak amacıyla kapalı mekanın içinde stratejik olarak yerleştirilir. Farklı diller arasında simültane çeviri için de yaygın olarak kullanılan bu sistem kullanılarak herhangi bir seviyedeki sinyal aktarılabilir.

Gerçek zamanlı altyazı

Konuşulanların ve sesli bilgilerin metin versiyonları, stadyumdaki ana ekranlarda, skor panolarında veya diğer ekranlarda yayınlanmalıdır.

İki tür altyazı vardır: kapalı altyazı; sadece altyazıları çözmek veya etkinleştirmek isteyen seyircilerin görebildiği altyazılardır, açık altyazıda ise ekranda veya skor panosunda gösterilen metni herkes görebilir (stadyumlarda en yaygın olarak kullanılan tür budur).

Altyazılar, işitme engelli seyircilere yönelik genel anons sistemini desteklemek amacıyla skor panoları ve genel anonsları, genel bilgileri ve acil durum talimatlarını

gösterebilen tüm video ekranlarında kullanılabilir.

Uyarı sistemleri

Stadyumdaki uyarı sistemleri genelde tahliye sinyalleri, genel anons sistemi üzerinden yapılan anonslar ve elektronik skor panolarındaki görsel talimatlardan oluşur.

İşitme engelli ve sağır seyircilerin acil durum uyarıları için çoğu durumlarda diğer seyircilere ve görevlilere güvenmesi mantıklıdır. Ancak bu kişiler bazı durumlarda (örneğin tuvalette) yalnız olabilirler. Dolayısıyla stadyum yöneticileri, bu tür alanlara yanan uyarı ışıkları koymalıdır.

J:3

Sesli anlatımlar

Görme engelli, kör veya işitme engelli seyirciler için sesli maç anlatımları sunulması tavsiye edilmektedir ve bu, diğer seyircilerin de kullanmak isteyebileceği bir hizmet olabilir. Görme engelli ve kör kişilere de hizmet sunmak amacıyla bu hizmet "sesli açıklama" şeklinde olmalıdır ve uluslararası maçlarda açıklamalı sesli anlatımlar her takımın kendi dilinde sunulmalıdır.

Açıklamalı sesli anlatımlar

Açıklamalı sesli anlatımlar, maçı veya aktiviteleri görsel olarak takip edemeyen kişiler için ek bilgiler içeren anlatımlardır. Bu bilgiler, beden dili, yüz ifadesi, olay yeri, eylem ve takım renkleri gibi, formalar dahil, önemli tüm görsel bilgilerin, kısacası olayın, etkinliğin veya görüntünün hikayesini anlatmak için önemli olan her şeyi açıklar. Açıklamalı sesli anlatım için en iyi örnek, radyodaki anlatımlardır. Bu, TV anlatımlarından farklıdır, çünkü radyo dinleyicileri doğrudan spikerin açıklamalarına güvenirken, TV izleyicileri hem sesli hem de görsel bilgileri alır.

Dinleyiciler, açıklamalı sesli anlatımı kulaklık veya alıcı yoluyla açarlar veya alırlar. Bu tür bir hizmeti sağlayanın birkaç yolu vardır ve bundan yararlananlara seçim hakkı tanıyan bir sistem seçmek önemlidir. Spiker açısından en önemli şey, açıklamalı sesli anlatımlar konusunda deneyimli olmasıdır. Maç anlatımlarından yararlanan kişilerin çoğu, yerel radyo istasyonu yayınlarını kullanırken, diğerleri özel stadyum sistemini tercih eder. Her durumda, kullanıcılar ek görsel bilgilerden yararlanamadığı için TV anlatımı sunmak

kabul edilebilir değildir. Kulüp ve stadyumlar, tercih ettikleri hizmeti görüşmek için yerel engelli taraftarlarla irtibata geçmelidir.

Sabit açıklamalı sesli anlatımlar

Bazı stadyumlar, sadece belirli koltuklar için açıklamalı sesli anlatım olanağı sunar. Sabit sistemin kullanıldığı durumlarda, engelli seyirciye genelde koltuklarının altındaki alıcı noktasına takılan bir kulaklık verilir. Kulaklıklar da koltuklara sabitlenebilir veya maç günü dağıtılabilir. Bu sistemi yönetmek nispeten daha kolaydır, ancak engelli kişiye oturacağı yer ve birlikte oturacağı kişi konusunda herhangi bir seçim hakkı tanımadığı için, fazla kapsayıcı değildir.

Taşınabilir açıklamalı sesli anlatımlar

Açıklandığı gibi, tüm hizmet ve tesislere yönelik kapsayıcı ve erişilebilir bir yaklaşım benimsemek ve engelli seyircileri sadece stadyumun belirli bir bölümüyle sınırlandırmamak iyi bir uygulama olarak görülmektedir. Bu yaklaşım görme engelli ve kör seyirciler için açıklamalı sesli anlatım hizmetlerine uygulandığında, çözüm taşınabilir bir sistemdir.

Taşınabilir bir açıklamalı sesli anlatım sistemi kullanılırken, anlatım stadyumun her yerinde kullanılabilen bir kulaklık vasıtasıyla bir radyo alıcısına aktarılır. Bu şekilde görme engelli ve kör seyirciler, sadece kendilerine ayrılan yerlere değil, arkadaşları, aileleri ve takımlarının taraftarları ile

birlikte oturabilirler. Deplasman takımlarının görme engelli ve kör seyircileri de bu hizmetten yararlanabilir.

Anlatım ekipmanı

Stadyum içindeki belirli MHz geniş bantlarla çalışan radyo sistemleri de dahil olmak üzere, piyasada çok sayıda sesli anlatım ekipmanı bulunmaktadır (bunlar genelde lisanstan muafır). Aktarıcı, sinyali normalde takılabilen bir kulaklığa sahip, elle taşınan ve pille çalışan bir kutu olan kullanıcının alıcısına veya kulaklığına gönderir. Alıcı (kulaklıkla birlikte) maçtan önce kullanıcıya verilir ve sonrasında geri alınarak şarj edilir ve bir sonraki maç için hazırlanır. Maçlar arasında ekipmanın test edilmesinden ve bakımından sorumlu birinin olması önemlidir.

Bu sistemler genelde aktarıcı ve alıcı arasında 200 m'ye kadar iyi bir ses kalitesi sağlar. Aktarıcı ve alıcıda kullanıcının seçebildiği bir dizi radyo kanalı bulunur ve standart taşınabilir radyolarla aynı şekilde çalışır. Aktarıcılar ve alıcılar şarj edilebilir (şarj ünitesi) veya tek kullanımlık piller kullanan standart veya sıradan güç kaynakları ile çalıştırlırlarından, bakım gereksinimleri genelde azdır.

Elle taşınan bu alıcı ve kulaklık sistemiyle ilgili tek zorluk maçtan önceki ve sonraki dağıtım ve toplama prosedürleridir. Kullanıcılar genelde alıcıları ve kulaklıkları stadyumun belirlenen noktalarından almak ve buralara iade etmek zorundadır ve stadyumların çoğu maç sonrasında ekipmanların güvenli bir şekilde iade edilmesini sağlamak için depozito alır.

Ancak, teknolojiye sürekli ilerlemelerle, açıklamalı sesli anlatım sistemleri sürekli olarak iyileştirilmektedir. Örneğin,

artık kullanıcılara stadyum içindeki sesli anlatımları alabilen tek kullanımlık, alıcı ve kulaklık birimleri bir arada olan taşınabilir cihazlar verilebilmektedir. Bu cihazlar düşük maliyetlidir ve kulüp mağazalarında satılabilir veya biletlerle birlikte verilebilir. Maç öncesi dağıtımı kolaylaştırdığı ve bakım gerektirmediği için, bazıları bu sistemi tercih eder.

Lütfen daha fazla bilgi için yerel engelli taraftar gruplarınıza ve engellilik kuruluşlarınıza danışın veya CAFE ile irtibata geçin.

Açıklamalı sesli anlatım spikerleri

İyi bir sesli anlatım hizmeti için iyi bir spiker gereklidir.

Açıklamalı sesli anlatımı yapan kişi, istatistikler veya taktikler hakkında konuşmak veya bir önceki pozisyonlara ilişkin uzun yorumlarda bulunmak yerine, her zaman sahadaki durumu anlatmak üzere özel eğitim almış olabilir. Bunların eğitimleri, görsel farkındalık ve ardından ses, teknik, hazırlık ve dil konusunda dersleri içermelidir.

Sesli anlatım spikerlerinin canlı anlatımı doğru bir şekilde yapabilmeleri için sahayı ve stadyumu iyi bir şekilde görebilmeleri ve bunun için maç günlerinde basın tribününde bulunması gereklidir. Deneyimli bir açıklamalı sesli anlatım spikeri, görme engelli ve kör kişilerin maçın her yönünü yaşayabilmeleri için sahadaki hareketi, atmosferi ve tribünlerdeki eylemleri anlatabilmelidir.

Maç günlerinde bu hizmeti verecek gönüllülerin alınmasına ve eğitilmesine yardımcı olmaları için yerel radyo ve medya kuruluşlarının desteği sağlanabilir.

Bazı görme engelli ve kör kişiler özel ve bildik sesli anlatımları tercih ettiğinden, yerel bir radyo istasyonuna bağlanmak her zaman tatmin edici bir çözüm değildir. Mümkün olan durumlarda çözüm seçenekleri sunmak önemlidir ve her durumda yerel radyo anlatımları mevcut olmayabilir.

ERİŞİLEBİLİR HİZMETLER

K:1	Erişilebilir tuvaletler	84
K:2	İlk yardım odaları	90
K:3	Yiyecek-içecek olanakları	90
K:4	Direktör bölümleri ve ağırlama sūtleri	91
K:5	Perakende satış noktaları ve diğer ticari alanlar	91
K:6	Medya	91

Stadyumun kendisinin yanında tüm tesis ve hizmetler de kapsayıcı ve herkes için erişilebilir olmalıdır. Engelli seyirciler de maç günlerinde tıpkı diğer seyirciler gibi kulüp ürünleri ve yiyecek-içecek satın almak ister. Ayrıca ağırlama paketleri satın almak, restoran ve barlara erişim sağlamak ve elbette tuvaletleri kullanmak isteyeceklerdir.

K:1

Erişilebilir tuvaletler

Stadyum içerisindeki tüm alanlarda (sadece maç günleri dışında kullanılanlar dahil) normalde standart tesisleri kullanamayan tekerlekli sandalye kullanıcıları başta olmak üzere, engelli kişiler için uygun tuvalet tesislerinin sunulması çok önemlidir. Aynı şekilde, stadyum içerisinde engelli seyirci ve çalışanların kullandığı alanlara mümkün olduğu kadar yakın yerlerde erişilebilir tuvaletler sağlanmalıdır. Erişilebilir tuvaletler geçici dahi olsa, depolama alanı olarak kullanılmamalıdır. Kullanıma hazır şekilde bakımları yapılmalı, temiz tutulmalı ve hizmet sağlanmalıdır.

Stadyum görevlileri ve çalışanları, özel olarak ayrılan tuvaletlerin maç günleri, talebin yoğun olduğu zamanlarda engelli olmayan seyirciler tarafından kullanılmadığından emin olmalıdır. Ancak bazı kişiler, dışarıdan anlaşılmasa da erişilebilir tuvaletlere ihtiyaç duyabileceğinden, (kolostomi torbası kullanan veya gizli engeli olan kişiler gibi), duyarlı davranılması gerekmektedir.

Gerekli sayılar değerlendirilirken tasarımcılar engelli bir kişinin tuvalete gitmek için ihtiyaç duyacağı zamanı (genelde engelli olmayan kişiden daha uzundur) ve devre arası veya maç sonu gibi yoğun zamanlarda erişilebilir tuvalet talebini göz önünde bulundurmalıdır. Gerekliğinde karşı cinsten refakatçi veya kişisel yardımcının yardım edebilmesi için her iki cinsiyete yönelik tuvaletler de sunulmalıdır.

Görme engelli ve kör kişiler için dokunsal işaretler dahil olmak üzere, erişilebilir tuvaletler uygun işaretlerle açık bir şekilde gösterilmelidir (erişilebilir işaretler hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm G:6).

Kapılarda, sınırlı el kabiliyeti olan kişiler için kolay hareket ettirilebilen sürgüler bulunmalıdır. Kapı tek elle açılır ve tüm kapı kolları ve kilitleri el yumruk halinde kapalıyken kullanılabilir olmalıdır. Mümkün olan durumlarda, levyeli kapı kolları ve kilitleri kullanılmalıdır. Yuvarlak veya küre tasarımlı topuzlar özellikle

el kullanma kabiliyeti sınırlı olan, eklem kireçlenmesi veya tutma kabiliyeti zayıf olan kişiler için zor olduğundan, kullanılmamalıdır.

Tüm kol kapıları ve diğer donanımlar, görme engelli kişilere yardımcı olmak amacıyla kapı yüzeyiyle kontrast halinde olmalıdır. Aynı şekilde kapılar da etraftaki duvarlarla kontrast halinde olmalıdır.

Erişilebilir tuvaletler dahil, tuvalet bloklarının renk planları görme engelli kişilere yardımcı olmak üzere zemin, duvarlar, donanımlar ve teçhizatlar için kontrast renkler içermelidir. Örneğin, tüm kapı kolları ve diğer donanımlar, kapının yüzeyiyle görsel olarak kontrast halinde olmalı ve kapının kendisi de etrafındaki duvarlarla kontrast halinde olmalıdır. Tuvalet oturağının da beyaz olduğu durumlarda siyah klozet kapağı tercih edilmelidir ve donanımların beyaz olduğu durumlarda duvarlar renklendirilmelidir.

Tüm zeminler kaymaya dirençli olmalı ve erişilebilir tuvaletlerin hepsinde yere düşen engelli bir kişinin kolayca uzanabilmesi için, tuvaletin engelli tutunma tarafında hemen hemen yere kadar uzanan bir acil durum çekme kordonu bulunmalıdır. Ayrıca, kordonun ucunda kolay tutulabilen bir çekme halkası bulunmalıdır ve kordonun ve çekme halkasının rengi duvarlarla kontrast halinde olmalıdır (yaygın olarak kullanılan renk kırmızıdır). Kordonun kazara etkinleştirilme ihtimaline karşı bunu sıfırlama düğmesi oturaktan erişilebilen bir uzaklıkta olmalıdır. Stadyum görevlileri, acil durum alarmına karşı dikkatli olmalı ve acil bir durumda tuvaleti açmak için anahtarlar taşımalıdır.

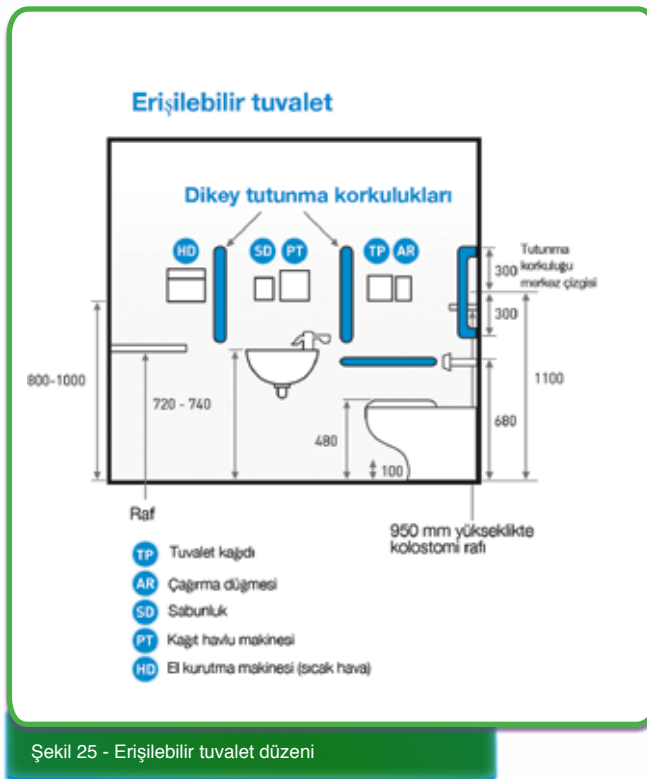
Şekil 24 - Erişilebilir tuvalet örneği

Tekerlekli sandalyeler için erişilebilir tuvaletler

Tekerlekli sandalye izleme alanlarına mümkün olduğunca yakın olacak şekilde, her 15 tekerlekli sandalye kullanıcısı için tekerlekli sandalye ile erişilebilen en az bir tuvaletin bulunması iyi bir uygulama olarak görülmektedir. Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanı ile tekerlekli sandalye erişimli tuvalet arasındaki yatay mesafe 40 metreyi aşmamalıdır ve güzergah her zaman erişilebilir ve engelsiz olmalıdır.

Tekerlekli sandalye erişimli tuvaletlerde, tekerlekli sandalye kullanıcılarının 180° dönmesine izin verecek veya gerektiğinde engelli kişinin tekerlekli sandalyeden tuvalete geçirilmesine yardımcı olacak refakatçi veya kişisel yardımcının sığabileceği genişlikte bir alan bulunmalıdır. Buna göre, açık zemin alanı (eşyaların vs. yol açtığı engel ve kısıtlamalar olmadan) en az 2.200 mm x 1.500 mm olmalıdır. Tekerlekli sandalyeyi tuvalet kabine sokmak ve içinde hareket ettirmek için gerekli asgari alan budur. Ayrıca klozetin yanında en az 750-900 mm'lik bir aktarma alanı bulunması da önemlidir.

Tekerlekli sandalye kullanıcıları, hareket derecelerine bağlı olarak tekerlekli sandalyeden klozete farklı şekillerde ve farklı açılarda geçer. Tekerlekli sandalye için birden fazla erişilebilir tuvalet bulunması halinde, tekerlekli sandalyeden klozete sağdan ve soldan aktarmalara izin verecek şekilde, farklı düzenler sunulmalıdır. Hareket kabiliyeti sınırlı olan kişinin kolayca erişebilmesi için sifon kolu tuvaletin aktarma tarafında 800 mm yükseklikte bulunmalıdır. Mümkün olan durumlarda, tuvalette otomatik sifon sistemi (elektronik) bulunmalıdır. Bu şekilde sifona uzanmaktan kaynaklanabilecek düşme tehlikesi önlenmiş olur.

Aktarmayı kolaylaştırmak için klozetin 450 mm yükseklikte olması gerekir ve klozet kapağı, arkalık görevi görmesi için dikeye göre 10–15° olmalıdır. Klozet kapağı veya hazne bulunmadığı durumlarda sırt desteği konulmalı ve tuvalet haznesinin üstü veya rezervuar yakındaki duvara güvenli bir şekilde takılmalıdır. Tuvalet kağıdı düzenekleri, oturur durumdayken kolay erişilebilir olmalıdır (yerden yükseklik 450 - 750 mm) ve minimum el hareketi gerektiren geleneksel açık rulo düzenekler tercih edilmektedir.

Tualetlerde, klozetin 230 mm üzerinde ve 150 mm önünde L-şekilli tutunma kolları (yatay ve dikey olarak 750 mm) bulunmalıdır. Tüm hareketli destek veya tutma parmaklıkları dengelenmiş olmalıdır. Eldiven veya kolostomi torbası gibi özel materyaller kullanan kişiler için klozetten erişilebilen, 750-950 mm yüksekliğinde küçük bir rafla birlikte iki seviyeli (zeminden 1.050 mm ve 1.400 mm) bir kanca bulunmalıdır.

Zeminden 720-750 mm yükseklikte tuvalete en yakın tarafta, açma kollu bir musluğu (tek gövdeli) veya otomatik/harekete duyarlı musluğu olan, küçük bir lavabo bulunmalıdır. Lavabo, gerek tekerlekli sandalyeden gerekse de klozetten erişilebilir olmalıdır ve engelli kişiye yardımcı olan kişiye olanak sağlayacak genişlikte olmalıdır. Daha fazla engelli kişiye hizmet sağlamak amacıyla yüksekliği ayarlanabilen lavabolar düşünülebilir.

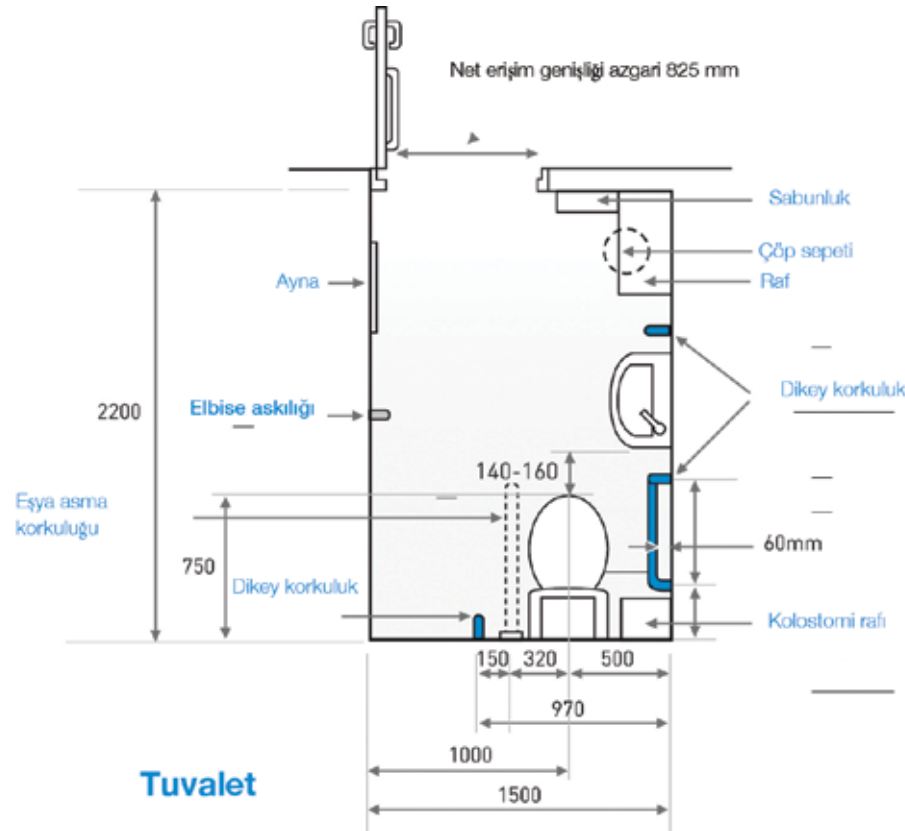
Sabun ve el havlusu veya el kurutucu düzenekler, 920-1.200 mm yükseklikte ve lavabonun merkezinden yaklaşık

750 mm mesafede, kolay erişilebilir olmalıdır. Bunlar kolay kullanılabilir olmalıdır (ör: kolla çalışan veya eller değmeden çalışan). Tekerekli sandalye kullanıcılarının kendilerini kolayca görebilmesine olanak sağlamak için genelde lavabonun arkasında tabanı 1.000 mm'de olan tam boy bir ayna bulunmalıdır.

Çöp kutuları, atık kutuları ve diğer engeller tuvalete ve donanımlarına erişimi önlememeli veya mevcut zemin alanını kaplamamalıdır (kapının yanındaki 600 mm'lik çekme alanı dahil). Kapılar açık zemin alanına doğru değil, dışarı doğru açılmalıdır. Bunun mümkün olmadığı, örneğin bir sirkülasyon güzergahını engelleyeceği durumlarda, tekerlekli sandalye kullanıcısının kapı açıkken tualete erişimine olanak tanıyacak şekilde en az 3.000 mm x 1.500 mm olarak artırılmalıdır ve içe doğru açılan bir kapı, acil durumlarda dışarı doğru da açılabilmelidir.

Otomatik kapı kapayıcılarından kaçınılmalıdır ve bunlar kapının çekilen tarafına, kapının menteşe tarafından 500 mm ve zeminden 1.000 mm uzaklığa konulan bir 100 mm D-kolu ile değiştirilmelidir. Tekerlekli sandalye kullanıcılarının kapıyı arkalarından kapatmalarına yardımcı olmak için kapının iç kısmına tam boy yatay bir kol takılabilir, ancak elektrikli tekerlekli sandalyelerin kollarına ve kontrollerine takılabileceklerinden, dikey kollar kullanılmamalıdır.

Tuvalet doluyken etkinleşen otomatik bir aydınlatma düşünülmelidir. Ya da tuvalete girişte kolay erişilebilen

Şekil 26 - Erişilebilir tuvalet düzeni

ve zeminden en fazla 1.000 mm olan ışık düğmeleri bulunmalıdır. Otomatik aydınlatmanın kullanıldığı durumlarda, hareket sensörüne ek olarak yedek düğmeli aydınlatma sağlanmalıdır. Sabit veya zaman ayarlı olan otomatik sistemlerden kaçınılmalıdır, çünkü engelli kişilerin bu sistemlerin izin verdiğinden daha uzun bir süre içeride kalması gerekebilir.

Tekerlekli sandalye kullanmayanlara yönelik erişilebilir tuvaletler

Bir tuvalet blokundaki kabinlerin en az %10'u (asgari bir tane olmak üzere) hareket kabiliyeti sınırlı olan kişiler için tasarlanmalıdır. Buna göre, destek parmaklıkları bulunmalı ve bu tuvaletler, koltuk değneği kullanan veya sınırlı ayak hareketine sahip kişilerin kullanabileceği, aynı zamanda küçük çocukları olan ebeveynlere alan sağlayacak bir büyüklükte olmalıdır.

Erkekler tuvaletlerinde, sınırlı hareket kabiliyetine sahip kişiler için blok başına en az bir pisuvar bulunmalıdır. Ayırma panellerinin bulunmadığı durumlarda dikey el veya tutunma parmaklıkları bulunmalıdır. Ayrıca, tüm lavaboların önünde 800 mm genişlikte ve 1.100 mm derinlikte engelsiz bir alan sağlanmalı ve lavabo çıkıntıları zeminden 780-800 mm yukarıda olmalıdır. Mümkün olan durumlarda her iki tarafa da dikey destek boruları konulmalıdır.

İlk yardım odalarındaki tuvaletler

Yeni ilk yardım odalarına dahil olan tuvalet kabinleri, engelli kişilerin bağımsız bir şekilde erişebileceği şekilde olmalıdır. Mevcut bir acil yardım odası yenilenirken, içeride veya yakınında erişilebilir bir tuvalet sağlanmalıdır.

Changing Places tuvaletleri

Bazı futbol kulüpleri yakın bir zamanda Changing Places* veya yarımada şeklinde tuvaletler koymuşlardır. Changing Places tuvaletleri, genelde iki yardımcının desteğine ihtiyaç duyan, karmaşık ve çoklu ihtiyaçları olan engelli kişiler tarafından kullanılabilir özel kaldırma ekipmanlı daha büyük bir alan sağlar. Changing Places tuvaleti, yardımcılarının değiştirme amaçlı olarak tuvalet alanını kullanamaması halinde maça gelemeyecek olan engelli kişilerin maça gelmesine olanak tanır.

Changing Places tuvaletlerinde genelde yardımcılarının kullanıcı askılarını bir yükselticiye takabildiği ve kişiyi tesisteki çeşitli eşyalara doğru hareket ettirebildiği sabit, paletli veya mobil yükseltici sistemleri bulunur. Ayrıca, yükseltilmiş ayaklıklar, yaslanma olanakları veya integral oksijen tüpleri bulunan büyük ve karmaşık tekerlekli sandalyeleri kullanan engelli kişilere yönelik geniş bir alan da vardır.

Çocuk ve yetişkinlerin üzerini değiştirmesine yönelik sabit bir platform sağlamak amacıyla bir değiştirme bankı sunulmalıdır. İdeal olarak, bunun yüksekliği ayarlanabilir olmalıdır; ancak manüel veya elektrikli ve duvara monte edilmiş veya serbest de olabilir. Yüksekliği ayarlanabilen değiştirme bankları, yardımcılarının sırtlarındaki yükü azaltmak amacıyla uygun ve güvenli bir çalışma yüksekliğine ayarlanabilir olmalıdır.

Bu tür olanaklar bağımsız tekerlekli sandalye kullanıcıları için tasarlanmamıştır, ancak karmaşık ihtiyaçları olan engelli kişilerin maçlara katılıp keyif almasına olanak tanır. Bu nedenle, mümkün olan durumlarda kulüpler stadyumlarına Changing Places veya yarımada şeklinde tuvalet kurmayı düşünmelidir. Yerel engellilik kuruluşları veya CAFE tarafından Changing Places tuvaletleri ve benzer olanakların tasarlanması ve kurulmasına ilişkin ek bilgi alınabilir.

*Changing Places; Mencap, PAMIS, Nottingham İlçe Meclisi, Dumfries ve Galloway Meclisi, Sağlık Bakanlığı İnsanlara Değer Verme Destek Ekibi, İskoç Hükümeti ve Erişilebilir Ortam Merkezi'nden oluşan bir Birleşik Krallık konsorsiyumudur. Changing Places hakkında daha fazla bilgi için: <http://www.equalaccess.com.au/news/180/> ve <http://www.mencap.org.uk/node/7141>.

Şekil 27 - Changing Places veya yarımada şeklinde tuvalet örneği

K:2**İlk yardım odaları**

İlk yardım odaları hem engelli hem de engelli olmayan seyircilere ve çalışanlara hizmet vermeli, işaretlerle açık bir şekilde belirlenmeli ve kolay bulunabilir olmalıdır. Giriş ve oda tekerlekli sandalye ile refakatçisini veya kişisel yardımcısını alacak büyüklükte olmalıdır; her ikisi de ilk yardıma ihtiyaç duyabilir.

Hareket kabiliyeti sınırlı refakatçi arkadaş ve akrabalar için kolçakları bulunan erişilebilir (kolay erişilebilir) sandalyeler bulunmalıdır. Ayrıca, hareket kabiliyeti sınırlı olan veya büyümesi kısıtlı olan kişiler için ayarlanabilir bir muayene koltuğu sağlanmalıdır.

Her zaman olduğu gibi, görme engelli hastalar veya refakatçilerine yardımcı olmak için, ilk yardım odası ekipmanları ile eşyalar ve çevredeki şeyler arasında iyi bir görsel kontrast sağlanmalıdır.

İlk yardım odası en azından erişilebilir bir tuvalete ve/veya Changing Places veya yarımada şeklinde bir tuvalete yakın olmalıdır (daha fazla bilgi için bkz. K:1), ancak ideal olarak ilk yardım odasında bir tuvalet bulunmalıdır.

Stadyum yöneticisi, belirli tekerlekli sandalye kullanıcıları dahil olmak üzere, stadyumun herhangi bir yerindeki engelli bir kişiye ilk yardım odasına giderken güvenli bir şekilde eşlik etmek için bir acil durum prosedürü bulunmasını sağlamalıdır.

İster hasta, ister refakatçi akraba veya arkadaş olsun, engelli kişiye kolayca yardımcı olabilmek ve onunla iletişim kurabilmek için bütün ilk yardım odası çalışanları ve gönüllüleri engellilik görgü kuralları ve erişim bilinci konusunda eğitilmelidir.

K:3**Yiyecek-içecek noktaları**

Engelli kişiler, kendi kendine hizmet noktaları dahil, yiyecek-içecek noktalarından bağımsız ve engelsiz olarak yararlanabilmelidir. Bar ve hizmet tezgahları, engellilerin izleme alanlarına yakın olmalı ve tekerlekli sandalye kullanıcıları, görme engelli ve kör kişiler dahil olmak üzere, herkes için erişilebilir olmalıdır.

Engelli seyircilerin, stadyum içindeki sirkülasyon alanlarının en yoğun olduğu devre arasındaki kısıtlı sürede gerek tuvalet, gerekse de yiyecek-içecek noktalarına erişimi zor olabilir. Böyle durumlarda stadyumlar eğitilmiş gönüllü veya görevliler tarafından organize edilen bir yiyecek-içecek sipariş hizmeti sunmak isteyebilir. Engelli seyirci alanlarında yiyecek ve içecek satan seyyar satıcılar da etkili bir çözüm olabilir. Ancak, mümkün olan durumlarda, stadyum tesisleri engelli seyircilerin yiyecek-içecek noktalarında diğer seyircilerle kaynaşmasına izin verecek şekilde kapsayıcı ve erişilebilir olmalıdır.

Yiyecek-içecek tezgahları ve barlar, tekerlekli sandalye kullanıcıları için zeminden yüksekliği en fazla 850 mm ve alttaki açık alan mesafesi zeminden en az 700 mm olan alçak bir bölüm içerecek şekilde tasarlanmalıdır. Bu, tekerlekli sandalye kullanıcıları için düz bir erişim ve kaldırılabilir koltuklar sağlayarak veya hiç koltuk koymayarak da sağlanabilir. Masa ayakları veya tabanları tekerlekli sandalye kullanıcılarına kolaylık sağlamak amacıyla masa kenarından içeride olmalıdır. Ayakta engelli kişilerin oturup kalkmasına yardımcı olmak için kolçaklı koltuklar sağlanmalıdır.

K:4

Yönetici bölümleri ve ağırlama sūtleri

Daha önce açıklandığı gibi, VIP, yönetici bölümleri, kurumsal ve konuk ağırlama sūtleri dahil olmak üzere, stadyumun tüm alanları ve bunlara bitişik tesis ve hizmetler engelli kişiler için erişilebilir olmalıdır. Bu nedenle, bu alanlarda da kapsayıcı tasarım ilkeleri kullanılmalı ve eşit erişim sağlamak için gerekli yerlerde iyileştirmeler yapılmalıdır.

K:5

Perakende satış noktaları ve diğer ticari alanlar

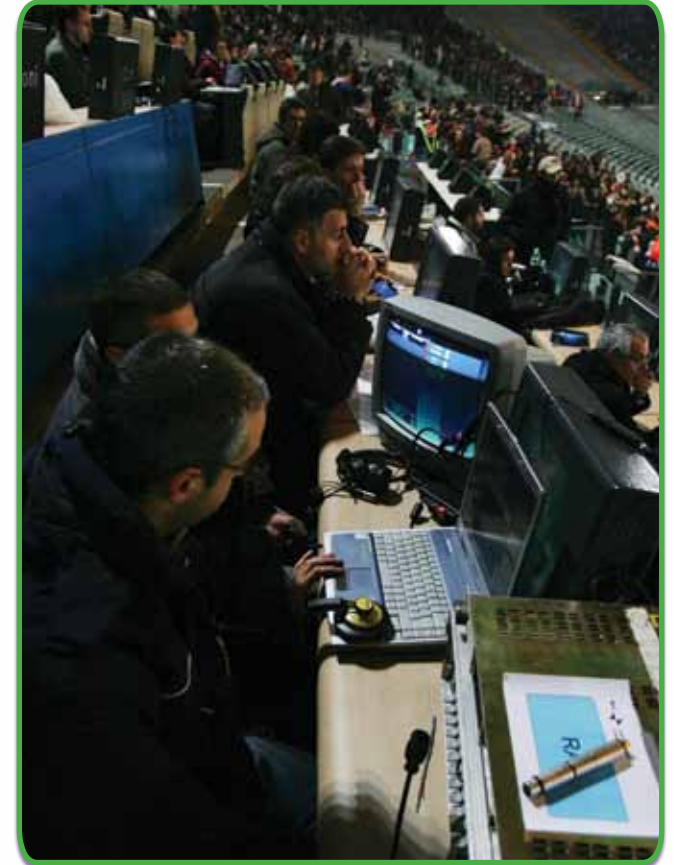
Pek çok futbol kulübü ve stadyumu, kulüp ürünleri ve hatıra eşyaları satan mağazalara sahiptir; bu tür satışlar önemli ve değerli bir gelir kaynağıdır. Stadyumların çoğunda genelde maç dışındaki günlerde açık olan müze ve konferans tesisleri bulunur. Engelli taraftarlar da tıpkı engelli olmayan taraftarlar gibi model ve diğer ticari ürünleri satın almak isteyeceğinden ve kulüp etkinliklerine ve diğer aktivitelere katılmak isteyebileceğinden, bu alanların tam olarak erişilebilir olması önemlidir. Müşteri mağazalarınız erişilebilir değilse, sadece engelli kişileri değil, arkadaşlarını ve ailelerini de kaybedersiniz.

K:6

Medya

Engelli kişiler giderek daha aktif ve bağımsız bir hale gelmekte ve her alanda karşımıza çıkabilmektedir. Maç fotoğrafçıları dahil olmak üzere, sayıları giderek artan akredite engelli basın ve diğer medya temsilcilerine tıpkı seyirciler gibi erişilebilir olanak ve hizmetler sağlanmalıdır (medya çalışma alanı, medya konferans odası, röportaj alanları vs.).

Ayrıca, TV ve radyo yayıncıları eski stadyumlarda maçı aktaracakları geçici tesisler sağlamak durumunda kalabilir. Bu, geçici kabloların konulmasını kapsayabilir, ancak bunların yaya yollarından veya erişim güzergahlarından geçmemeleri için dikkatli bir planlama yapılmalıdır. Geçtikleri durumlarda erişimi büyük ölçüde engellememeleri ve tekerlekli sandalye kullanıcıları ve diğerlerinin güvenli ve kolay bir şekilde geçmesine olanak sağlanması için üzerileri uygun şekilde kapatılmalıdır. Görme engelli kişilerin kolayca ayırt edebilmesi için kablo kaplamaları hafif rampalı olmalı ve etrafındaki yüzeylerden görsel olarak ayrılmalıdır.

STADYUMDAN AYRILMA

L:1	Çıkış güzergahları	94
L:2	Acil durum sistemleri ve müdahaleleri	94

L:2

Acil durum sistemleri ve müdahaleleri

Engelli kişilerin maçtan önce, maç sırasında ve sonrasında güvenliğini sağlamak önemlidir ve stadyumdan ayrılma da buna dahildir. Kulüp ve stadyum yöneticileri, tüm seyircilerin stadyuma aynı anda girmediğini ancak hepsinin stadyumdan aynı anda ayrılmak isteyeceğini göz önünde bulundurulmalıdır.

L:1

Çıkış güzergahları

Bu yayının daha önceki bölümlerinde açıklandığı gibi, yönergelerin çoğu, engelli seyircilerin stadyumun her alanında ağırlanmasını ve mümkün olan durumlarda tüm tribünlerde erişilebilir giriş ve çıkış yolları bulunmasını tavsiye etmektedir. Ancak, birçok şey stadyum tasarımına, sağlanan erişilebilir alan ve girişlere ve stadyum yöneticisi tarafından uygulanan güvenlik planına bağlıdır. Özellikle mevcut stadyumların çoğu engelli kişiler için daha kısıtlı erişim noktalarına sahiptir. Ancak böyle durumlarda dahi, akıllı tasarım çözümleri ve değişiklikleri ile engelli kişilere daha fazla seçenek sunmak için daha erişilebilir girişler oluşturulabilir. Normal çıkış güzergahları, geliş yollarının tersi olabilir.

Güvenlik prosedürleri, gerek normal stadyum çıkışları, gerekse de acil durum tahliyeleri sırasında engelli ve engelli olmayan seyirciler arasında oluşabilecek karışıklık ve karmaşayı engellemelidir.

Bu yayının yazarları, güvenlik ve acil durum sistemleri ve müdahaleleri hakkında yerel uzman tavsiyesi almanın önemini vurgulamaktadır. Burada verilen bilgiler sadece referans amaçlıdır. Yerel olarak farklı yönetmelikler, mevzuatlar ve standartlar geçerli olabilir.

Erişilebilir acil durum hizmetlerinin kilit noktası planlamadır. Stadyum yöneticileri, toplumdaki ve dolayısıyla maç günü stadyumdaki aktif engelli kişilerin sayısının arttığının farkında olmalıdır. Yöneticiler bütün acil durum planlamalarının engelli ve engelli olmayan kişilere nasıl en iyi hizmet verileceğine ilişkin bir analiz içermesini sağlamalıdır. İyi erişim planlamaları gibi, uygun tahliye, ilk yardım ve acil durum prosedürlerinin de engelli kişilerin özel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurması gerekmektedir. Ancak, özellikle tanıdık olmayan bir ortamda insanların yollarını bulmalarına yardımcı olan önlemler sadece sınırlı görüşe, sınırlı renk algısına veya işitme kaybına sahip kişilerin değil, herkesin işine yarar.

İşitme güçlüğü olan kişiler her zaman seslere karşı duyarlı değildir; çoğu, özel bir uygulamaya ihtiyaç duymadan, konvansiyonel alarm sinyallerini duyabilir. İşitme engelli ve sağır seyircilerin birçok durumda acil durum uyarıları için diğer seyircilere ve görevlilere güvenmesi mantıklıdır. Ancak, sesli sinyallerle birlikte çalışan görsel bir yangın alarmı veya elektronik flaşlı uyarı sistemi de düşünülmelidir.

Bu tür sistemler özellikle stadyum bünyesindeki tuvalet blokları ve kabinleri ile asansör önlerinde görünür olmalıdır. Mümkün olan durumlarda güvenlik ve acil durum bilgileri stadyumdaki skor panoları veya video ekranlarında da görüntülenmelidir. Alarm vermek için diğer alternatif yollar arasında çağrı sistemleri, vibrasyon cihazları ve dikkatli seçilen frekans bantlarında yayınlanan ses sinyalleri de bulunmaktadır.

Tekerlekli sandalye kullanıcıları dahil olmak üzere, acil bir durumda bunlara herkesin erişebilmesi için, yangın alarmları ve yangın söndürücüler erişilebilir bir yükseklikte olmalıdır. Ayrıca stadyumda kolay okunan, alçak yere monte edilmiş acil durum prosedürleri ve çıkış yolu haritaları da bulunmalıdır.

Stadyum görevlileri acil bir durumda engelli kişilerin güvenli tahliyesi konusunda eğitilmeli ve müdahale ekipleri uygun müdahaleleri sağlayabilmek için engelli kişilerin karşı karşıya kaldığı yaygın sağlık sorunları ve durumlarından haberdar olmalıdır.

Ayakta engelli kişilere birden fazla giriş ve çıkış yolu sağlanmalıdır. Ayrıca bunların tahliyelerine yardımcı olmak için özel ekipmanlar da bulunmalıdır.

Elbette, güvenlik önlemleri de stadyum yönetiminin önemli bir parçasıdır. Ancak bunlar, engelli seyirciler üzerinde gereksiz kısıtlamalar getirmek şeklinde yorumlanmamalıdır. Bu belgenin diğer bölümlerinde de açıklandığı gibi, erişilebilir tasarım, engelli seyircilerin stadyumun her düzeyinde (sadece saha kenarı değil) güvenliklerini veya diğerlerinin güvenliğini tehlikeye atmadan ağırlanabilmesi anlamına gelmelidir.

Yatay kaçış

Geleneksel yangın güvenliği standartları, kaçış yollarının açık tutulmasını, yangın uyarı tonlarının veya sinyallerinin sağlanmasını ve insanların merdiven ve basamakları kullanarak bağımsız olarak kaçabilmesini gerektirir. Bu

bazı engelli kişiler için yeterli değildir, ancak uygun yangın-önleyici yapı yöntemleri kullanılarak ve yerel güvenlik yetkilileri ve itfaiye hizmetleri ile birlikte kapsamlı bir kaçış yönetim sistemi geliştirilerek, stadyumların içerisinde refakatli kaçış için tatmin edici olanaklar sağlanabilir. Tahliye güzergahları engelli ve engelli olmayan seyirciler tarafından paylaşıyorsa, stadyum yöneticileri çalışanların ve maç günü görevlilerinin engellilik bilinci konusunda eğitilmesini ve acil bir durum halinde olası güvenlik karmaşalarına karşı dikkatli olmasını sağlamalıdır.

Sığınaklar

ZSığınak, yapısı gereği standart olarak en az yarım saat yangına dayanıklı olmalı ve nihai çıkışa giden korumalı bir merdiven yolu veya harici kaçış yolu ile güvenli bir kaçış güzergahı sağlamalıdır. Mümkün olan durumlarda acil durum asansör erişimi sağlanmalıdır, ancak her durumda tüm seviyelerde sığındıktan kaçış yolları yerel yönetmelikler ve güvenlik standartlarına uygun olmalı ve yerel güvenlik yetkilileri ve itfaiye hizmetleri ile birlikte kararlaştırılmalıdır.

Sığınaklar, engelli kişilerin tahliye asansörü veya merdivenlerden aşağı veya yukarı yardım almak için bekledikleri geçici güvenli alanlardır. Bunlar her düzeyde beklenen azami engelli sayısını ağırlayacak büyüklükte ve/veya yeterli sayıda olmalıdırlar. Bunlar olası yangın kaynağından uzak bir bina veya korumalı bir lobi, koridor veya merdiven yolu bölmesi olabilir. Sığınak, yangın risklerine karşı yeterince korunan (veya uzakta olan) ve kendi kaçış yollarına sahip düz çatı, balkon veya podyum gibi açık bir alan da olabilir.

Nasıl bir alan kullanılırsa kullanılsın, her sığınakta diğer kişilerin tahliyesini olumsuz etkilemeyecek şekilde, tekerlekli sandalye kullanıcıları ve tahliye için sığınakta beklemesi gereken diğer kişiler için yeterli alan bulunmalıdır. Acil bir durumda engelli kişilerin yardımsız kalmaması için her bir sığınak ile yangın kontrol noktası arasında bir iletişim sistemi bulunması tavsiye edilmektedir.

Tahliye asansörleri

Normal bir yolcu asansörü, sadece tahliye asansörü için gerekli korumaların sağlanması durumunda acil tahliyeler için kullanılabilir. Bir stadyumda tekerlekli sandalye kullanıcıları başta olmak üzere, engelli kişiler için hızlı bir kaçış sağlamak için tahliye asansörü pratik bir ihtiyaçtır. Normal yolcu asansöründen farklı olarak, engelli kişilerin tahliyesi için kullanılacak asansörün yangın durumunda belirli bir güvenlik düzeyi ile çalışmaya devam etmesi gereklidir. Bu, ancak asansörün mühendislik sistemi ve asansör şaft yapısında uygun korumaların bulunması ile mümkün olabilir. Ancak asansör bu korumalarla dahi çalışmaz hale gelebilir, dolayısıyla bir sığınağa tahliye asansörü ile ulaşan bir engellinin, sığınaktaki koşulların durulamaz hale gelmesi halinde son çare olarak merdiven yollarına da erişim sağlayabilmesi önemlidir. Bu nedenle tüm tahliye asansörleri ve ilgili sığınakların gerektiğinde tekerlekli sandalye kullanıcılarının aşağı taşınabileceği korumalı merdivenlere erişim sağlaması gerekir (bu bölümün devamında kaçış merdivenleri hakkında daha fazla bilgi bulabilirsiniz).

Engelli kişilerin tahliyesi için bir itfaiye asansörü (öncelikli olarak itfaiyeciler tarafından kullanılmak üzere tasarlanmıştır) de kullanılabilir. Stadyum yöneticisi tarafından bu asansörlerin kontrolü ele alınarak itfaiye gelene kadar tahliyenin başlatılmasına yönelik düzenlemeler yapılabilir; itfaiye geldikten sonra binadaki engelli kişilerin tahliyesine itfaiye devam edebilir. Bu tür

asansörler, yerel güvenlik ve acil durum yönetmeliklerine uygun olmalı ve tahliye asansörü şartlarını karşılamalıdır. İtfaiye asansörünün tahliye amacıyla kullanılmasına yönelik prosedürlerin koordine edilmesi için ilgili yangın güvenlik yetkilisiyle bağlantıda olmak önemlidir.

Tahliye asansörü olarak kullanılmak üzere tasarlanmış bütün asansörler her katta işaretlerle açık olarak belirtilmelidir. Tahliye asansörü, asansör şaftı ve asansörün hizmet verdiği her katta, korumalı bir lobiden oluşan korumalı bir alan veya sığınakta bulunmalıdır. Bahsedildiği gibi, korumalı sığınakta korumalı bir merdiven yolu da bulunmalıdır (kaçış merdivenleri). Sadece iki kata hizmet veren asansörler hariç olmak üzere, tahliye asansörleri asansörü nihai çıkışa (genelde zemin kat) getiren, çağırma düğmelerini izole eden ve yetkili bir kişinin kontrolü ele almasına olanak tanıyan bir anahtar içermelidir. Birincil elektrik kaynağı söz konusu asansöre özel bir alt şebeke devresinden sağlanmalıdır. Ayrıca, bağımsız bir kablo veya acil durum jeneratöründen ikincil bir kaynak sağlanmalı ve bunlar arasında geçiş sağlayan otomatik bir anahtar bulunmalıdır. Asansöre kaynak sağlayan elektrikli alt-istasyonlar, dağıtım panoları veya jeneratörler yangının etkilerine en az asansör şaftı kadar dayanıklı olmalıdır.

Tahliye sandalyeleri

Tahliye asansörünün kullanılamayacağı bir acil durumda, engelli kişileri merdivenlerden hızlı ve güvenli bir şekilde indirmek için bir tahliye sandalyesi kullanılabilir. Tahliye sandalyesi, ağır kaldırma veya manüel kullanım gerektirmeden, tek bir kişinin engelli veya yaralı bir kişiyi sandalyede merdivenlerden indirmesine olanak tanır.

Piyasada çok sayıda tahliye sandalyesi bulunmaktadır. Asgari şart bunların hafif ve kolay kullanılabilir olmasıdır.

Acil durumlarda kullanılmak üzere, sığınaklarda ve kilit tahliye alanlarında güvenli bir şekilde saklanabilmeleri için bu sandalyeler duvara monte edilebilir veya katlanabilir olmalıdır. Bütün çalışanlar söz konusu tahliye sandalyelerinin nerede bulunduğunu bilmeli ve acil durum halinde bunları doğru şekilde kullanmak için eğitilmelidir.

Bir tekerlekli sandalye kullanıcısını tekerlekli bir sandalyeden bir tahliye sandalyesine aktarmak gerekirse, bunun güvenli bir şekilde yapılmasına ve kişinin, bir güvenlik kayışı veya bandı ile donatılmış olması gereken tahliye sandalyesine sabitlenmesi konusunda özen gösterilmelidir.

Şekil 28 - Acil tahliye sandalyesi örneği

Kaçış merdivenleri

Sığınak alanında acil durum asansörüne bir erişiminin bulunmadığı durumlarda, buraya hizmet veren merdivenlerin ilgili güvenli tahliye şartlarına uygun olması gerekmektedir. Kural olarak bunların basamakları başka bir yerdeki kaçış merdivenleri için izin verilen maksimum 180 mm yükseklik yerine, maksimum 170 mm yükseklikte basamaklara sahip olmalıdır.

Genel olarak sert dönüşleri olan dar merdivenler kaçış amaçları için uygun görülmemektedir. Merdivenler tekerlekli sandalye ve kullanıcılarının gerektiğinde aşağı taşınmasına imkan verecek genişlikte olmalıdır. Bir stadyum kaçış sisteminin herhangi bir bölümündeki minimum genişlik mevcut binalar için 1.100 mm ve yeni yapılanlar için 1.200 mm olmalıdır. Bu, standart bir tübüler çelik tekerlekli sandalyenin geçmesi için yeterlidir. Korkuluk çıkıntısının merdiven kenarından 100 mm'den fazla olması öngörülüyorsa, bu asgari ölçüler parmaklıklar arası için de geçerlidir.

Korkuluklar ve çıkış okları

Kaçış merdivenlerindeki korkulukların tasarımı için de özel dikkat gösterilmesi gereklidir. Bunlar destek duvarlarıyla görsel olarak bir kontrast halinde, kesintisiz, yeterli büyüklükte olmalı ve sıkı bir şekilde tutulmasına olanak tanıyacak şekilde, duvardan yeterli mesafede bulunmalıdır. Ayrıca zemin veya çıkış katı dışında her katta en yakın çıkış seviyesini gösteren oklarla işaretlenmeleri tavsiye edilir.

Tekerlekli sandalye merdiven asansörleri

Tekerlekli sandalyelere yönelik merdiven asansörlerinin normal erişim için kullanıldığı durumlarda, bunlar kaçış aracı olarak kullanılmamalıdır. Ancak merdiven asansörlerinin acil tahliye için de kullanılan merdivenlerde bulunduğu durumlarda, kaçış merdivenleri için gerekli merdiven genişliğinin taşıma rayı gibi merdiven asansörünün sabit kısımları tarafından azaltılmaması önemlidir. Merdiven asansörü donanımının güç ünitesi gibi bölümleri ve kullanımda olmayan asansörün işgal ettiği alanlar için kaçış yolunun başka yerlerinde açıklıklar sağlanması gerekebilir.

Rampalar

Rampalar merdivenlerin kullanışlı bir alternatifi olabilir, ancak acil tahliyelerde kolay görülemeyeceklerinden, stadyumlarda küçük seviye değişikliklerine uygunlukları konusunda endişeler vardır. Bunlara gerek görüldüğü durumlarda eğim mümkün olduğunca hafif olmalı ve bunlar yerel yapı ve güvenlik yönetmeliklerine uygun olmalıdırlar. Ayrıca, insanları seviye değişikliği konusunda uyarıcı açık işaretler bulunmalıdır. Genel olarak rampalar hakkında daha fazla bilgi için bkz. bölüm H:4.

ERİŞİLEBİLİRLİK EĞİTİMİ

M:1	Engelliye fiili ve sözlü taciz	100
M:2	Engellilere karşı temel görgü kuralları	101
M:3	Ayrımcılık içermeyen dil	102
M:4	Etkili iletişim	102
M:5	Engelli bir kişiye yardımcı olma	103

Bu yayının yazarları, tasarım standartları ve iyi uygulama tavsiyelerine odaklanmış olsa da, tasarım ve yönetim arasında güçlü bir bağlantı vardır.

İyi tasarlanmış tesisler, ek görevli ve maç günü personeli ihtiyacını azaltmalıdır. Ancak tesisler ne kadar iyi tasarlanmış olursa olsun, gerçek anlamda erişilebilir hizmetler sağlamak için erişim bilinci ve engellilik görgü kuralları eğitimi önemini korumaya devam etmektedir. Davranışsal ve iletişimle ilgili engellerin yanısıra yanlış yargıların ve stereotiplerin mimari engellerden daha zor ortadan kaldırılabileceği kabul edilmektedir.

Dolayısıyla kulüpler ve stadyum yöneticileri, tüm müşteri hizmetleri personelinin ve maç günü görevlilerinin, engelli kişilerin ihtiyaçlarına yönelik olarak iyi eğitilmiş ve duyarlı olmasını sağlamalıdır. Yer ve erişim olanakları dahil, tüm stadyum tesisleri hakkında bilgiye ve aşinalığa sahip olmak bu eğitimin çok önemli bir parçasıdır. Erişilebilir tesisler ve hizmetler ile bunların nasıl bulunacağına ilişkin bilgiler içeren kolay anlaşılır stadyum broşürleri, hem personel hem de engelli kişiler için çok değerli bir kılavuzdur.

Personel ve görevliler engellilere karşı izlenecek genel görgü kuralları ve işe ve alana özel erişim bilinci eğitimi almalıdır. Engellilik görgü kuralları ve erişim bilinci eğitiminin amacı, anlayışı artırmak ve tüm müşteri hizmetleri personelinin ve gönüllülerini engellere ilişkin konular hakkında aydınlatmaktır. Bu eğitim, engellilere karşı temel görgü kurallarını ve erişim bilincini görevlerinde uygulamaları için gereken araçları ve güveni sağlamalıdır. Bu eğitim bütün

engelli seyircilere yüksek kalitede bir maç günü deneyimi yaşatmaya yönelik, kültürel anlamda uygun ve pratik yollara odaklı bir eğitim olmalıdır.

Görevlendirilen engellilik veya erişim yetkilisi, stadyum yöneticisi ile birlikte maç öncesi planlamaya dahil olmalı ve görevliler ile maç günü personelinin stadyuma geliş-gidiş, otopark, olanaklar (tuvaletler, yeme-içme ve kulüp mağazaları dahil), seyirci izleme alanları ve acil tahliye prosedürleri dahil olmak üzere, erişim ve engellilik sorunları konusunda eğitilmesini ve bu alanlarda tam yetkin olmalarını sağlamalıdır.

M:1

Engelliye fiili ve sözlü taciz

Güvenlik ve emniyet bazı Avrupalı engelliler için sık sık inkar edilen bir haklıdır. Kişinin "engeline" dayalı şiddet ve düşmanlık sokakta, toplu taşıma araçlarında, iş yerinde, evde ve internette karşılaşılabilen bir olaydır ve öyle boyutlardadır ki, engelli kişiler bunu günlük hayatlarının bir parçası olarak kabul etmeye başlamaktadır ve bundan kaçınmak için sıklıkla büyük çabalar sarf etmek zorunda bırakılmakta ve böylelikle kendi hayatlarını kısıtlamaktadır.. Bu tür suçlar, ihmal, önyargı, ayrımcılık ve nefrete dayalıdır ve açık ve demokratik bir toplumda bunlara yeri yoktur. Kendini güvenlik duygusundan yoksun veya dışlanmış hissetmek veya böyle olmak (dışlanma veya reddedilmekten şiddete, tacize ve negatif stereotiplemeye varıncaya kadar) engelli kişilerin kendilerini güvende ve iyi hissetme duyguları üzerinde olumsuz bir etkiye sahiptir. Bu durum ayrıca bulundukları toplumlara sosyal ve ekonomik anlamdaki katılımlarını da büyük ölçüde etkilemektedir.

Birleşik Krallık Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu* tarafından görevlendirilen Kamu Yönetimi Ofisi tarafından hazırlanan bir rapora göre, "engelli kişiler, mağdur olma konusunda engelli olmayan kişilere göre daha büyük risk altındadır. Kanıtlara göre, öğrenme güçlüğü ve/veya akıl sağlığı sorunları olan kişiler özellikle risk altındadır ve daha yüksek mağduriyet oranları ile karşı karşıya kalmaktadırlar."

*Engelli kişilerin hedeflenen şiddet ve düşmanlık deneyimleri, Chih Hoong Sin, Annie Hedges, Chloe Cook, Nina Mguni ve Natasha Comber, Kamu Yönetimi Ofisi, Eşitlik ve İnsan Hakları Komisyonu 2009.

M:2

Engellilere karşı temel görgü kuralları

Rapora göre, ciddi sayıda olay raporlanmamaktadır ve bunun nedeni sadece ceza hukuku sistemi veya üçüncü şahıs kuruluşlardaki engeller değildir: "Mağdur ve suçlu işleyen kişi arasındaki ilişki de engelli kişinin bildirme isteği ve kabiliyeti üzerinde önemli güçlükler yol açabilir." Engelli kişiler de başlarına gelenler konusunda kendilerini suçlayabilirler veya bu olayları günlük hayatlarının bir parçası olarak kabul edebilirler.

CAFE ve FARE (Football Against Racism in Europe- Avrupa'da Irkçılık Karşıtı Futbol) sözlü taciz, hakaret içeren pankartlar ve fiziksel şiddet tehdidi dahil, Avrupa'daki futbol maçlarında meydana gelen engellilere yönelik nefret suçlarına ilişkin birçok rapor* ve görüntü elde etmiştir. Ayrıca, birçok futbol taraftarı internet forumunda da sözlü taciz ve zorbalık olayları yaşanmıştır. Bu yayının yazarları, tüm paydaşlardan bu risklerden haberdar olmalarını ve oyun sırasında meydana gelen engelli istismarı olaylarının izlenmesi ve raporlanması konusunda dikkatli olmalarını istemektedir. Bu, daha az bilinen bu istismar türü konusunda farkındalık yaratan etkili raporlama ve yardım hattı hizmetlerinin uygulanmasını da içermelidir.

Engelli kişiler de engelli olmayan kişilerle aynı müşteri hizmetini almayı bekler ve engellilik ve eşitlik görgü kuralları eğitimi, iyi müşteri hizmetleri ile ilgilidir. Müşterinizin tam olarak ne istediğini anlamak için, onun engelli veya durumundan ziyade kişiye odaklanmalısınız. Bunların özel ihtiyaçları engelli olmayan müşterilerinkinden farklı olabilir, ancak sizin onlara yaklaşımınız farklı olmamalıdır. Hizmetlerinizi ve tesislerinizi kullanmalarını kısıtlayacak engelleri ortadan kaldırmak için çaba göstermelisiniz.

Personelinizin karşılaştığı engelli kişiler, genelde stadyumda çalışan mesai arkadaşları ve gönüllüler veya stadyuma iyi vakit geçirmeye gelen seyirciler olacaktır. Onların acınmaya değil, düşünülme ve iyi hizmete ihtiyaçları vardır.

Bütün engelli kişilerin tekerlekli sandalye kullanmadığını ve çoğunun bir dizi fiziksel, duyuşal, psikolojik veya zihinsel engellerle baş etmek zorunda kaldığını bilmek önemlidir. Örneğin, hareket kabiliyeti sınırlı olan ve baston, çerçeve

veya koltuk değneği kullanan görme engelli veya kör kişiler olabilir ve öğrenme güçlüğü olan kişiler kör, sağır ya da tekerlekli sandalye kullanıyor olabilir. Ayrıca, eklem kireçlenmesi, epilepsi, kalp sorunları, solunum güçlüğü, zihinsel sorun ve işitme kaybı gibi görünür olmayan veya gizli rahatsızlıkları olan pek çok engelli kişi vardır. Bu tür engelli kişiler de tekerlekli sandalye kullanıcıları ve kör kişiler gibi tesislerinizi ve hizmetlerinizi kullanırken ekstra dikkate ve desteğe ihtiyaç duyabilir.

*Menfur: Polonya ve Ukrayna Futbolunda Irkçılık, Ayrımcılık ve Nefret Suçunun İzlenmesi 2009-2011

M:3

Ayrımcılık içermeyen dil

Bu yayının yazarları, bölüm A'da açıklandığı gibi bu belge boyunca mümkün olan durumlarda sosyal engellilik modelini kullanmaya çalışmışlardır.

Engelli kişilere atıfta bulunurken doğru terimleri kullanmaya çalışmamız ve bazen engelli kişileri tanımlarken kullanılan daha olumsuz veya aşağılayıcı stereotipik sözcükleri ve ifadeleri kullanmamak için elimizden geleni yapmalıyız.

"Sakat", "kötürüm", "çürük" ve "özürlü" gibi terimler de buna dahildir. Örneğin, "çürük" çok rahatsızlık verici bir sözcüktür.

Toplumun değişmesi zaman alabilir, ancak futbol ailesi; engelli kişilere ilişkin olumsuz stereotipleri ve görüntüleri ortadan kaldırmaya yardımcı olacak olumlu adımlar hakkında konuşma konusunda öncülük edebilir. Bu konuda daha fazla bilgi almak istiyorsanız, lütfen CAFE ile irtibata geçin.

M:4

Etkili iletişim

İyi iletişim herhangi bir müşteriye yardımcı olurken önemlidir, ancak görme engelli ve kör kişiler, işitme engelliler ve sağır kişiler gibi bazı engelli kişiler için özellikle önemlidir (daha fazla bilgi için bkz. bölüm J).

Onları endişelendiren şeyler hakkında konuşurken, onlara refakat eden kişiye değil, doğrudan engelli kişiye hitap etmek önemlidir. Aynı zamanda, onlara hitap etme şekliniz de saygılı olmalıdır. Boyunlarını germelerine veya yukarı doğru bakmalarına gerek kalmadan sizi görebilmeleri için tekerlekli sandalye kullanıcıları ile konuşurken bir adım geri gidin, çömelin veya oturun. İletişimi kolaylaştırmak için daha sakın bir yere geçmeniz de gerekebilir.

Onları dinlediğinizden emin olun. Engelli bir kişi bir öğrenme güçlüğüne veya konuşma bozukluğuna sahipse, kendilerini ifade etmeleri, soru sormaları veya cevap vermeleri için normalden daha uzun süre beklemeniz gerekebilir. Asla birisinin cümlesini siz tamamlamayın. Söylediklerini her zaman dikkatli ve sabırlı bir şekilde dinleyin ve anlamadığınızda tekrar etmelerini istemekten çekinmeyin. Ya da doğru duyduğunuzdan emin olmak için, söylediklerinden anladığınızı onlara tekrarlayın.

İşitme engelli ve sağır kişilerin dudak okuması gerekebilir. Böyle durumlarda konuşurken doğrudan yüzlerine bakın ve yüzünüzü veya ağzınızı saklamayın. Parlak güneş ışığının veya gölgelerin ifadeleri engelleyerek dudak okumayı zorlaştırabileceğini unutmayın. Doğrudan, kısa cümleler kullanarak, karşınızdaki kişi sizden

özellikle daha yüksek veya alçak bir sesle konuşmanızı istemedikçe normal hızınızda ve ses tonunuzla konuşun. Sizi anlamadıklarında dediklerinizi tekrarlamaktan veya kendinizi başka sözcüklerle ifade etmekten çekinmeyin. Bazı işitme engelli ve sağır kişiler ve öğrenme engelliler için yol tarif ederken el-kol hareketleri kullanmanız veya bir haritadan yararlanmanız onlara kolaylık sağlayabilir; sizi anlamazlarsa kağıt ve kalemle iletişim kurmayı önerin. Öğrenme güçlüğü olan biriyle konuşurken, "Oturma alanını aramıyorsunuz değil mi?" yerine "Oturma alanını mı arıyorsunuz?" gibi olumlu, doğrudan cümleler kullanmak özellikle önemlidir.

M:5

Engelli bir kişiye yardımcı olma

Engelli kişinin sadece engeli olduğu için yardıma ihtiyaç duyduğu varsayılmamalıdır. Sizin için zorlanıyor gibi görünen bir kişi, işini kendi hızında ve kendi bildiği şekilde gayet iyi hallediyor olabilir. Her zaman önce siz sorun ve engelli kişi sizin yardımınıza ihtiyacı olmadığını söylediğinde yardım etmeye çalışmayın veya reddedildiğiniz için alınmayın.

Bunun gerektiğini düşünüyorsanız proaktif olun ve yardım önerin, ancak asla engelli kişiye veya hareket aletine izin

almadan dokunmayın. Bu kaba bir davranıştır ve onların dengesini bozabilir. Engelli bir kişi oturma alanına veya diğer tesislere gitmek için yardım talep ederse ve siz de bulunduğunuz yerden ayrılamıyorsanız, yardım için çalışma arkadaşlarınızdan birini çağırın.

Bir tekerlekli sandalye kullanıcısı yardımınızı talep ederse, önce o kişiye nereye gitmek istediğini sorun ve ardından onu itmek üzere olduğunuzu söyleyin.

Görme engelli veya kör bir kişiye eşlik ederken, kolunuza girmelerine ve yanınızda yürümelerine izin verin. Her zaman yolunuzu veya güzergahınızı açıklayın, örneğin

"Birkaç adım daha ve sonra sola döneceğiz" veya "Şimdi birkaç merdiven çıkacağız". Gideceğiniz yere vardktan sonra, engelli kişiye nerede olduğunu söyleyin ve gerekirse başka bir çalışanın yerinizi devralmasını isteyin.

Engelli kişinin bir yardım köpeği varsa, yanınızda bağımsız olarak yürümeyi tercih edebilir. Yardım köpekleri çok iyi eğitilmiştir ve çalışırken onlara dokunmamalı, sevmemeli, beslememeli veya dikkatlerini dağıtmamalısınız.

En önemlisi, engelli kişilerden korkmamalısınız. Onlara saygılı ve anlayışlı davranırsanız, hata yaptığınız zaman bu onlar için önemli olmayacaktır.

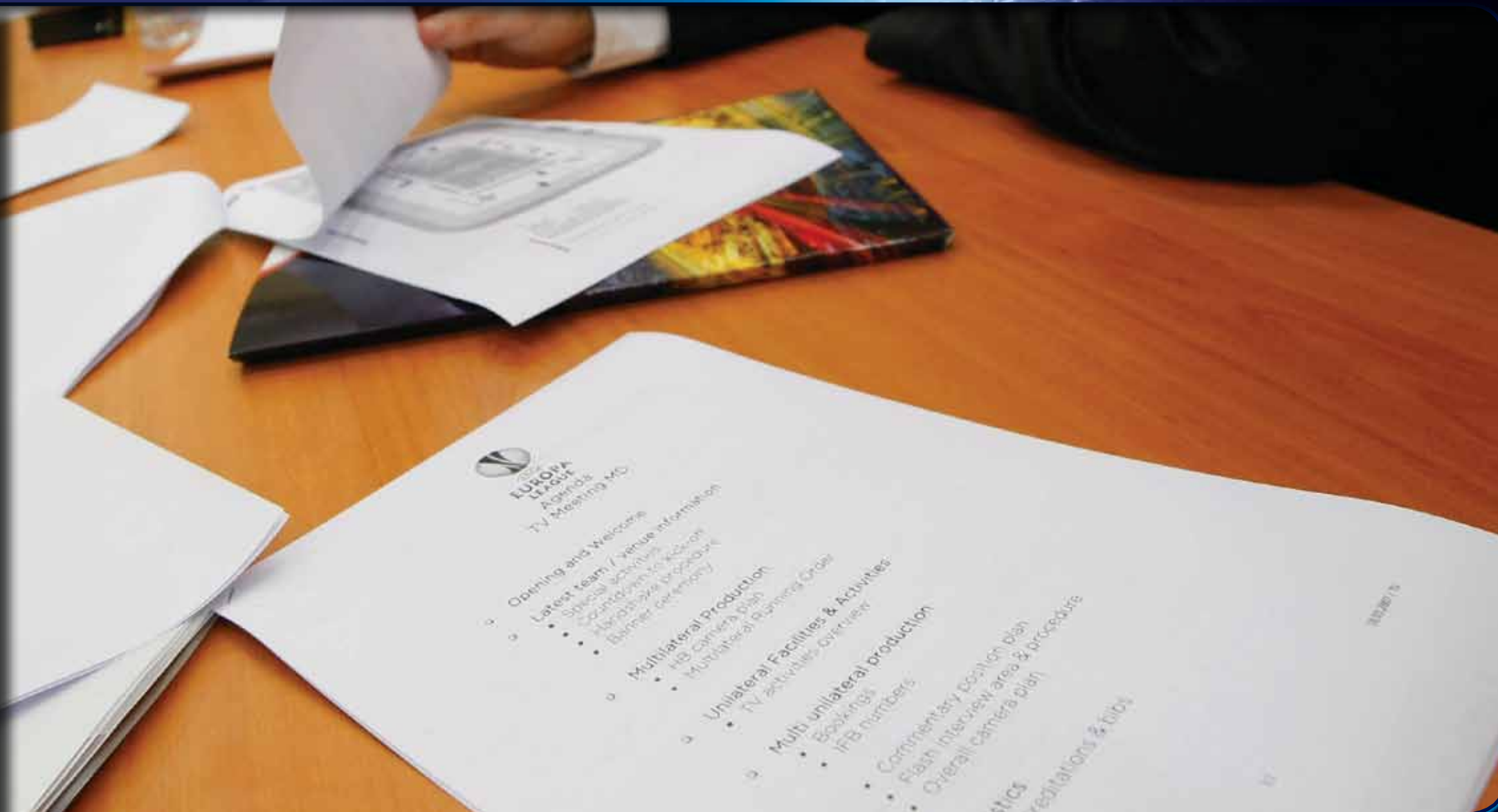

ÇALIŞILMIŞ ÖRNEKLER

N:1	Çalışılmış örnek 1	106
N:2	Çalışılmış örnek 2	107
N:3	Çalışılmış örnek 3	109
N:4	Çalışılmış örnek 4	110
N:4	Çalışılmış örnek 5	112

Hayali kulüp ve sitelere dayanan aşağıdaki iyi uygulama tasarım iyileştirmeleri BK Erişilebilir Stadyumlar Kılavuzu'ndan uyarlanmıştır (özel izin ile). Bir tanesi, seyirci olanaklarına ilişkin CEN Teknik Raporu CEN/TR 15913:2009'a dahil edilmiştir. İster yeni, ister mevcut bir stadyum projesi olsun, iki saha veya projenin aynı olmadığı bilinmektedir, ancak bunların birçok özelliği aktarılabilir. Çalışılmış her örnekte erişim, otopark, bilet, sirkülasyon ve hareket ve en önemlisi iyi izleme çözümleri içeren genel bir yaklaşım oluşturulmaya çalışılmıştır.

N:1

Çalışılmış örnek 1

Açıklama: İyi demiryolu ve karayolu bağlantıları ile yerel otobüs hizmetleri bulunan, şehir dışında kurulmuş 50.000 kapasiteli yeni bir stadyum. Yerinde 100 araçlık sınırlı otoparkla birlikte mekan seviyesinde kuzeyden güneye doğru iki metrelik bir değişim bulunmaktadır. 2 km'lik bir yarıçapın çeşitli yerlerinde halka açık otoparklar mevcuttur.

Erişim planı ve özeti: Erişim danışmanı, tasarım ekibi ve kulüple birlikte bir erişim beyanı ve erişim iş planı hazırlamıştır. Ayrıca mimarlar ve tasarım ekibi, tüm tasarım ve inşaat aşamalarında izlemeye olanak sağlamak amacıyla, bir erişim danışmanlık süreci kararlaştırmak için engelli taraftar kulübü ve yerel engellilik kuruluşları ile yakın çalışmalar yürütmüşlerdir. Bu kullanıcı-yönlendirmeli

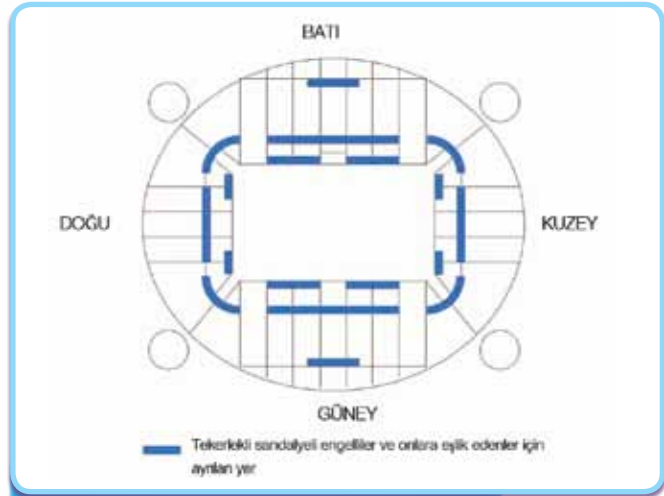
danışmanlık sürecinin belgelenmesi için bir erişim değerlendirme kontrol listesi kararlaştırılmıştır. Erişim iş planı düzenli olarak izlenip değerlendirilecektir.

Ulaşım: Halka açık belirli otoparklardan erişilebilir servis aracı hizmetiyle birlikte otobüs ve engelli yolcular (araba) için indirme noktaları bulunmaktadır. Engelliler için 12 otopark alanı (genel otopark olanaklarının %6'sından fazla) bulunmaktadır.

Zemine giriş: Düz yaklaşımlı özel girişler.

Sirkülasyon ve hareket: Üst katlara erişilebilir merdivenler, rampalar ve asansörler.

Destek tesisleri: Engelli izleme alanları yakınında

Çalışılmış örnek 1 (ölçeksiz)

erişilebilir tuvalet ve yiyecek-içecek alanları. İzleme alanları aile alanları dahil, stadyumun çeşitli yerlerine dağıtılmıştır. Engelli deplasman seyircileri, kendi taraftarlarıyla birlikte oturacaktır. Engelli seyircileri (tekerlekli sandalye kullanıcıları hariç) ve yardım köpeklerini ağırlamak için çeşitli konumlarda kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuklar dahil olmak üzere, esnek bir düzen.

Bilgi ve işaretler: Engelli seyirci biletlerinin rezerve edilmesi, maç günü tesisleri, izleme alanları ve destek tesislerinin yeri dahil olmak üzere, bilgi ve işaretler konusunda koordine bir yaklaşım. Erişilebilir maç anlatımları. Güvenlik ve tahliye planı. Personel (engellilik ve erişim) eğitimi.

Engelli seyirci koltukları:

Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları (refakatçi koltuklarıyla birlikte): 230 (1.400 mm²)

Kolaylık sağlayıcı (ve kolay erişilebilir) koltuk: 230* (min. 500 mm x 760 mm)

* Artışa olanak tanıyan esnek olanaklar

Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanlarının yeri:

Batı tribünü: 50 üst kat ve 20 saha kenarı

Doğu tribünü: 50 üst kat ve 15 saha kenarı

Güney tribünü: 43 üst kat ve 10 saha kenarı

Kuzey tribünü: 32 üst kat ve 10 saha kenarı

Toplam (refakatçi koltuklarıyla birlikte): 230

Stadyum içinde alt ve orta kat seviyelerinde 230 kolaylık sağlayıcı koltuk.

N:2

Çalışılmış örnek 2

Oyuncu ve yetkili yedek kulübesi, Doğu tribünü oturma alanındadır.

Tüm tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları, engelli olmayan kişiler ayağa kalktığına açık görüş hatları sunacak şekilde tasarlanmıştır. C-değeri: 90.

Müşteri sayısına bağlı olarak esnek tuvalet ve yiyecek-içecek alanı yerleri (deplasman taraftarları).

Açıklama: 10.000 kapasiteli yeni bir stadyum, 3.000 koltuklu ve 7.000 ayakta izleme(kapalı). Uzun vadeli geliştirme planı, stadyumun doğu tarafında koltuklu bir tribün inşa etme olasılığını içermektedir. Şehrin dış kısmında en yakın tren istasyonuna 5 kilometre uzaklıkta olan stadyuma maç günlerinde artırılan iyi bir yerel otobüs hizmeti verilmektedir. Stadyum etrafında hafif sanayi işletmeleri ve bazı ikamet alanları bulunmaktadır; stadyumda 150 araçlık bir otopark alanı bulunmaktadır ve maç günleri yerel otopark alanlarını kullanmak mümkündür. Saha kapsamında batıdan doğuya yaklaşık 4 metrelik eğim bulunmaktadır.

Erişim planı ve özeti: Kulüp şehir merkezindeki mevcut stadyumunu satmış ve gerek koltuklu, gerekse ayakta seyirciler için önemli ölçüde bir kapasite artışını karşılamak amacıyla sahanın yerini değiştirmiştir. Destek tesisleri ve ticari aktiviteler bir sağlık ve fitness kulübünü içerecektir. Bir erişim forumu (engelli taraftar kulübü ve yerel genel engellilik kuruluşları) ile fikir alışverişi ve tartışmalar yapılarak yeni geliştirilecek stadyum için bir erişim danışmanlık süreci oluşturulmuş ve kabul edilmiştir. Buna göre tekerlekli sandalye kullanıcıları için olanaklar, engelli taraftarlar için kolaylık sağlayıcı koltuklar, görme engelli ve kör seyirciler için açıklamalı sesli anlatım sağlanacaktır. Erişim danışmanı ve tasarım ekibi tarafından bir erişim beyanı ve iş planı hazırlanacak ve bu yeni stadyumun yapımı ve geliştirilmesi sırasında gözden geçirilecek ve değerlendirilecektir. Erişim forumu ile bir erişim değerlendirme kontrol listesi kararlaştırılacak olup,

bu kullanıcı-yönlendirmeli danışmanlık sürecini izlemek ve kaydetmek için kullanılacaktır. Tesisler ve hizmetler de tamamlandıktan sonra ve kullanıma girdiğinde gözden geçirilecek ve izlenecektir.

Ulaşım: Yerel şehir planlama izni bir "yeşil seyahat planı" içermektedir ve kulüp, yerel otobüs hizmetlerinin yanında, ana tren istasyonundan erişilebilir bir mrkik hizmeti sunacak olup, maç günlerinde ek erişilebilir otopark alanı için yerel fabrikalarla anlaşmalar yapmıştır. Engelli seyirciler için 15 engelli (erişilebilir) otoparkı alanı ve 2 personel otoparkı alanı ile birlikte girişlerin yakınında engelli yolcular ve otobüsler için kapalı indirme noktaları sağlanacaktır.

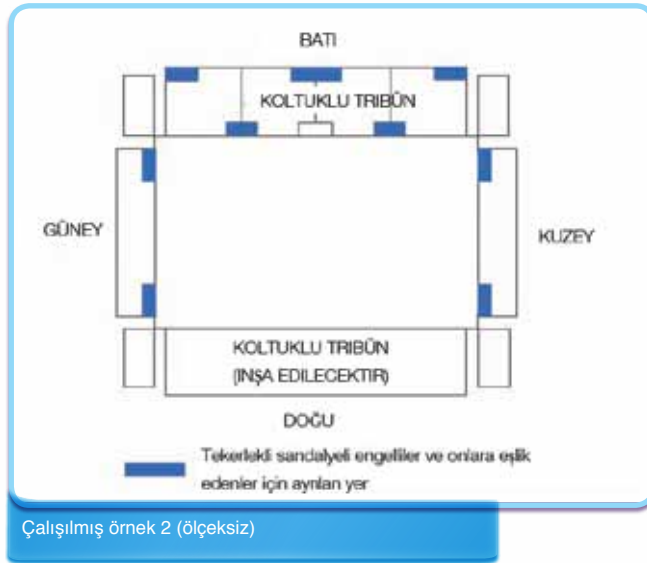
Zemine giriş: Düz yaklaşık özel girişler.

Sirkülasyon ve hareket: Doğu tribününe erişilebilir rampalar ve merdivenler. Kulüp binası ve izleme konumlarının üst seviyelerine giden asansörler ve merdivenler.

Destek tesisleri: Stadyumun her köşesinde ve tribünlerin altında bulunan erişilebilir tuvaletler ve yiyecek-içecek alanları.

İzleme: Stadyumda koltuklu alanların içinde ve saha kenarında. Engelli deplasman seyircileri, kendi taraftarlarıyla birlikte oturacaktır. Yardım köpekleri için olanaklar. Maç veya ısınma süresi sırasında etraftaki seyircilerin ayağa kalkması durumunda, tüm tekerlekli sandalye kullanıcısı yerleri açık görüş hatları sunacak şekilde, yükseltilmiş izleme konumlarında ve saha kenarında olacaktır.

Bilgi ve işaretler: Engelli seyirci biletlerinin rezerve

edilmesi, erişilebilir maç günü tesisleri, izleme alanları ve hizmetlerin yeri dahil olmak üzere, bilgi ve işaretler konusunda koordine bir yaklaşım. Erişilebilir maç günü anlatımları ve programları. Güvenlik ve tahliye planı. Personel eğitimi (engellilik ve erişim bilinci).

Engelli seyirci koltukları:

Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları: 42 (1.400 mm²)

Kolaylık sağlayıcı koltuklar: 42* (min 500 mm x 760 mm)

* Artışa olanak tanıyan esnek olanaklar

Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanlarının yeri:

Batı tribünü: 20 yüksek kat ve 10 saha kenarı esnek

Güney tribünü: 6 saha kenarı

Kuzey tribünü: 6 saha kenarı

Toplam (refakatçi koltuklarıyla birlikte): 42

Batı tribününde kolaylık sağlayıcı koltuklar.

Oyuncu ve yetkili yedek kulübesi, Batı tribünü oturma alanındadır.

Tüm tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları, engelli olmayan kişiler ayağa kalktığında açık görüş hatları sunacak şekilde tasarlanmıştır. C-değeri: 90.

N:3

Çalışılmış örnek 3

Açıklama: 1993 yılında inşa edilen 22.500 kapasiteli (tümü koltuklu) mevcut stadyum. Mevcut 2.500 koltuklu tribünün yerine yeni 5.000 koltuklu bir tribün (güney) yapılması önerilmektedir. Stadyum, büyük bir şehrin iyi demiryolu bağlantılarına (2 kilometre) sahip kentsel bölümündedir, ancak yerel ana yollar çok kalabalık ve trafik yoğundur. Güneyden kuzeye 5 metrelik kayda değer bir seviye farkı vardır. Stadyumun otopark alanı sınırlı olup 120 araç kapasitelidir, ancak yakınında yerel yönetime ait otoparklar vardır. Maç günleri sokağa araç park edilmesine izin verilmemektedir (sadece sakinler).

Erişim planı ve özeti: Kulüp, engelli taraftarlar (tekerlekli sandalye kullanıcıları ve kolaylık sağlayıcı/kolay erişilebilir koltuklar dahil) için eşit izleme alanları sağlamaya yönelik bir politikaya sahiptir ve engelli taraftarlar kulübü ile yakından çalışmaktadır. 1993'te inşa edilen mevcut tesislerin yaşı ve ek koltuk sağlama ihtiyacı sonucunda kulüp işveren ve hizmet sağlayıcı (seyirciler) olarak kulübün tüm erişim görevlerine bakacak bir erişim denetimi gerçekleştirmiştir.

Erişim denetimi: Belirlenen ana sorunlar ve eksikler, erişim yolları, girişler, kötü işaretlemeler ve bilgiler, uzak tuvaletler ve yiyecek-içecek alanları, tekerlekli sandalye kullanıcıları için yetersiz olanaklar, engelli taraftarlar için yetersiz sayıda kolaylık sağlayıcı koltuk, üst seviyelere sirkülasyon ve hareketten oluşmaktadır.

Mevcut olanaklar:

Tekerlekli sandalye kullanıcıları alanları, refakatçi

koltuklarıyla birlikte: 10 (65 eksik)

Kolaylık sağlayıcı koltuklar: 165 (kötü standartlı)

Önerilen:

Tekerlekli sandalye kullanıcıları alanları, refakatçi koltuklarıyla birlikte: 165 (iyileştirilmiş ve yeni)

Kolaylık sağlayıcı koltuklar: 165 (iyileştirilmiş)

Ulaşım ve otopark: Kulüp maç günlerinde çevre sokaklarda engellilere yönelik ek otopark alanları ile birlikte, yerel yönetimin otoparklarından erişilebilir araç servisi sağlayacaktır. Engelli yolcular için indirme noktası sağlanacaktır. Halihazırda 15 engelli otopark alanı bulunmaktadır.

Zemine giriş: Düz yaklaşımları olan özel girişler sağlanacaktır.

Sirkülasyon ve hareket: Erişilebilir asansörler, rampalar ve merdivenler.

Destek tesisleri: Genel yenileştirme ve yükseltme programı bünyesinde ek erişilebilir tuvaletler ve yiyecek-içecek alanları sunulacaktır.

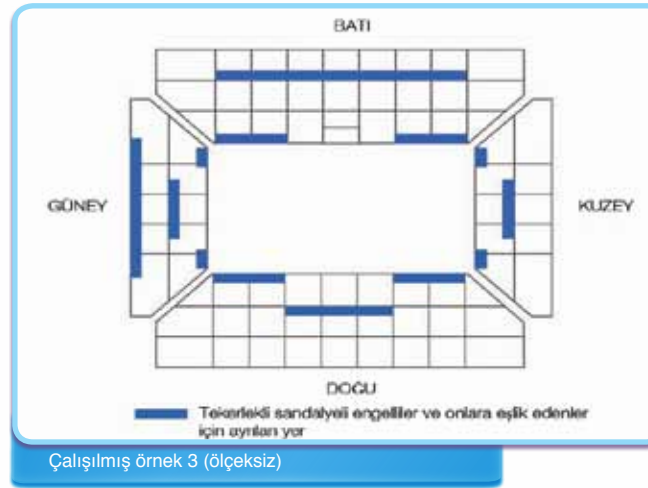
İzleme: Sınırlı mevcut olanaklar ve yapısal kısıtlamalara ilişkin olarak engelli taraftarlar kulübü ile yapılan fikir alışverişi ve alınan kararlar sonucunda yeni tribün tasarımında engelli kişilere daha geniş alanlar sağlanmış ve mevcut tribünlerde aşamalı bir tamir programı oluşturulmuştur. Yardım köpekleri olan engelli seyirciler için de olanaklar sağlanacaktır.

Bilgi ve işaretler: Engelli seyirci biletlerinin rezervasyonu için erişilebilir bir internet sitesi ve iyileştirilmiş düzenlemeler uygulamaya alınacaktır ve koordine erişilebilir bilgiler, işaretler ve yol tarifleri uygulanacaktır. Personel eğitimleri iyileştirilecektir (engellilik/erişim bilinci).

Kolaylık sağlayıcı koltuklar: 165 engelli kişiye yönelik esnek koltuklar; artırılabilir, ancak belirlenen alanlarda yoğunlaştırılabilir. Ayrıca, aile alanları Doğu ve Batı tribünlerinin saha kenarını izleme alanlarının arkasında olacaktır.

Tekerlekli sandalye kullanıcı alanlarının yeri ve refakatçi koltukları:		Mevcut	Önerilen
Batı tribünü	Yüksek seviye	35	45
	Saha kenarı	10	15
Doğu tribünü	Orta kat	20	18
	Saha kenarı	10	15
Güney tribünü (Yeni tribün)	Yüksek seviye	0	35
	Orta kat	7	10
	Saha kenarı	4	6
Kuzey tribünü	Orta kat	10	15
	Saha kenarı	4	6
Toplam		100	165

- Oyuncu ve yetkili yedek kulübesi, Batı tribünü oturma alanına yerleştirilecektir.
- Tüm tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları engelli olmayan seyirciler ayağa kalktığına açık görüş hatları sunacak şekilde tasarlanmıştır. C-değeri: 90.
- Mevcut tribünlerde yapılacak değişiklikler yükseltilmiş izleme konumları gerektirecektir.

N:4

Çalışılmış örnek 4

Açıklama: 1998 yılında inşa edilen 25.000 kapasiteli, koltuklu alanlara sahip mevcut stadyum. 1985'te yapılan tribünün yerine 2.500 seyircilik yeni bir Güney tribünü yapılması önerilmektedir. Büyük bir şehrin, konut ofisli, küçük iş yerli ve büyük bir süpermarketli, büyük bir yenilenmeye tabi tutulan bir bölgesinde bulunmaktadır. Şehrin diğer bölgelerinden artırılmış otobüs hizmetleri ile birlikte bu bölgeye yeni bir demiryolu bağlantısı önerilmektedir. Bu saha, 300 araçlık bir otopark içermektedir. Stadyum iyileştirmeleri mevcut tesislerin bazı bölümlerinin geliştirilmesini ve yeni tribünlerin yapılmasını içermektedir.

Erişim planı ve özeti: Kulüp, yönetim, erişim danışmanı ve tasarım ekibiyle birlikte projeye dahil olacak olan yeni bir engelli taraftar kulübünün kurulmasını desteklemektedir. Kulüp, mevcut tesislere ilişkin bir erişim denetimi yaptırmış ve bir erişim iş planını onaylamıştır. İyileştirme çalışmaları ve yeni inşaat ilerledikçe erişim planı gözden geçirmeye ve değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

Erişim denetimi: Erişim denetimi sonucunda, zeminde kısıtlı erişim yolları, koltuklu alanlara yakın yetersiz tuvalet ve yiyecek-içecek alanları, yetersiz işaretler ve bilgiler, tekerlekli sandalye kullanıcılara yönelik olanakların ve engelli kişilere yönelik kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltukların artırılmasına ihtiyaç bulunduğunu tespit edilmiştir.

Mevcut olanaklar: Tekerlekli sandalye kullanıcısı

alanları, refakatçi koltuklarıyla birlikte: 110 (58 eksik)

Kolaylık sağlayıcı koltuklar: 120 (48 eksik)

Buna ek olarak, aile alanları iyileştirilecek ve Batı tribünündeki saha kenarı izleme alanının arkasında bulunacaktır. Engelli seyircilere yönelik kolaylık sağlayıcı ve kolay erişilebilir koltuk olanakları esnek düzende olmak üzere 120 adetten 150 adede (asgari boyutlar 500 mm x 760 mm) çıkarılacaktır.

Tüm izleme alanları, engelli olmayan seyirciler ayağa kalktığı anda açık görüş hatları sunacak şekilde tasarlanacaktır. C-değeri: 90.

Ulaşım ve otopark: Yeni demiryolu bağlantısı için zaman çizelgesi belli değildir ve kulüp, araba ve otobüsle gelen engelli yolcuların indirilme noktasında yapılacak iyileştirmelerle birlikte, mevcut otopark alanında engelli seyircilere yönelik ek araç park yerleri sağlayacaktır. Engelli taraftarlar kulübü, adapte edilmiş bir otobüs satın almak için finansal yardım almıştır.

Zemine giriş: Düz yaklaşım yerleri ve yüzeyleri iyileştirilecektir.

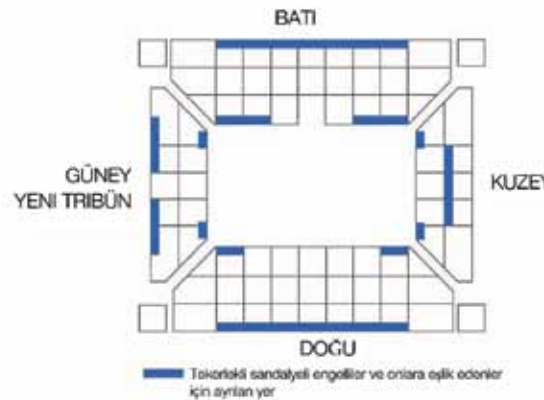
Sirkülasyon ve hareket: Doğu ve Batı tribünlerinin üst kademelerine hizmet verecek erişilebilir rampa ve asansörler.

Destek tesisleri: Batı tribününde ve Güney tribününün köşelerinde ek erişilebilir (engelli) tuvaletleri ve yiyecek-içecek alanları sağlanacaktır.

İzleme: Batı tribününde yükseltilmiş konumlarla birlikte izleme alanlarında iyileştirmeler ve artışlar.

Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanlarının yeri ve refakatçi koltukları:		Mevcut	Önerilen
Batı tribünü	Yüksek seviye	30	40
	Saha kenarı	20	15
Doğu tribünü	Orta kat	30	38
	Saha kenarı	20	15
Güney tribünü	Yüksek seviye	0	20
	Saha kenarı	10	8
Kuzey tribünü	Yüksek seviye	0	25
	Saha kenarı	10	7
Toplam	110	168	

Bilgi ve işaretler: İnternet sitesinin erişilebilirliği iyileştirilmiştir ve erişilebilir bilgi ve işaretlere yönelik koordine bir yaklaşım uygulanacaktır. Yardım köpekleri için olanaklar.

Çalışılmış örnek 4 (ölçeksiz)

N:5

Çalışılmış örnek 5

Açıklama: 1995 yılında inşa edilen 15.000 kapasiteli (koltuklu) mevcut stadyum. Geniştirme veya yükseltme önerisi yapılmamış bu stadyum 50 kilometrelik bir yarıçapta yer alan büyük şehirlere ve otobanlara yakındır. Yakınında büyük ofis oluşumları ve kendin yap tarzında ürünler satan bir mağaza bulunmaktadır. En yakın demiryolu bağlantısı 8 kilometre uzaklıkta olup, stadyuma otobüs hizmeti sağlanmaktadır. Stadyum içindeki alan genelde düzdür ancak araba ve otobüs parkı bir tepenin yanında olup 300 araç kapasitelidir.

Erişim planı ve özeti: Kulüp, otopark, stadyuma erişim ve sınırlı sayıdaki erişilebilir izleme alanları dahil olmak üzere, engelli seyircilerden birçok şikayet almıştır. Misyon beyanı ve erişilebilir olanak ve hizmet sağlama yönündeki taahhüdünün bilincinde olan kulüp bir erişim denetimi hazırlamıştır. Denetimde, gerek maç günü, gerekse de maç günü dışındaki günlerde engelli seyirciler, personel (ve gönüllüler) ve müşterilere yönelik tesisler, hizmetler ve kulüp politikaları incelenecektir. Erişim denetçisi aynı zamanda planlanan iyileştirmeleri ve tamamlanacak yükseltme çalışmalarını belirten bir erişim iş planı hazırlayacaktır.

Erişim denetimi: Saha planları, harici planlar, bölüm ve yükseltmeler dahil olmak üzere, iyileştirme ve yükseltme çalışmalarına ilişkin tasarım planları müşteri (ve mimarlar) tarafından sağlanmıştır. Mevcut tesisler, rampalar (ve eğimleri), yollar, hizmetler, oturma pozisyonları, işaretler gibi öne çıkan özellikler ayrıntılı ölçümler, açıklamalar ve

Mevcut tekerlekli sandalye kullanıcısı ve refakatçi alanları:

Batı tribünü	Yüksek seviye	35 (kötü görüş hatları)
	Saha yanı	15
Doğu tribünü	Yüksek seviye	20 (kötü görüş hatları)
	Saha yanı	15
Güney tribünü	Yüksek seviye	10
	Saha yanı	10

Toplam 105 (eksik 20)

Kolaylaştırıcı koltuk 90 (eksik 35)

Doğu ve Batı tribünleri

derlenen fotoğraflarla birlikte "geçerek gör " yaklaşımı ile denetlenmiştir. Bu yayın bir iyi uygulama referansı olarak kullanılmış ve aşağıdaki bellibaşlı sorunlar ve fiziksel engeller rapor edilmiştir:

Ulaşım: Maç günlerinde en yakın tren istasyonundan erişilebilir bir minibüs servisinin sağlanması.

Otopark: Girişlerin yakınında ek engelli otopark alanları sağlanacaktır. Otoparktan gidilen rampalı erişim yollarına yapılacak iyileştirmelerle birlikte mevcut 10 alanlık yer 18 engelli otopark alanında çıkarılacaktır (300 = 18 %6). Engelli seyirciler ve otobüsler için üstü kapalı bir indirme noktası sağlanacaktır.

Önerilen tekerlekli sandalye kullanıcısı ve refakatçi alanları:

Batı tribünü	Yüksek seviye	35
	Saha yanı	10
Doğu tribünü	Yüksek seviye	35
	Saha yanı	10
Güney tribünü	Yüksek seviye	10
	Saha yanı	6
Kuzey tribünü	Yüksek seviye	13
(deplasman)	Saha yanı	6

Toplam 125

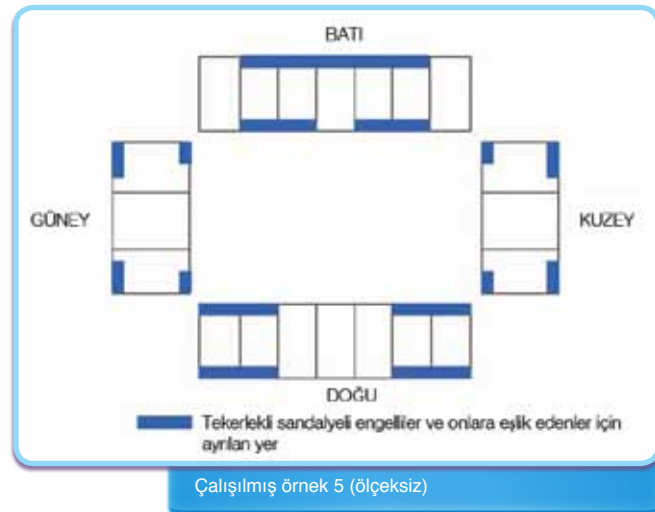
Zemine giriş: Otoparktan erişim yolları (çakıl) düz bir yüzey ile kaplanacak ve yeni düz yaklaşımlar, erişilebilir rampalar ve merdivenler getirilecektir.

Sirkülasyon ve hareket: Orta kademe ve yüksek kademedeki izleme pozisyonları için Batı ve Doğu tribünlerine ek erişilebilir asansörler eklenecektir. Belirli kapılara görüş panelleri eklenecek olup, belirlenen alanlardaki yüzeyler, yollar ve korkuluklar iyileştirilecektir.

Destek tesisleri: Erişilebilirlik sağlamak için mevcut yiyecek-içecek alanlarında iyileştirmeler yapılacaktır. Batı ve Doğu tribünlerindeki izleme alanlarına ek engelli tuvaletleri yapılacaktır.

Bilgi ve işaretler: Kulübün internet sitesi ve bilet rezervasyonu düzenlemeleri daha erişilebilir hale getirilecektir. Stadyum boyunca koordine edilmiş erişilebilir işaretler ve yol tarifleri eklenecektir.

Tekerlekli sandalye kullanıcıları: Tekerlekli sandalye kullanıcısı alanları, engelli seyirciler tarafından çok ağır eleştirilmektedir. Başlıca şikayetler mevcut alanların sayısındaki azlık ve kötü görüş hatlarıdır (özellikle gol gibi heyecanlı anlarda engelli olmayan taraftarlar kalktığına). Bir dizi seçenek ve çözüm araştırılmıştır.

- Engelli taraftarlar kulübü ve engelli kuruluşlarına danışılarak, tekerlekli sandalye kullanıcıları için kabul edilebilir bir oturma planı kararlaştırılmıştır. Buna göre Batı, Doğu ve Güney tribünlerinde saha yanında ek izleme alanları ve yüksek seviyelerde yükseltilmiş yerler ve Kuzey tribününde deplasman seyircileri için yeni yüksek seviyeli izleme pozisyonları sağlanacaktır. Çalışmalar üç yıl boyunca aşamalı olarak gerçekleştirilecektir. Engelli seyirciler için ek kolaylık sağlayıcı koltuklar sağlanacaktır (asgari boyutlar 500 mm x 760 mm).
- Batı, Doğu ve Kuzey tribünlerinde yardım köpeklerini de göz önünde bulunduran kolaylık sağlayıcı koltuklar.
- Tüm izleme alanları, engelli olmayan seyirciler ayağa kalktığına açık görüş hatları sunacak şekilde tasarlanacaktır. C-değeri: 90.
- İyileştirme programı üç yıl içinde aşamalı olarak gerçekleştirilecektir.

1-5 çalışılmış örnek rakamları, Futbol Lisanslama Otoritesi ve Futbol Stadyumlarını İyileştirme Fonu'na özel teşekküllerimizle, Erişilebilir Stadyumlar Kılavuzu'ndan uyarlanmıştır.

Alternatif format bilgi: Standart baskı haricinde oluşturulan yazılı yayınlar, internet siteleri ve belgeler. Bazı alternatif format örnekleri şu şekildedir: bilgisayar diskinde metin dosyaları, büyük baskı, teyp veya MP3 formatında sesli kitaplar, Braille vb.

Ayrımcılık: Engelli kişileri toplum dışına itme, diğerlerinden soyutlama veya ayırma veya "engelli" oldukları için onlara farklı davranma. Ayrımcılık bazen mevcut fiziksel, duysal, zihinsel veya psikolojik engeller için yaratıcı ve kapsayıcı olmayan bir yönetim çözümü olarak kullanılır. Ayrımcılık, engelli kişilerin çoğu tarafından soyutlayıcı ve seçim hakkını ortadan kaldıran bir tıbbi model çözümü olarak görülmektedir.

Bağımsız yaşama: Bağımsızlığını ifade edebilmek ve toplumla tam olarak entegre olabilmek ve katılabilirlik için kişisel ve tüketici seçimi ve kontrolü ile birlikte eşit haklara ve fırsatlara erişim.

Dahil etme: Engelli kişilerin toplumun her düzeyinde aktif olarak ilişkide bulunmasıdır. Engelli kişilerin sadece orada bulunması, onların dahil edildiği anlamına gelmez. Bir kuruluş, program, hizmet veya yer sadece engelli kişilerin kendilerini değerli hissedebildiği ve kendilerine güvenebildiği; tam katkı sağlayan birer üye, kendi başının çaresine bakabilen birer birey, çalışan ve/veya müşteri olabildiği ve değer verilmiş hissettiği sürece gerçek anlamda kapsayıcı sayılır.

Davranışsal engeller: Engelli ve engelli olmayan kişilerin ayrımcı olmayan ve kapsayıcı bir şekilde birbiriyle anlamlı bir şekilde etkileşim kurmasını engelleyen tavırlar, korkular ve varsayımlardır.

Duyusal engeller: Engelli kişilerin çevreleri ve hizmetler hakkında bilgi almasını engelleyebilen engeller. Sesli alarmlar veya talimatlar, sadece standart yazılı metin olarak bulunan menüler veya işaretler buna örnektir.

Engelsiz tasarım: Engelli kişilerin de herkes kadar güvenli ve bağımsız bir şekilde ve aynı seçeneklerle erişim sağlayabildiği binaları, ulaşım sistemlerini ve dış mekanları oluşturan tasarım yaklaşımıdır (bkz. evrensel tasarım).

Erişilebilir yapısal çevre: Herkesin erişim sağlayabileceği şekilde oluşturulan veya değiştirilen "inşa edilmiş" veya fiziksel çevre.

Erişilebilir olmayan: Bir veya daha fazla kısıtlayıcı engelden dolayı engelli kişilere açık olmayan veya bu kişileri hariç tutan herhangi bir yer, aktivite, hizmet, politika veya etkinliktir.

Evrensel tasarım: Gerçek anlamda kapsayıcı ve eşit bir ortam oluşturmak için engelsiz tasarım fikrinin çocuk ve yaşlılar da dahil olmak üzere, toplumun bütün üyelerinin ihtiyaçlarını kapsayacak şekilde genişletilmesidir.

Evrensel olarak erişilebilir: Herkes için eşit derecede erişilebilir. Bu, erişilebilir tesisler, hizmetler, politikalar veya tavırlar anlamına gelebilir.

Fiziksel engeller: Engelli kişilerin binalara, kamusal alanlara ve hizmetlere erişimini engelleyen maddi engeller. Dik rampalar, merdivenler ve diğer kalıcı, geçici veya kısa süreli engeller buna dahildir.

Geçici engeller: "Yapısal" veya fiziksel çevrede engelli kişileri engelleyebilecek taşınabilir engeller. Bunlar eşya, park halindeki araçlar, geçici ve kolayca kaldırılabilen başka engeller olabilir.

Gerçek zamanlı altyazı: Bir kişinin konuşulan sözcükleri bir cihaza ve/veya stenografide yazdığı, sözcüklerin daha sonra sağır veya işitme engelli kişiler için bilgisayar monitörü, TV ekranı, video ekranı veya başka bir sesli-görsel cihazda görüntülendiği süreç.

İyi erişim: Herkesin tüm aktivite ve etkinliklerden yararlanabilmesini ve bunlara katılabilmesini sağlamak amacıyla engelsiz bir ortam, politika, prosedür veya yapısal çevrenin kendisinde değişiklikler sağlamaktır.

Kendini temsil kuruluşu: Kendi adına konuşan ve kendilerini temsil eden ulusal veya yerel engelli kişiler grubu. Engelli kişilerin eşit erişim ve kapsamı teşvik etmek amacıyla kendi gruplarını oluşturma konusunda giderek daha fazla yetkilendirildiği Avrupa'nın her yerinde kendini temsil kuruluşları bulunmaktadır.

Kişisel yardımcı veya refakatçi: Engelli bir kişiye evinde ve toplumda bağımsız olarak yaşayabilmesi için yardım sağlayan kişi veya refakatçi. Aksi halde engelli kişi, fiziksel, duyuşsal, zihinsel veya psikolojik engeller tarafından kısıtlanabilir. Kişisel yardımcı veya refakatçi engelli kişiye günlük yaşam, kendi kendine bakım, hareket ve bağımsızlık gibi konularda yardımcı olabilir.

Kolay erişilebilir koltuk: Stadyumun sıra sonu gibi kolay ulaşılabilen alanlarında bulunan ve birkaç basamağı olan koltuklardır. Tüm stadyumda bulunması gereken bu koltuklar, bilet satış ofisi tarafından açık bir şekilde tanımlanmalı ve talep üzerine sunulmalıdır.

Kolaylık sağlayıcı koltuklar: Yardım köpekleri veya koltuk değneği veya yürüme desteği gibi hareket aletleri kullanan kişiler için alan sağlayan, önünde ve yanında ek alan bulunan koltuk. Koltukta ek olarak kolçak da bulunabilir. Kolaylık sağlayıcı koltuklar tüm stadyumda tekerlekli sandalye kullanıcısı alanlarına ek olarak, sıraların sonunda sağlanmalıdır. Bu koltuklar, hamile kadınlar ve olağandışı vücut ölçülerine sahip kişiler için de uygundur.

Psikolojik engeller: Engelli kişilerin kendilerini bulundukları çevrede veya hizmetleri kullanma anında güvende hissetmelerini engelleyebilen engeller. Katı kural ve rutinler, kapalı alanlar ve esnek olmayan hizmetler buna dahildir.

Refakatçi: Bkz. kişisel yardımcı.

Engellilere yönelik taciz, istismar ve nefret suçu: Mağdur veya başka bir kişi tarafından kişinin engeline

veya sözde engeline dayalı düşmanlık veya ön yargıya bağlı olarak gerçekleştirildiği düşünülen taciz veya istismar olayı.

Ses tanıma yazılımı: Kişilerin elleri yerine sesleri ile yazı yazmasına ve ekipman kullanmasına olanak tanıyan yardımcı teknolojik bilgisayar yazılımıdır.

Sesli anlatım: Anlatılan aktiviteleri görsel olarak göremeyen kişiler için ek bilgiler içeren anlatımdır. Bunlar beden dili, yüz ifadesi, olay yeri, eylem ve takım renkleri ve formalar dahil olmak üzere, önemli tüm görsel bilgileri, görüntüyü, yeri, maçı, etkinliği veya etraftaki ortamı anlatmak için önemli olan her şeyi açıklar.

Sosyal engellilik modeli: Engelli olma durumunu çevresel sınırlamalar veya toplum tarafından oluşturulan engeller açısından anlama çerçevesi. Bu engeller kaldırıldığında, engelli kişiler bağımsızlıklarını ifade edebilir ve topluma tam olarak katılmaya yönelik adil ve eşit fırsatlardan yararlanabilir.

Telefon aktarma hizmeti: İşiten kişilerle sağır, işitme engelli, sağır-kör ve/veya konuşma güçlükleri olan kişiler arasında telefonda aracılık yapan iletişim asistanları veya tercümanlar sağlayan hizmettir.

Tercüman: Aynı dili konuşmayan, duymayan veya anlamayan kişiler arasındaki iletişimi kolaylaştıran sertifikalı veya eğitilmiş kişi. Bu İngilizce'den Fransızca'ya veya sağır ya da işitme engelli bir kişi için konuşulanların işaret diline çevrilmesi şeklinde de olabilir.

Tıbbi engellilik modeli: Sadece kişiye odaklanan ve tüm kısıtlamaların kişinin tıbbi teşhisine veya patolojisine bağlı olduğunu varsayan tıbbi engellilik tanımıdır. Sosyal engellilik modeline göre tıbbi model, kişinin "beklenen" sosyal rolleri gerçekleştirme kapasitesini sınırlandıran harici, çevresel ve sosyal engellerin etkisini ölçmemektedir.

Yapısal çevre: İnsanların yaşaması, çalışması ve sosyalleşmesi için oluşturulan veya değiştirilen alanlar, altyapılar ve yerlerdir. Binalar, kamusal alanlar, ulaşım, otoparklar, sokaklar, heykeller, stadyumlar yapısal çevreye birer örnek olarak verilebilir.

Yardımcı işitme cihazı: İşitme gücünü olan kişiler tarafından kullanılan, sesi artıran, netleştiren ve yükselten ve pek çok durumda etraftaki veya arkaplandaki sesi ve paraziti bloke eden cihazdır.

Zihinsel engeller: Engelli kişilerin çevrelerini ve hizmetleri anlamasını engelleyebilen engeller. Bu engeller karmaşık talimatlar, kötü işaretler veya karmaşık yol tarifi bilgilerini içerebilir.

Reference

1. Teknik Rapor CEN/TR 15913:2009 Seyirci Olanakları - Ağustos 2009'da Avrupa Standardizasyon Komitesi (CEN) tarafından yayınlanan özel ihtiyacı olan seyircilere yönelik izleme alanları için düzen kriterleri. 13 Temmuz 2009 yılında CEN tarafından onaylanan bu Teknik Rapor, Teknik Komite CEN/TC 315 tarafından hazırlanmıştır. CEN üyeleri, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Kıbrıs, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre ve Birleşik Krallık ulusal standart kuruluşlarıdır.
2. CAFE Bilgilendirme Notu 1, bulabileceğiniz yer:
www.cafefootball.eu
3. Herkes için Yapı Referans Kılavuzu - İyi Niyet Yeterli Değildir: Kamu İhalesi yoluyla inşa edilmiş ortamda erişilebilirliğin uygulanmasına ilişkin kılavuz: Güncellemeler için: www.build-for-all.net
4. 2010. Herkes için Erişilebilir bir Avrupa, Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulan bir Uzman Grubunun Raporu, Ekim 2003
5. Avrupa Engellilik Forumu internet sitesi (www.edf-feph.org)
6. Erişilebilir Stadyumlar: 2003 yılında Futbol Stadyumlarını İyileştirme Fonu ve Futbol Lisanslama Otoritesi, Birleşik Krallık tarafından yayınlanan engelli seyircilerin ve diğer kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak için tesis tasarımına yönelik iyi uygulama kılavuzu.
7. Spor Sahalarında Güvenlik Kılavuzu, beşinci baskı, 2008'de Kültür, Medya ve Spor Bakanlığı, Birleşik Krallık tarafından yayınlanmıştır.
8. Teknik Erişilebilirlik Kılavuzu: 2009 yılında Uluslararası Paralimpik Komitesi tarafından yayınlanan, Olimpik ve Paralimpik Oyunlara Kapsayıcı bir Yaklaşım
9. UEFA Kaliteli Stadyumlar Kılavuzu, 2011

Prodüksiyon: Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), Nyon, İsviçre tarafından yayınlanmıştır

Yazı işleri: CAFE (Joyce Cook), Ben Veenbrink, Ged Poynton, John Beattie, Marc Timmer

Çeviri: Libero Language Lab

Basım: Artgraphic Cavin SA, Grandson, İsviçre

Fotoğraflar: UEFA, Getty Images, empics, SPORTSFILE, PA Archive

UEFA
Route de Genève 46
CH-1260 Nyon 2
Switzerland
Telephone +41 848 00 27 27
Telefax +41 848 01 27 27
UEFA.com

Union des associations
européennes de football

